

T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANKARA'DA EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA LİSANSÜSTÜ  
ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLAN ÖĞRETMEN, YÖNETİCİ VE  
MÜFETTİŞLERİN SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Funda Nayır

ANKARA  
Eylül, 2007

T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI  
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANKARA'DA EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA LİSANSÜSTÜ  
ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLAN ÖĞRETMEN, YÖNETİCİ VE  
MÜFETTİŞLERİN SORUNLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Funda Nayır

Danışman: Prof. Dr. İnyet Pehlivan AYDIN

ANKARA  
Eylül, 2007

## JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma Jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi ve Teftişı Bilim Dalında  
YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan : .....(imza)  
Prof. Dr. Kasım Karakütük

Üye : .....(imza)  
Prof.Dr. İnyet Pehlivan Aydın (Danışman)

Üye : .....(imza)  
Prof.Dr. Rifat Miser

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu  
onaylarım.

...../...../2007

Prof.Dr. Ayşe Çakır İlhan  
Enstitü Müdürü

## ÖNSÖZ

Bilginin hızla çoğaldığı günümüzde öğretmen, yönetici ve müfettişlerin çağın yeniliklerine ayak uydurması, kendisini sürekli yenilemesi ve geliştirmesi gerekmektedir. Müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin kendilerini yenilemesinde, geliştirmesinde ve niteliğinin yükseltilmesinde lisansüstü öğretimin önemi büyüktür. Ancak önemli olmasına rağmen bu konuda yapılan çalışmalar oldukça az ve yetersizdir.

Ayrıca kendilerini geliştirmeye, yenilemeye ve niteliklerini artırmaya çalışan öğretmen yönetici ve müfettişler lisansüstü öğrenimleri sırasında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu araştırma öğretmen yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimleri sırasında karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmak ve ortaya çıkan bulgular doğrultusunda çözüm önerileri sunmak için yapılmıştır.

Araştırmanın tüm aşamalarında benden yardımını esirgemeyen, değerli vakitlerini bana ayıran, beni yönlendiren danışmanım Sayın Prof. Dr. İncayet Pehlivan Aydın'a en içten dileklerle teşekkür ederim.

Anket uygulaması sırasında bana her türlü kolaylığı gösteren ve isimlerini tek tek yazamayacağım Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültelerinde, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ Eğitim fakültelerinde görevli tüm öğretim elemanlarına sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmam sırasında bıkmadan tüm sorularıma cevap veren, manevi desteğini esirgemeyen sevgili dostum Ankara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Teftişi doktora öğrencisi Fatmanur Özen'e teşekkür ederim.

**Funda Nayır**

## ÖZET

### EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA LİSANSÜSTÜ ÖĞRENİM GÖRMEKTE OLAN ÖĞRETMEN, YÖNETİCİ VE MÜFETTİŞLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

Nayır, Funda

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Teftişi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İnalet Pehlivan Aydın

Eylül 2007, 112 Sayfa

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü, eğitim, öğretmen, sorunlar

Bu araştırmada amaç Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bu eğitimlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini saptamaktır.

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Eğitim Bilimleri alanında yüksek lisans ve doktora yapan, en az bir dönem devam etmiş ders aşamasındaki öğretmen, yönetici ve müfettişler oluşturmaktadır. Araştırmaya 98 öğretmen, 13 yönetici ve 3 müfettiş olmak üzere toplam 113 kişi katılmıştır.

Araştırma tarama modelinde olup veriler "Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Öğrenim Görmekte olan Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin Sorunları" anketi ile toplanmıştır. Anket "Lisansüstü eğitim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunlar", "Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar" ve "Sosyal ve Ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlar olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Elde edilen veriler SPSS programında çözümlenmiştir. Araştırmada katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite, kayıtlı oldukları program türü, kayıtlı oldukları programın adı, görev, medeni durum, cinsiyet, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri açısından görüşler arasında anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesinde aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi, LSD testi, varyans analizi ve Mann Withney –U testi kullanılmıştır.

raştırma sonucunda lisansüstü eğitim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunlar boyutunda Ankara Üniversitesi'ne kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlerin Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ'ye kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır. Yüksek lisans programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişlerin doktora programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Sonuçlar katılımcıların kayıtlı olduğu programın adına göre incelendiğinde EPH programına kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlerin EYTEP ve EPÖ programına kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşadığı görülmüştür. Sonuçlar meslekteki kıdemlerine göre incelendiğinde meslekte altı yıl ve üzerinde olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin daha fazla sorun yaşadığını göstermiştir. Sonuçlar katılımcıların kayıtlı olduğu program türü, görev, medeni durum, cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre incelendiğinde sorunlar konusunda ortak görüşe sahip oldukları ve değişkenlere göre anlamlı bir fark göstermediği ortaya çıkmıştır.

Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar ve kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerden kaynaklanan sorunlar boyutlarında değişkenler arasında anlamlı bir fark yoktur.

## **SUMMARY**

### **PROBLEMS OF THE POSTGRADUATE STUDENTS INCLUDING TEACHERS, SCHOOL PRINCIPALS AND INSPECTORS IN THE FIELD OF EDUCATIONAL SCIENCES**

Nayır, Funda

Master of Art, Department of Educational Management and Politics

Supervisor: Prof. Dr. İnayet Aydın

September 2007, 112 Page

Key words: Postgraduate, Education, Teacher, Problems

The aim of this research is to find out the opinions of the postgraduate students who are studying in the field of educational sciences towards the problems they have encountered.

Research sample composed of 98 teachers, 13 school principals and, 3 inspectors who had been attended the Master of Art and Doctor of Philosophy courses at least one semester and also at the module taking stage from the four different universities, namely Ankara University, Hacetepe University, Gazi University and Middle East Technical University. All together 113 participants were involved in the study.

This is a descriptive survey and the data were gathered by a questionnaire developed by the researcher called "Problems of the Postgraduate Students Including school Principals, Teachers and Inspectors in the field of Educational Sciences" The questionnaire has three dimensions including the "problems stemmed from the Postgraduate Education Institutions", "Problems stemmed from the Ministry and schools", and "Problems stemmed from personal, social and economical factors".

During the analysis of the data gathered by the questionnaire Statistical Package for Social Sciences (SPSS) was used. With regard to personal

information of school principals, teachers and inspectors frequencies, percentages and were given and also the arithmetic mean and standard deviation was found.

In order to find out whether or not the opinions of school principals, teachers and inspectors related to problems encountered differs in terms of the university they have attended, the name of the programme, task, marital status, sex, age and the work experience the t-test, LSD test, One-Way ANOVA and Mann Whitney-U test were used.

According the results of research findings, under the dimensions of the problems encountered in the postgraduate education institutions and the programme, the participant registered at Ankara University found to be having more problems than those were registered at Hacettepe University, Gazi University and Middle East Technical University. In addition, the participant registered for Master of Art Programme was having more problems than those who were registered at Doctorate programme. In terms of the programme they have attended, the participant attending EPH (Educational Physiology) found to be having more problems than those were attending at Educational Management Supervision, Economics and Planning and Educational Programme and Instruction. When looked at the work experiences of the participants, those who have six or over six years experience in the profession seems to have more problems than other groups. As far as the type of the programme, task, marital status, sex and age variables are examined, all the groups seem to have similar opinions about the problems they have encountered. Also there was no significant difference among the three groups.

As far as the dimensions of Ministry and school; personal, economical, and social factors are concerned it has not been found any significant differences taking into account the research variables.



## İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
TEZ ÖZETİ.....	iii
SUMMARY.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
<b>BÖLÜM 1.....</b>	<b>1</b>
GİRİŞ.....	1
Problem .....	1
Amaç.....	13
Önem .....	15
Sınırlılıklar.....	16
Tanımlar.....	16
<b>BÖLÜM II.....</b>	<b>17</b>
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	17
Lisansüstü Öğretim Kavramı.....	17
Lisansüstü Öğretimin İşlevleri.....	18
Dünyada Üniversitelerin ve Lisansüstü Öğretimin Gelişimi.....	20
Dünyada Uygulanan Lisansüstü Öğretim Programları.....	23
Almanya.....	24
Amerika.....	25
Fransa.....	27
İngiltere.....	28
Dünyada Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi.....	31
Amerika.....	31
Fransa.....	32
İngiltere.....	32
Finlandiya.....	33
Japonya.....	34
Dünyada Eğitim Denetimi.....	35
Türkiye'de Üniversitelerin ve Lisansüstü Öğretimin Gelişimi.....	37

1960 Öncesi Dönem.....	39
1960-1980 Dönemi.....	40
1980 Sonrası Dönem.....	41
Türkiye'de Uygulanan Lisansüstü Öğretim Programları.....	42
Tezli Yüksek Lisans Programı.....	43
Tezsiz Yüksek Lisans Programı.....	44
Doktora Programı.....	45
Lisansüstü Öğretime Öğrenci Kabulü.....	48
Lisansüstü Öğrenim İçin Yurtdışına Öğrenci Gönderme.....	50
Ankara'da Üniversitelerde Uygulanan Lisansüstü Eğitim Programları ....	51
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.....	51
Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.....	53
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .....	53
ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.....	53
Türkiye'de Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerini Yetiştirilmesi.....	57
Türkiye'de Eğitim Denetimi.....	59
Türkiye'de Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin Lisansüstü Öğrenimi İle İlgili Yasal Düzenlemeler.....	60
<b>BÖLÜM III.....</b>	<b>65</b>
YÖNTEM.....	65
Araştırmanın Modeli.....	65
Çalışma Grubu.....	65
Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması.....	70
Verilerin Çözümlemesi .....	75
<b>BÖLÜM IV .....</b>	<b>78</b>
BULGULAR VE YORUM .....	78
Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum.....	78
Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre.....	80
Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programın Türüne Göre.....	81
Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programa Göre .....	82

Katılımcıların Görevlerine Göre.....	82
Katılımcıların Medeni Durumuna Göre.....	83
Katılımcıların Cinsiyetine Göre.....	83
Katılımcıların Yaşlarına Göre.....	84
Katılımcıların Kıdemlerine Göre .....	84
Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum.....	85
Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre .....	87
Katılımcıların Kayıtlı Oldukları Program Türüne Göre .....	88
Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programa Göre .....	88
Katılımcıların Görevlerine Göre.....	89
Katılımcıların Medeni Durumuna Göre.....	89
Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre.....	89
Katılımcıların Yaşlarına Göre.....	90
Katılımcıların Meslekteki Kıdemine Göre .....	90
Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum .....	91
Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre .....	93
Katılımcıların Kayıtlı Oldukları Programın Türüne Göre .....	93
Katılımcıların Kayıtlı Oldukları Programa Göre .....	94
Katılımcıların Görevlerine Göre.....	94
Katılımcıların Medeni Durumuna Göre.....	95
Katılımcıların Cinsiyetine Göre.....	95
Katılımcıların Yaşlarına Göre .....	96
Katılımcıların Meslekteki Kıdemlerine Göre .....	96
<b>BÖLÜM V .....</b>	<b>98</b>
<b>SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....</b>	<b>98</b>
Sonuçlar.....	98
Öneriler .....	100
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>103</b>
EK-1.....	111

## **BÖLÜM I**

### **GİRİŞ**

Bu araştırmada lisansüstü öğrenim kavramı üzerinde durulmuş, bu konu ile ilgili hukuksal düzenlemeler incelenerek Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sorunları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Aşağıda araştırmanın problemi tartışılmış, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlar belirtilmiştir.

### **Problem**

Bireyin içinde bulunduğu çevre sürekli değişmektedir. Bireyin sürekli değişen bir ortamda sınırlı bilgilerle yaşaması oldukça güçtür. Bu nedenle birey bu değişime uyum sağlamak ve bu değişimleri takip etmek zorundadır. Bireylerin bulunduğu çevrenin ve yaşam şartlarının değişmesi ve bu değişimin bilgiye dayanması bireylerin öğrenmeye olan ihtiyaçlarının artmasına neden olmuş bunun sonucunda bilgi toplumu ve yaşam boyu eğitim kavramları ortaya çıkmıştır (Erkan, 1998,125).

Bilgi toplumu; toplumda her türlü bilgiyi üreten, bilgi ağlarına bağlanan, hazır bilgilere erişen, erişilmiş bilgileri kolaylıkla yayabilen ve bilgileri her sektörde kullanan toplum olarak tanımlanmaktadır. Bu, toplumun tüm etkinliklerinde gerekli her tür bilginin gerektiği her an ve her koşul altında gereken kişilere ulaştırılabildiği bir toplum yapısıdır (ekutup.dpt.gov.tr/bilim/).

Özden'e (2002,76) göre, bilginin sürekli artması ve yenilenmesi sonucunda ortaya çıkan bilgi toplumu, bilginin gerçek sermaye ve zenginlik kaynağı haline geldiği toplumdur. Oğuz'a (2004) göre, bilgi toplumu bilgiyi yalnız alıp kullanan değil; üreten ve sorunların çözümünde kullanabilen toplumdur.

Aktan ve Tunç'a (1998) göre bilgi toplumu, yeni teknolojilerin gelişimiyle bilgi sektörünün, bilgi üretiminin, bilgi sermayesinin ve nitelikli insan faktörünün önem kazandığı, eğitimin sürekliliğinin ön plana çıktığı,

toplumu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal açıdan sanayi toplumunun ötesine taşıyan toplumdur.

Bu tanımlardan bilgi toplumunu teknolojik gelişmeleri takip etmek, bilgi üretmek ve üretilen bilgiyi kullanmak için nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulan, bu insan gücünü karşılamak için de eğitimin süreklilik kazandığı bir toplum yapısı olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre bilgi toplumunu oluşturacak bireyler; çok yönlü düşünen, olaylara eleştirel bakabilen, yaratıcı, üretken, problem çözme gücü yüksek özellikler taşımalıdır (Özden,2002,77). Eğitim sisteminin bu ihtiyaçlara cevap verebilmesi için yeniden düzenlenmesini gerekir. Bunun için hazırlanacak eğitim programında (ekutup.dpt.gov.tr/bilim/):

1. Bilgiyi temel olarak alan bir eğitim programı eğitimde uygulanmalıdır.
2. Serbest düşünen, tartışabilen bir toplumun oluşturulmasına çalışılmalıdır. Eğitimde çocuklara daha fazla düşünme, tartışma ve araştırma ortamı sağlanmalıdır.
3. Yetişkinlerin eğitimi ve teknolojiye adaptasyonuna yönelik sürekli eğitim programları hazırlanıp uygulanmalıdır.

Bu açıklamalardan da görüldüğü gibi bilgi toplumunda, özellikle yetişkinlerin eğitime yönelik sürekli eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum sürekli eğitim veya yaşam boyu eğitim gibi kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yaşam boyu eğitim teknolojik ve toplumsal değişmelere ayak uydurabilmek, bireysel gelişimi desteklemek için bireylere zorunlu eğitim dışında verilen eğitim sürecidir. Yaşam boyu eğitim bireylerin, yaşantılarının gerektirdiği bilgi ve becerileri öğrenmesi, ilgi alanlarını genişletmesi, yeteneklerini geliştirmesi ve teknolojideki gelişmeleri takip etmesi için gereklidir (Geray, 2002, 6,9).

Bir başka tanımda ise yaşam boyu eğitim, mevcut eğitim sistemini yeniden yapılandırmayı ve eğitimle ilgili olup da eğitim sisteminin dışında kalan tüm potansiyeli geliştirmeyi amaçlayan genel bir düzenlemedir (Akbaş ve Özdemir, 2002).

Cradall (2005) yaşam boyu eğitimi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişim için gerekli olan bilgiye, becerilere ve yeteneklere ulaşmada gerekli görmektedir.

Yaşam boyu eğitim, toplumun yeni oluşumlara ve toplumdaki farklılıklardan ortaya çıkan değişimlere uyum sağlamasında bir çeşit rehber görevi görmektedir ( [www.eurydice.org](http://www.eurydice.org)). Avrupa Birliği'nce 2000 yılında yayınlanan Yaşam Boyu Eğitim Raporunda yaşam boyu eğitimin bilgiye dayanan ekonomiye ve topluma geçişte önemli bir rolü olduğu ifade edilmiştir ( [ec.eorupa.eu](http://ec.eorupa.eu)).

Görüldüğü gibi bilgi toplumu ve yaşam boyu eğitim kavramları birbiriyle bağlantılı kavramlardır. Yaşam boyu eğitim kavramı bilgi toplumunun sonucu olarak ortaya çıkan ve günümüzde bütün toplumların ihtiyaç duyduğu eğitim haklarından biri olarak görülmektedir.

Bilgi toplumunda bilginin üretilmesi, öğretilmesi ve yayılmasında eğitim sistemine büyük görevler düşmektedir (Karakütük, 2002). Eğitim, bir ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde önemli rol oynayan, ülkelerin geleceğini belirleyen, insanların çağa ayak uydurmasını sağlayan bir süreçtir (Acar, 2002b). Bu sürecin sağlıklı olabilmesi için bilim üretmek, yüksek kalitede insan gücüne sahip olmak için bilimsel düşünme ve araştırma becerisi kazandırıcı, yeniliklere açık bir eğitim anlayışının esas olması gerekir. Bu anlayışın gerçekleştirilmesi için öncelikle öğretmenler bilimsel düşünebilen, yeniliklere açık, zihinsel tutum ve süreçleri iyi bilen ve bütün bunları çocuklara aktarabilen kişiler olmalıdır. Bu nedenle öğretmen yetiştiren kurumların eğitim programlarının bu anlayışa uygun olması gerekir (Ataünal, 2002).

Öğretmenlik, 19. yy'ın başından beri meslekleşmeye çalışan bir alandır. Toplumun öğretmenlerden beklentisi gün geçtikçe artmaktadır. İyi bir öğretmen olmak için iyi bir eğitim almakla birlikte çağın gereklerini de karşılamak gerekmektedir. Değişimin önemli kurumlarından biri olan öğretmenlik ve öğretmenlerin rolleri de günümüzde hiçbir zaman olmadığı kadar farklılaşmıştır (Güven, 2001).

Jeans'e (1995, Akt. Güven, 2001) göre, öğretmen eğitimi de diğer alanlar gibi kendine özgü yönleri olan bir eğitimidir. Öğretmenlik toplumun her alt ögesinin etkileşimde bulunduğu kesimdir. Bu nedenle toplumun her kesiminin öğretmenlerden beklentisi oldukça fazla ve aynı zamanda karmaşıktır. Bu beklenti yalnızca öğrencileri eğitime yönünde bir beklenti değildir. Toplum, öğretmenden bir yandan kültürel mirası korumasını ve sürdürmesini beklerken, diğer yandan da sosyal ve ekonomik değişime yardım etmesini ummaktadır.

Özgüven (1997,51) geleceğin öğretmenlerini, yeniliklere açık, kaynak arayan, sorunları saptayabilen ve bu sorunlara çözüm önerileri getirebilen, bilimsel düşünebilen, insan ilişkileri kuvvetli, mesleki gelişime açık, öğrencilere rehberlik yapabilecek kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle eğitim sisteminde yapılacak düzenlemelerde öğretmen yetiştirilmesi üzerinde özenle durulması gerekmektedir.

Başer, Narlı ve Günhan'a göre (2005), öğretmen kendisini sürekli yenileyen, bilgilerini modern öğretim yöntemlerini kullanarak aktaran, öğrenci merkezli eğitimi uygulayan ve alternatif ölçme araçları kullanan, toplumun ve öğrencinin problemlerini çözmeye yardımcı olan kişi olmalıdır.

Calderhead'a (1995,19) göre öğretmenlerin kendi gelişimlerinden sürekli bir şeyler öğrenen, sorunları çözebilen, çağa ayak uydurabilen kişiler olabilmesi için sürekli mesleki gelişim içerisinde olması gerekmektedir. Fındıkçı'ya (2001,23-25) göre ise günümüz öğretmeni sürekli kendisiyle yarış halinde olmalı, yeni bilgi ve becerilerin peşinden koşmalıdır.

Eğitim örgütlerini amaçlarına ulaştırmak için insan gücü ve diğer kaynakların etkili kullanılması gerekir. Yönetim, amaçlara ulaşmak için kaynakların bütünleştirilmesi ve eşgüdümleştirilmesidir (Hersey ve Blanchard, 1982,3). Schermerhons (1996,13) ise yönetimi amaçlara ulaşmak için kaynakların planlanması, örgütlenmesi, yönlendirilmesi ve kontrol edilmesi olarak tanımlamıştır.

Mondy ve Premeaux (1995,6) yönetimi insanları etkileyerek iş yaptırma olarak tanımlarken Plunkett ve Attner (1986, 5) yönetimi insan ve maddi kaynakları kullanarak temel yönetim işlevlerini yerine getirme süreci olarak tanımlamıştır.

Lewis, Goodman ve Fandt'e (1998,5) göre ise yönetim, örgütün amaçlarını gerçekleştirmek için kaynakların etkili ve verimli kullanılmasıdır.

Bu tanımlardan yola çıkarak yönetimi, belirlenen amaçlara ulaşmak için tüm kaynakların planlı, etkili ve verimli kullanılması olarak tanımlanabilir. Bu nedenle eğitim yöneticilerinin bilim ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmesi, kişisel ve toplumsal sorunlara cevap verebilmesi (Balcı ve Çınkır, 2002), kaynaklarını verimli kullanabilmesi gerekir. Aynı zamanda eğitim yöneticileri, personel gelişimi, veli katılımı gibi sorunlarla da uğraşmak zorundadır. Bu sorunların çözülebilmesi için eğitim yöneticilerinin yeterli becerilere sahip olması gerekir (Thomson,1992,7).

Eğitim kurumlarının örgütsel bir nitelik kazanması sonucu, bu kurumlarda çeşitli nitelik ve nicelikte personelin istihdamı, araç-gereç ve binaların sağlanması gerekmiş bunun sonucu eğitim kurumlarının yönetimi ve denetimi ortaya çıkarak, teftiş ve denetim konusu önemli bir süreç haline gelmeye başlamıştır (Buluç,1997).

Bursalıoğlu (2000,172) denetimi, kamu yararına davranışları kontrol etme süreci olarak tanımlarken, Aydın (2000,11) denetimi örgütsel eylemlerin saptanan amaçlar doğrultusunda kabul edilen ilke ve kurallara uygun olup olmadığının belirlenmesi süreci olarak tanımlamakta, denetimin temel amacını ise örgütün amaçlarının gerçekleştirilme düzeyini saptamak ve daha iyisini elde etmek için süreci geliştirmek olarak belirtmektedir.

Eğitim denetimi ise öğretimi geliştirmek için planlanan bir program olarak tanımlanmaktadır (Adams ve Dickey, 1953). Bir başka tanımda eğitim denetimi öğrencinin yetişmesini ve gelişmesini etkileyen etmenlerle ilgilenen teknik bir uzmanlık hizmetidir (Burton ve Bruecker, 1955).



Denetimin bu tanımları genel olarak kurumlardaki teftiş birimleri ve müfettişlerin görev alanlarını kapsamaktadır. Bu doğrultuda müfettişten beklenen görevler, okulun fiziki yapısını denetlemek, sınıf içi öğretimi denetlemek, öğretmenlerin performanslarını değerlendirmek ve bu öğretmenlere rehberlik etmek, kurs ve seminerler yoluyla hizmet içi eğitim sağlamak, gerektiğinde okul yöneticilerine tavsiyelerde bulunmaktır (www.eurydice.org). Eğitim sisteminde müfettişlerin kendilerinden beklenen bu görevleri yerine getirebilmeleri için gerekli yeterlikleri kazanmış olmaları beklenir. Müfettişte göreve ilişkin teknik bilgi, beceri ve tutumlara yönelik teknik yeterlikler; birey ve grupları anlama ve güdüleme becerileri olarak insancıl yeterlikler; yapılacak çalışmaları planlama, karşılaşılan sorunlara çözüm yolu bulma ve amaçlara ulaşma derecesi hakkında yargıya varma süreci olarak karar verme yeterliklerinin olması gerekir (Taymaz, 2005, 35-49).

Ülkelerin eğitim-öğretim çalışmalarının daha önceden belirlenmiş olan amaçlarına uygun olarak yürütülmesini sağlayabilmeleri için denetim önemli bir faaliyettir. Amaçların çalışanlar tarafından tam olarak anlaşılması, değişen çevre şartlarına göre amaçların geliştirilmesi, çalışanların iş birliği içerisinde, uyumlu, verimli bir şekilde görevlerini yapmaları etkili bir denetim sayesinde mümkün olabilir. Dolayısıyla, eğitim sistemlerinin varlığını devam ettirebilmeleri için etkili bir denetim sistemine ve bu denetimi gerçekleştirecek teknik, insancıl ve karar verme yeterliklerine sahip müfettişlere ihtiyaçları vardır.

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin yukarıda bahsedilen tüm bu becerileri kazanmasında lisansüstü öğretimin önemi büyüktür. Lisansüstü öğretim lisans öğretiminin yeterli olmaması ve bazı alanlarda uzmanlaşmaya ihtiyaç duyulmasından dolayı önem kazanmaktadır (Karakütük, 1990). Yapılan Milli Eğitim Şura'larında da lisansüstü öğretimin önemi üzerinde durulmuş öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimleri ile ilgili çeşitli kararlar alınmıştır. Çeşitli şuralarda lisansüstü öğretime ilişkin alınan kararlar şunlardır.

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda, bir Eğitim Bilimleri Enstitüsü kurulması uygun görülmüştür. Bu enstitünün amaçlarından bazıları eğitim sorunları üzerine bilimsel araştırmalar yapmak, araştırmacılar yetiştirmek, yöneticilik ve rehberlik gibi Milli Eğitimin özel hizmetleri için yüksek nitelikte uzmanlar yetiştirmektir. Şurada öngörülen enstitü kurulamamış, ancak 31.03.1964 tarihinde Ankara Üniversitesi'ne bağlı Türkiye'nin ilk Eğitim Fakültesi kurulmuştur. Ülkedeki eğitim sorunlarını bilimsel seviyede araştırmayı ve eğitim alanında Türk Milli Eğitim Politikası'na yardımcı olmayı görev kabul eden fakülte eğitim bilimleri alanında lisansüstü programların uygulandığı öncü kuruluşlardan olmuştur (Karakütük, 2002, 25).

Yedinci Milli Eğitim Şurası (1962), Öğretmen Yetiştirme Komisyonu raporunda, eğitimin niteliğinin yükseltilmesine yönelik tedbirlerin süratle alınması, bunun için de eğitimin temel taşı olan öğretmenlerin iş başında yetiştirilmeleri ile ilgili programlara ağırlık verilmesi, verimliliği artırıcı ilkelerin gözetilerek yürütülmesi ve çeşitli yollarla teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Onuncu Milli Eğitim Şurası'nda (1981), öğretmen ve üst düzeyde diğer eğitim personeli yetiştirmek için, başta Yüksek Öğretmen Okullarının öğretmenleri olmak üzere iki yıllık yüksek öğrenim veren Öğretmen Okullarının öğretmenlerinin düzenlenecek lisansüstü öğretim programları yoluyla yetiştirilmeleri, bu programların bilim uzmanlığı düzeyinde olması, zamanla doktora doğru uzatılmasının düşünülmesi gerektiği belirtilmektedir.

14. Milli Eğitim Şurası'nda (1993) eğitim yönetimi, eğitim yöneticiliği ve denetim elemanları üzerinde durmuş; bu şurada, "Üniversitelerle iş birliği yapılarak Türk Eğitim sisteminde görev alacak müfettiş adaylarının Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisans ve doktora yapmaları" yönünde tavsiye kararı alınmıştır.

15. Milli Eğitim Şurası'nda da ( 1996) "denetim elemanlarının alanlarında uzman, deneyimli, lisansüstü eğitimlerini tamamlamış olmaları böylece denetim sisteminin etkililiği artırılma..."sı yönünde görüş bildirilmiştir.

Milli Eğitim Şuralarında alınan bu kararlar öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenim görmesinin önemini vurgulamaktadır. Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi önemli olmasına rağmen bu konu pek fazla araştırılmamıştır.

Konuyla ilgili olarak Karakütük 1999 yılında “Öğretmenlerin Lisansüstü Öğretimine İlişkin Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşleri” konulu bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yürütülen “Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Okul Müdürlerine Yönelik Eğitim Yönetimi Programına” katılan yönetici ve öğretmenler ile MEB Talim ve Terbiye Kurulu, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Ankara İli Bala ve Çubuk ilçelerinde resmi ve ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görevli öğretmenlerden toplam 203 kişi oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modelinde yapılan araştırmada veriler anket yoluyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmen ve yöneticilerin lisansüstü öğretime ilişkin en önemli gördükleri ilk üç sorun:

1. Lisansüstü öğrenimini tamamlayanlara verilen maddi karşılığın yeterli olmaması,
2. Bakanlıkça lisansüstü öğreniminin öneminin yeterince anlaşılabilmesi
3. Bakanlığın öğretmenlerin lisansüstü öğretimlerine ilişkin açık bir politikasının olmamasıdır.

Araştırmada sorulan “Öğretmenlerin lisansüstü öğrenimlerine ilişkin var olduğunu düşündüğünüz diğer sorunları lütfen yazınız” biçiminde sorulan açık uçlu soruya verilen en sık cevap “öğretmenlerin ekonomik sorunları lisansüstü öğrenim yapmasına engeldir” olmuştur. Bu konuda belirtilen diğer iki önemli sorun ise, “lisansüstü öğrenim yapan öğretmenlere Bakanlık, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ya da çalıştığı okulda izin ve destek verilmemesi” ve “lisansüstü öğrenim yapan öğretmenlerin tayinlerinin yapılmasında engel çıkması...”na ilişkindir.

Bu alanda yapılan bir başka araştırma Doğusan’ın 2003 yılında “Kırıkkale’de İlköğretim Okul Yönetici ve Öğretmenlerin Lisansüstü Öğrenimi

Konusundaki tutumları”na ilişkin yaptığı araştırmadır. Araştırmanın örneklemini Kırıkkale ilinde görev yapan ilköğretim öğretmenleri ve yöneticilerinden toplam 299 kişinin oluşturduğu araştırma, tarama modelinde olup veri toplama aracı olarak tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, Karakütük’ün (1999) yaptığı araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Benzer şekilde araştırmada, lisansüstü öğretime ilişkin tespit edilen ilk üç sorun, Lisansüstü öğrenimini tamamlayanlara verilen maddi karşılığın yeterli olmaması, Bakanlığın lisansüstü öğretime gerekli önemi vermemesi ve öğretmenlerin lisansüstü öğretimin önemini anlamamasıdır. Yine büyük çoğunluk, yöneticilerin lisansüstü öğrenime devam eden öğretmenlere gerekli kolaylığı sağlamadığına inanmaktadır. Ayrıca lisansüstü öğretim için kontenjanları yeterli bulmadıkları gibi lisansüstü eğitim programları ve sınav tarihleri konusunda da bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak büyük çoğunluk, lisansüstü öğrenimin öğretmenlerin mesleki formasyonuna katkı sağlayacağına inandıklarını belirtmişlerdir.

Her iki araştırmada çıkan ortak sonuçlar, ekonomik ödüllendirmenin yetersizliği, eğitime devam etmek için izinin verilmemesi, lisansüstü öğrenimin bakanlık ve öğretmenler arasında tam olarak anlaşılabilmesi olarak özetlenebilir. Bu iki araştırma öğretmen ve yöneticilerin lisansüstü öğrenim konusundaki görüşlerini öğrenmek için yapılmış ve müfettiş boyutu ve halen lisansüstü öğrenime devam etmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bu eğitimlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlar ele alınmamıştır.

Konuyla ilgili olarak Başer, Narlı ve Günhan (2005) lisansüstü eğitim alan öğretmen adaylarının sistemden beklentilerini ve yaşadıkları sorunları ortaya çıkarmak amacıyla “Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Almalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini 2002–2003 Öğretim yılında İzmir ilinde lisansüstü eğitimini tamamlamış 12, lisansüstü eğitime devam eden 15 kişilik öğretmen grubu, İzmir ilindeki okullarda görev yapan 15 yönetici ve 7 öğretim üyesi oluşturmaktadır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenler için ortaya çıkan başlıca sorunlar:

1. Öğretmenlerin Milli Eğitimde üstlendikleri ders saatlerinin çok olması ve üniversitedeki derslerde yoğun çalışma nedeniyle zaman sıkıntısı çekmeleri,
2. Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim alırken yöneticilerin kendilerine destek olmaması,
3. MEB'nin lisansüstü eğitim ile ilgili genel bir politikası olmadığından ve ilgili öğretmenlere gerekli desteği vermediğinden öğretmenlerin lisansüstü eğitime olan ilgilerinin azalmasıdır.

Araştırmada öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisansüstü programlarda öğrendikleri bilgileri sınıfta uygulayabildiklerini, öğretmen arkadaşlarıyla paylaşabildiklerini ve tezli lisansüstü eğitimin her öğretmen tarafından alınması gerektiğini belirtmişlerdir.

Benzer bir araştırma Oluk ve Çolak tarafından (2005) yapılan "MEB'na Bağlı Okullarda Öğretmen Olarak Çalışan Lisansüstü Öğrencilerin Karşılaştıkları Bazı Sorunlar" adlı araştırmadır. Araştırma Manisa, Kütahya ve Gaziantep İllerinde MEB'na Bağlı okullarda öğretmen olarak çalışan ve aynı zamanda lisansüstü öğrenimine devam eden 18 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda:

1. Öğretmenlerin lisansüstü eğitime devam edebilmek için yasal olarak tanınan izin hakkından yararlanamadıkları,
2. MEB'nin lisansüstü eğitim için mali bir destek sağlamadığı ve Lisansüstü Eğitimin kayda değer bir gelir artışı sağlamadığı,
3. Öğretmenlerin atamalarının yüksek lisans öğrenimi görülen ile gecikmeli de olsa yapıldığı ancak stajyer memur olanların atama için engel oluşturması nedeniyle lisansüstü eğitim haklarını dondurdukları sonuçları ortaya çıkmıştır.

Bu iki araştırmada öğretmen ve yöneticilerin sorunları incelenmiş ancak örneklem grubuna müfettişler dahil edilmemiştir. Ayrıca örneklem grubu olarak Ankara dışında ki iller ele alınmıştır.

Konuyla ilgili olarak Özdem, Bülbül ve Güngör 2001-2002 öğretim yılında “Eğitim Yönetimi Planlaması Teftişi ve Ekonomisi Anabilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Programa İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” konulu bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitelerine bağlı Eğitim Fakültelerinin Eğitim Yönetimi, Planlaması, Teftişi ve Ekonomisi Anabilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans Programına devam eden öğretmen ve okul yöneticilerinden toplam 52 kişi oluşturmaktadır. Araştırma tarama modelinde olup veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda;

1. Programda yer alan ders sayısının fazla olduğu,
2. Öğrencilerin ders içeriğini bilmemelerinin, ders seçimini rastlantıya bıraktığı,
3. Öğrencilerin derslerin kredilerini az buldukları,
4. Ders saatlerinin öğrencilerin çalışma saatleri göz önüne alınarak planlanmadığı,
5. Bakanlık ve okul yöneticilerinin programa devam edebilmek için gereken yardımı göstermediği ortaya çıkmıştır.

Bu araştırma sadece Eğitim Yönetimi Planlaması Teftişi ve Ekonomisi Anabilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Programa ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak için yapılmıştır.

Bir başka araştırma Meydan'ın 1994 yılında yaptığı “Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne Kayıtlı Lisansüstü Öğrencilerin Sorunları” konulu araştırmasıdır. Araştırmanın örneklemini Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne kayıtlı 1447 yüksek lisans ve 560 doktora öğrencisinden oluşan toplam 2007 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada tarama modelinde olup veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan başlıca sorunlar aşağıda belirtilmiştir.:

1. Yüksek lisans ve doktora öğrencileri lisansüstü programı için tanınan süreyi özellikle tez süresini yetersiz bulmaktadır. Ancak bu durum fakülteler arasında farklılık göstermektedir.
2. Yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin çoğunluğu sosyal gereksinmelerini zaman ve kaynak buldukları ölçüde karşıladıklarını belirtmişlerdir. Ancak öğrencilerin karşılamakta rahatsızlık duydukları bir gereksinim kültürel etkinliklere katılamamaktır.
3. Doktora öğrencileri için ailelerine zaman ayıramamaları bir sorun oluşturmaktadır.

Bu araştırmada Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne Kayıtlı tüm Lisansüstü Öğrencilerin Sorunları ele alınmış öğretmen, yönetici ve müfettişler olarak bir karşılaştırma yapılmamıştır.

Burada belirtilen araştırmalar incelendiğinde, öğretmen ve yönetici lisansüstü öğretim sırasında karşılaştıkları sorunların lisansüstü öğretim programlarından, Bakanlıktan, çalıştıkları okuldan, sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimlerinde karşılaştıkları sorunların üç başlık altında toplanması araştırmacı tarafından uygun görülmüştür. Bu sorunlar,

1. Üniversitelerden ve lisansüstü Öğretim programlarından kaynaklanan sorunlar,
2. Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar,
3. Sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlardır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan ve incelenen araştırmalardan öğretmen, yönetici ve müfettişler için lisansüstü öğretimin önemli olduğu ancak bu öğretimlerini devam ettiren üniversitelerden ve lisansüstü programlardan, bakanlık ve bağlı buldukları okuldan ve sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlarla karşılaştıkları sonucuna varılabilir. Araştırmalarda eğitim sistemi içerisinde yer alan öğretmen ve

yöneticiler ele alınmış ancak sistemin amaçlarını gerçekleştirmesinde önemli bir role sahip olan müfettişler göz ardı edilmiştir.

Bu araştırmanın problemini Ankara'da Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan müfettiş, okul yöneticisi ve öğretmenlerin bu öğrenimlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri oluşturmaktadır.

### **Amaç**

Bu araştırmanın genel amacı Ankara'da eğitim bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bu öğrenimlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada genel amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Üniversitelerdeki lisansüstü programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin

- a) toplam kredi,
- b) toplam ders sayısı,
- c) derse devam zorunluluğu,
- d) ders saatleri
- e) derslerde kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemleri konularındaki görüşleri nelerdir?

2. Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında

- a) yaş,
- b) cinsiyet,
- c) kıdem,
- d) görev,
- e) öğrenim gördüğü üniversite,
- f) öğrenim görülen alan değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?



3. Programlara devam etmede Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin

- a) izin,
- b) ders programı
- c) çalışılan kurumun uzaklığı
- d) lisansüstü öğrenime destek,
- e) lisansüstü öğrenimin önemi konularındaki görüşleri nelerdir?

4. Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında

- a) yaş,
- b) cinsiyet,
- c) kıdem,
- d) görev,
- e) üniversite,
- f) öğrenim görülen alan değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

5. Sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin

- a) ekonomik,
- b) ailevi
- c) zaman
- d) kişisel sorunlar konularındaki görüşleri nelerdir?

6. Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında

- a) yaş,
- b) cinsiyet,
- c) kıdem,
- d) görev,
- e) üniversite,

- f) öğrenim görülen alan değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

## Önem

Bir ülkenin kalkınması için gerekli öğelerden biri yüksek nitelikli insan gücüdür. Bu insan gücünün yetiştiği öğretim kademesi lisansüstü öğretim kademesidir.

Müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin yetiştirilmesinde ve niteliğinin yükseltilmesinde lisansüstü öğretimin önemi büyüktür. Bilginin hızla çoğaldığı günümüzde öğretmenin ve yöneticinin daha nitelikli olması gerekmektedir. Aynı şekilde sistemin denetimini yapacak müfettişlerin de yeniliklere ayak uydurması ve öğretmen ve yöneticiye rehberlik edebilecek donanım ve bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle müfettiş yönetici ve öğretmenlerin yetiştirilmesinde lisansüstü öğrenim gerekli bir öğrenim sürecidir. Bu öğrenim sırasında karşılaşılan sorunların tespit edilmesi bu konu ile ilgili her çalışmaya yardımcı olacaktır.

Literatür incelendiğinde bu konuyla ilgili fazla çalışma yapılmadığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda sadece öğretmen ve yönetici boyutu ele alınmıştır. Araştırmalar Ankara İlinde yapılmamış, Ankara ilinde yapılan araştırmalar da sadece bir üniversite ve bir programla sınırlı kalmıştır. Bu nedenle bu araştırma Ankara'da Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) Eğitim Bilimleri Alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bu öğrenimleri sırasında karşılaştıkları sorunları ortaya koyması ve bu sorunlara çözüm bulunması ve eğitim planlamalarına katkıda bulunması açısından önemlidir.

Bu nedenle araştırmanın müfettişlerin, yöneticilerin ve öğretmenlerin lisansüstü öğrenimlerini yaparken karşılaştıkları sorunlara çözüm önerileri getirmesi ve bu konuda tartışma yaratması umulmaktadır.

## Sınırlılıklar

1. Araştırma Ankara'da bulunan Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ODTÜ Eğitim Bilimleri Alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan müfettiş, yönetici ve öğretmenlerle sınırlıdır.
2. Araştırma resmi ilköğretim okullarında görevli olan öğretmen ve yöneticilerle sınırlıdır.
3. Araştırma 2006 -2007 öğretim yılında programa en az bir dönem devam etmiş ders aşamasındaki lisansüstü öğrencilerle sınırlıdır.

## Tanımlar

Araştırmada kullanılan bazı kavramlar aşağıda verilmiştir:

**Lisansüstü Öğretim:** Lisansüstü öğretim yüksek lisans ve doktora öğretimini kapsayan yükseköğretim basamağıdır.

**Öğretmen:** Bu araştırmada öğretmen kavramı resmi ilköğretim okullarında görevli olan öğretmenleri kapsamaktadır.

**Yönetici:** Bu araştırmada yönetici kavramı resmi ilköğretim okullarında görevli olan müdür ve müdür yardımcılarını kapsamaktadır.

**Müfettiş:** Bu araştırmada müfettiş kavramı ilköğretim ve bakanlık müfettişlerini kapsamaktadır.

## BÖLÜM II

### KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında lisansüstü öğretim kavramına, dünyada ve Türkiye’de lisansüstü öğretimin gelişimine, lisansüstü öğretime öğrenci kabulüne Üniversitelerde uygulanan lisansüstü öğretim programlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

#### Lisansüstü Öğretim Kavramı

Fransızca’da “education post-universitaire”, İngilizce’de “postgraduate education” veya “quaternary education” Kuzey Amerika’da “graduate education” olarak kullanılan (en.wikipedia.org) lisansüstü öğretim kavramı üniversiteyi bitirdikten sonra verilen araştırma eğitimi veya uzmanlaşma eğitimi olarak tanımlanmakta ve özellikle doktora derecesinde araştırma yapabilmek için bir staj süresi olarak görülmektedir (OECD,1987).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde (2005) lisansüstü öğretim “Lisans eğitimi bittikten sonra yapılan yükseköğretim” olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr).

Varış’a (1972) göre lisansüstü öğretim araştırma yoluyla bilime katkıda bulunacak ve toplum ihtiyaçlarını karşılayabilecek bilim adamı ve öğretim elemanı yetiştiren bir eğitim programıdır. Çakar’a (2001) göre lisansüstü öğretim “lisans eğitiminden daha üst seviyede bilgi ve etkinliğe sahip yüksek ihtisas gücünü yetiştiren bir eğitim programıdır”.

Oğuzkan (1981) ise lisansüstü öğretimi lisans diploması almış olanlara ilgi duydukları bir bilim dalında yüksek lisans (bilim uzmanlığı) ya da doktora öğrenimi yaparak uzmanlaşma olanağı sağlamak üzere verilen eğitim olarak tanımlamıştır. Sayan ve Aksu’ya (2005) göre lisansüstü öğretim araştırma yapabilen, üretken, ülke sorunlarına duyarlı, yaratıcı bireyleri yetiştiren bir öğretim programıdır.

Bu tanımlardan yola çıkarak lisansüstü öğretimin lisans eğitiminden sonra bireylere ilgi duydukları alanda araştırma yapmayı öğreten, bilim üreten ve bilim adamı yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim programı olduğunu söylenebilir.

### **Lisansüstü Öğretimin İşlevleri**

Bilginin hızla arttığı bir ortamda, bilginin üretilmesi ve bilginin tüketilmesi büyük önem taşımaktadır (Karakütük, 2002). Bilgi çağı, bireylerin, bilgiyi yalnız alıp kullanmalarını değil; üretmelerini, sorunların çözümünde kullanabilmelerini gerektirmektedir. Buna göre, bilgi toplumunu oluşturacak bireyler; çok yönlü düşünen, olaylara eleştirel bakabilen, yaratıcı, üretken, problem çözme gücü yüksek özellikler taşımalıdır (Oğuz,2004). Bilginin üretilmesi, öğretilmesi ve yayılmasında da eğitim sistemine büyük görevler düşmektedir (Karakütük, 2002). Eğitim sisteminin en üst düzeyinde yüksek öğretim bulunur. Üniversiteler yüksek öğretim hizmeti veren eğitim kurumlarıdır. Üniversiteler, işlevlerini içinde buldukları çağın değişme ve gelişmelerine paralel olarak yerine getirirlerse çağdaş bir toplum oluşturabilirler. Bilgi çağında yaşanan kültürel değişimler yüksek öğretimin işlevlerini de değiştirmiştir (Oğuz,2004). Böyle bir ortamda üniversitenin yerine getirmesi gereken başlıca işlevler şöyle sıralanabilir (Sönmez, 2003):

1. Bilimsel / Sanatsal araştırma yapmak,
2. İnsanlığın ve ülkenin sorunlarına yönelik araştırma yapmak,
3. Ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek,
4. Elde ettiği bilgi, beceri, duygu ve sezgiyi diğer insanlara öğretmek, yayın yapmak,
5. Her alanda örnek olmak.

Üniversiteler bu işlevleri yerine getirebilmek için toplumun her kesimi ile bütünleşmek, ve sahip olduğu imkanlarla topluma katkıda bulunmak zorundadır (YOK, 2005,19). Bilim ve eğitimin ortak amaçları doğrultusunda araştırmacı düşüncüyü geliştirmeyi sağlayan çağdaş eğitim ve öğretim yapılmalıdır (Özoğlu, 1994). Lisansüstü öğretim, çağdaş üniversitenin önemli bir işlevidir. Özellikle

ülke sorunlarına yönelik araştırma yapmada ve ülkenin gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmede lisansüstü öğretim büyük önem taşımaktadır (Karakütük,2002,65). Bu doğrultuda lisansüstü öğretimin işlevleri Arıcı (2001, 56):

1. Bilim/sanat üretmek ve yaymak,
2. Toplumsal sorunları doğru algılamak ve çözüm önerileri geliştirmek,
3. Üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak olarak belirtilmiştir.

Heper'e göre (2000), lisansüstü programlar öğretim üyeleri için araştırmalarını tartışmak ve öğrencilerden geri besleme almak olanağı yaratır. Bu nedenle lisansüstü programlara önem vermek gerekir. Varış (1984,52) ise lisansüstü eğitimin üniversitede araştırma yoluyla bilim ve teknoloji üreten ve ülke kalkınmasına katkıda bulunan bilim adamı yetiştirmeyi amaçlayan bir öğretim basamağı olduğunu ifade etmiştir.

Lisansüstü öğretim ülkelerin kalkınmasına iki yönden katkı sağlar. Bunlardan birincisi yükseköğretim kurumlarının ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirmesi ikincisi ise ülkelerin ekonomik, teknolojik ve kültürel sorunlarına çözüm getirmesidir (Tosun, 2001). Toplumun gereksinimi olan, özellikle yükseköğretimde ve bilimde seçkinler, gelişmiş üniversitelerdeki doktora programlarıyla yetiştirilebilmektedir. Lisansüstü öğretim, yükseköğretimde öğretim ve araştırma bütünlüğünü daha kuvvetli hale getiren ve sürdüren bir bağdır. Lisansüstü programlar ve özellikle doktora programlarıyla; kişilere bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorumlama ve yeni sentezlere ulaşma yeteneği kazandırılmaktadır (Tosun, 2001; Tuzcu, 2003).

Bütün bu açıklamalardan yola çıkarak lisansüstü öğretimin ülkelerin hedeflediği nitelikli insan gücü kaynağının yetiştirilmesinde, bilim ve sanat üretmede ve toplum sorunlarının çözülmesinde önemli bir katkısı olduğunu söylenilebilir.

## **Dünya’da Üniversitelerin ve Lisansüstü Öğretimin Gelişimi**

Üniversite sözcüğünün kökeni Latince’de tüzel kişiliğe sahip ve ortak çıkarları olan kişiler anlamına gelen “universitas” sözcüğüdür. Üniversite sözcüğü ilk olarak 12. Yüzyılda Ortaçağ Avrupa’sında ortaya çıkmıştır. Bu çağda üniversiteleşme sürecine Paris ve Bologna önderlik etmiştir. Bu durum iki farklı üniversite yönetim modelinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Gürüz, 1992).

Paris modeli hocalar tarafından oluşturulmuş bir loncadır. Bu model dini olup kurumsal bir yapıya dayanmaktadır. Öğretmenler ve öğrencilerin büyük bir kısmı kilise mensubu olduğu için imtiyazlara sahiptir. Buradaki ana öğretim alanı teolojidir ve Papa’lığın onayına tabidir. Kurumsal yapı itibarıyla bu model daha sonra kurulan birçok üniversiteye öncülük etmiştir. Örneğin; Oxford Üniversitesi ve Cambridge Üniversitesi Paris’ten gelen hocalar tarafından kurulmuştur (Akt.Gürüz, 1992;Akt. Erol,2004).

Laik Bologna modeli öğrencilerin oluşturduğu bir loncaydı ve öğretmen maaşları öğrenciler tarafından ödenmekte, bütün denetim ve kontrol öğrencilerin elinde bulunmaktadır. Bu çağda üniversitelerin amacı ruhban sınıfının eğitimi olduğu için teoloji en önemli öğretim dalıdır (Akt.Gürüz, 1992;Akt. Erol,2004).

Üniversite loncalarının görevi müfredat, eğitim şekli, dersler, sınavlar, lisans, master ve doktora yeterlilik koşullarını belirlemektir. Üniversite eğitimi genellikle kilisede veya devlet kademelerinde ilerlemek için gereklidir.. Eğitim süresi ustalık-master için yedi yıldır. Öğrencinin master unvanını alabilmesi için yetkililerin önünde yaptığı araştırmayı anlatması ve savunması gerekir. Bunu başaran adaylara sembolik hediyeler verilir (Akt.Erol, 2004).

19. yüzyıla kadar üniversiteler kilisenin etkisinden kurtulamamıştır. Bu yüzyılın başlarında kilisenin etkisini yok etmek amacıyla Avrupa’daki bir çok üniversite Napolyon tarafından kapatılmış, Fransa’da üniversiteler devletin bir organı haline gelmiş ve merkezi hükümetin ideolojisi doğrultusunda bireyler yetiştiren kurumlar haline gelerek Napolyonik Üniversite modeli ortaya

çıkmiştir. Fransa'dan farklı olarak İngiltere'deki üniversitelerin amacı bilginin artırılmasından çok bilginin yayılması ve iletilmesi olarak benimsenmiştir (Gürüz, 1992).

Modern üniversite yapısını etkileyen en önemli değişiklik 19.yüzyılda Almanya'da meydana gelmiştir. Üniversitenin eğitim –öğretim ve bilimsel araştırma bütünlüğü ilk olarak 1810 yılında Wilhem von Humbolt tarafından Almanya'da Berlin Üniversitesinde ortaya atılmış ve bir üniversite modeli ortaya çıkmıştır (Türker, 2001). Buna göre (Akt. Gürüz, 1992):

1. Üniversiteler, bilim akademileri ve diğer enstitüler bir bütünün parçaları olup, meslek okullarından farklıdır.
2. Üniversitenin amacı “bilim için bilim” yapmaktır ve bunun için üniversitede tüm bilim dallarında “araştırma ile öğretimin birliği” esastır.
3. Üniversite devletin değil milletindir. Devletin görevi gerekli olan akademik hürriyet ortamını sağlamaktır.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra bu ilkeler Alman Üniversitelerinde tam olarak yerleşmiş ve tüm dünyanın ilgisini çekmeye başlamıştır. Bu durum birçok ülkeden Almanya'ya öğrencinin akın etmesine neden olmuş, üniversitelerde farklı alanlarda özel araştırma çalışmaları yapılmaya başlanmış ve araştırma fonları kurulmuştur (Türker, 2001).

Bu gelişmeler Amerikan Üniversitelerini de etkilemiştir. Amerika'da üniversiteler bir araştırma ve gelişme merkezi olup bu araştırmaların uygulamaya yönelik olmasına önem verilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra üniversiteye verilen önem daha da artmıştır. Üniversitelerin öğretim programları İkinci Dünya Savaşı sırasında yapılan araştırmaların sonuç ve uygulamalarını yansıtacak bir biçimde değiştirilmiş ve öğretim üyesi yetiştirilmesi önem kazanmıştır ( Gürüz, 1992).

İkinci Dünya Savaşından sonra ekonomisi zayıflayan ülkeler eğitim sektörünü öncelikli kalkınma ve gelişme ögesi olarak kabul etmiş ve nitelikli insan gücü faktörüne önem vermeye başlamışlardır (Yavuz, 2003). Nüfusun



artmasıyla lisans düzeyinde öğrenci sayısı artmış ve programların öğrencilerin yeteneklerine göre uygulama zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu ise üniversite öğreniminin yukarıya doğru uzamasına neden olmuştur (Varış, 1972).

Bütün bu gelişmeler lisansüstü eğitime önem verilmesine neden olmuştur. Lisansüstü Öğretimin İkinci Dünya Savaşı'nda sonra önem kazanmasının nedenleri şöyle özetlenebilir:

1. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra nüfus oranındaki artış ve bireylerin daha iyiyi istemeleri lisans düzeyinde öğrenci sayısının artmasına neden olmuş, bu durum öğretmen ve derslik açığına neden olmuştur. Öğrenci sayısındaki artış uzmanlaşma eğitimini yukarıya çekmiş, yüksek lisans ve doktora programlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler yeni üniversitelerin kurulmasını ve bu kurumlara öğretim üyesi yetiştirilmesini zorunlu kılmış ve bunun sonucunda lisansüstü öğretimin önemi daha da artmıştır (Karakütük,1990).
2. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kırsal kesimden şehre göç etme eğilimi ortaya çıkmıştır. Demokratikleşme hareketleri eğitimin kitlelere açılmasına neden olmuş ve eğitimde fırsat eşitliği ortaya çıkmıştır. Eğitimde fırsat eşitliği herkese yeteneğine göre yüksek öğretim görme fırsatı vermiş, ve öğrencilerin lisansüstü eğitime yönelmesini sağlamıştır (Varış,1984).
3. Sanayileşmiş ülkelerin bilim adamı ihtiyacını karşılamak için üniversitelere ve araştırma enstitülerine başvurması lisansüstü öğretim programlarının geliştirilmesine neden olmuştur (Karakütük,1990).
4. Fen ve teknik alanlarda yüksek nitelikli insan gücüne ve uzmanlaşmaya ihtiyaç duyulması lisansüstü öğretimin önemin artırmıştır (Karakütük,1990).

Lisansüstü öğretimin hızla gelişmesinin ve önem kazanmasının nedenleri 1972 yılında yayınlanan OECD raporunda da yer almış ve bu nedenler (OECD, 1987):

1. Öğrenci taleplerinin artması,
2. Uzmanlaşmanın artması
3. Bilimsel insan gücüne ihtiyaç duyulması olarak belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi bugünkü üniversitelerin temeli Ortaçağ'daki kurumlardır. Bu kurumların etkisi nedeniyle 19. yüzyıla kadar dini eğitime ağırlık verilmiş ve üniversitenin tek işlevinin eğitim-öğretim olduğu düşünülmüştür. Ancak 19. yüzyıldan itibaren Humboldt'un öne sürdüğü fikirlerin etkisiyle bilimsel araştırmalar da üniversitenin işlevi haline gelmiştir.

Bu gelişmelerle birlikte lisansüstü öğretimin önemi ikinci dünya savaşından sonra anlaşılmıştır. Bunda nüfus artışıyla ortaya çıkan öğretmen açığı, fen ve teknoloji alanındaki gelişmeler, bu alanlarda uzmanlaşma ihtiyacı ve eğitimin kitlelere açılması etkili olmuştur. Bütün bunların temelinde ise savaştan sonra ortaya çıkan yüksek nitelikli insan gücü ihtiyacı vardır. Ülkeler bu ihtiyacı karşılamak ve her alanda gelişmeler yapabilmek için lisansüstü eğitime önem vermişlerdir. Bu önem günümüzde de artarak devam etmektedir.

### **Dünyada Uygulanan Lisansüstü Öğretim Programları**

Dünyada üniversitelerin gelişimi incelendiğinde özellikle 19. yüzyılın sonlarına doğru İngiliz Üniversite Modeli, Napolyonik Üniversite Modeli, Alman Üniversite Modeli ve Amerikan Üniversite Modeli olmak üzere dört üniversite modeli ortaya çıkmıştır. Bunlarla ilgili bilgilere daha önce değinilmiştir. Bu başlık altında bu dört ülkedeki üniversite sistemlerine, lisansüstü öğretim programlarına yer verilecektir.

## Almanya

Almanya'da üniversitenin temelleri oldukça eskilere gitmektedir. Avrupa'da ilk kurulan Bologna ve Paris üniversitelerinden hemen sonra Almanya'da üniversiteler kurulmuş ve günümüz üniversite modeline öncülük etmiştir (Gürüz,1992).

Almanya'da üniversite'ye girebilmek için "Arbitur" denilen Genel Liselere özgü bir tür olgunluk sınavını vermek gerekir (Güven,2006) Üniversiteler her biri kendi dekanına bağlı olan çeşitli fakülte ve okullardan oluşur. Her fakültenin değişik dallar için bölümleri vardır ve her bölüm kendi akademik kadrosuna ve kendi konusu ile ilgili literatürün bulunduğu özel bir kütüphaneye sahiptir (Gürüz,1992).

Almanya'da lisans eğitimi Grundstudium (4 dönemlik temel eğitim aşaması) ve Hauptstudium (5 dönemlik asıl eğitim aşaması) olmak üzere iki aşamalıdır. Temel eğitim aşaması bir Ara Baraj Sınavı (Zwischenprüfung) ya da Ön lisans Sınavı (Diplom-Vorprüfung) ile biter. Bu sınavlar sonunda alınan diploma kişiye Hauptstudiumun kapısını açar. Öğrenciler bu aşamada konuyla ilgili temel dersleri alırlar, akademik çalışma metotlarını öğrenirler ve staj yaparlar. Hauptstudium (Ana eğitim) aşamasında ise ders seçenekleri daha fazladır. Seçilen branşın derslerinin yanı sıra alınan seçmeli dersler öğrenciye kendi gelişimine katkıda bulunmasını sağlar. Bu aşama Diplom, Magister ya da Bachelor's dereceleri alınarak ya da belli dallarda devlet tarafından yapılan sınavlardan (Staatsexamen) sonra tamamlanır. Her üniversite eğitim yöntemi farklılıklar içermesine rağmen genel olarak aynı özellikleri taşır.Hem Grundstudium'da hem de Hauptstudium'da dersler, laboratuvar çalışmaları, ödevler ve uygulamalı derslerden oluşan metotlar kullanılır (www.upsot.com).

Üniversitelerde verilen mezuniyet dereceleri Diplom ve Magister Artium'dur. Diploma Bilim, mühendislik ve çoğu zaman sosyal bilimler ve ekonomi eğitimi sonunda alınan derecedir. Derslerin tamamlanmasından sonra sunulan bir Diploma tezi ve çeşitli sözlü ve yazılı sınavların ardından alınan bu Diploma belgesi profesyonel yetkinlik sağlar ve pek çok iş alanı için

gereklidir. Magister Artium sosyal bilimler ve sanat dallarında alınan ve profesyonel yetkinlik sağlayan bitirme derecesidir. Diploma derecesinden farklı olarak, iki ana dalda ya da bir ana dal ile iki yan dalda alınması gereklidir. Ön şartları dallara ve üniversitelere göre değişse de her üniversite yazılı bir akademik tez ister ve sözlü sınavlar yapar ([www.upsot.com](http://www.upsot.com)).

Almanya 'da iki tür lisansüstü eğitim programı vardır. Bunlardan birincisinin programlarının amacı herkes için yaşam boyu yenilenme eğitimi vermektir. Diğer lisansüstü programlarının amacı doktora çalışmaları yapmak ve akademisyen yetiştirmektir ([www.upsot.com](http://www.upsot.com)).

Almanya'da "diplom" yüksek lisansa karşılık gelen bir terimdir. Yüksek lisans programları 8 yarıyıl sürer. Yüksek lisans programlarına başvurular üniversitelere göre farklılık göstermektedir. Üniversiteler koşullarını kendileri belirler. Bu koşullar diploma denklikleri ve alandaki ön yeterliklerle ilgilidir (Güven, 2006) . Programlara başvurmak için herhangi bir sınav ve not ortalaması şartı aranmaz ( [www.upsot.com](http://www.upsot.com)).

Almanya'da doktora eğitimi daha çok akademik alanda çalışmak isteyenlerin tercih ettiği bir kademedir. Doktora eğitimi yaklaşık 4 yıl sürmekte ve tez ve final sınavından oluşan zorunlulukları yerine getirmek gereklidir (Güven, 2006).

## **Amerika**

Amerika'da üniversitenin temelleri 1700'lü yıllarda rahip yetiştirmek için dini bir grup tarafından atılmıştır. Bu kurumları zamanla profesyonel eğitim kurumları izlemiş ve üniversite eğitiminde tarım, mekanik ve sanat konularına yer verilmiştir (Kepenekçi,2006).

Amerika'da eyalet ve özel olmak üzere iki tür üniversite vardır. Kamu malı olan eyalet üniversitelerinde mali kaynakların büyük bir kısmı öğrencilerin ödedikleri harçlarla ve federal hükümetin ve eyalet hükümetinin verdiği fonlarla sağlanır. Özel üniversiteler ise vakıflar tarafından finanse edilir ve harç ücretleri daha pahalıdır (Gürüz, 1992).

Amerikan üniversite sisteminin temeli mütevelli heyet sistemidir. Heyet üyeleri eyalet valisi ve üniversiteyi finanse eden kuruluşlar tarafından atanır. Heyet üniversiteyi yönetir, denetler ve kuruluşa yön verir. Üniversitenin icra organı olan rektör bu heyet tarafından atanır. Rektörün yöneticili özelliği akademik özelliği kadar önem taşır. Bu nedenle akademisyen olmayan kişiler rektör olarak atanabilir (Gürüz, 1992).

Amerika'da üniversitelerde verilen eğitimler aşağıda kısaca özetlenmiştir.

**Bachelor's Degree.** Türkiye'deki dört yıllık üniversite eğitimine denktir. Bu derece ile ilgili en büyük farklılık branş derslerinin Türkiye'deki üniversiteler kadar ağır ve yoğun olmamasıdır. Bunun dışında öğrenci okula başlarken bölüm belirtmekle mecbur değildir (ancak okullar belirtilmesini tercih eder). Bunun yerine genel olarak "idari bilimler" veya "mühendislik" şeklinde belirtilir ve öğrenci tam kararını verene kadar "undecided major" denilen statüde yer alır. Bunun nedeni üniversite eğitiminde ilk iki yılda genel derslerin alınmasıdır ve öğrencinin bu sırada bilinçlenip kararını kendi yeteneklerine bağlı olarak vermesine teşvik etmektir. Belli bir bölüm için başvuran öğrenci de yine bu iki yıl içinde çok fazla ek yük altına girmeden bölümünü değiştirebilir ([www.upsot.com](http://www.upsot.com)).

**Masters ve Doctorate Degree:** Bu dereceler Türkiye'de ki yüksek lisans ve doktora dereceleri olarak düşünülebilir. Her ne kadar tamamen ayrı olarak kabul edilse de Amerika'da özellikle başvuru aşamasında çok büyük bir fark yoktur. Bir öğrenci yüksek lisans derecesine başlayıp bitirmek üzere iken gerekli işlemleri tamamlayıp aynı bölümde herhangi bir sınava girmeden, doktora için gerekli ders sayısına bağlı olarak bir kaç ders daha alıp, zaman kaybetmeden doktora eğitimine devam edebilmektedir. Okul ve bölümüne bağlı olarak bazı okullar yüksek lisans derslerinin finallerini doktora kabul için baz olarak alırken, bazı okullar da öğrencinin bir takım sınavlar alması gerektirebilir. Benzer şekilde, doktora yapan bir öğrenci de yüksek lisans için gerekli koşulları yerine getirdikten sonra doktorayı bırakıp yüksek lisans diploması alma yoluna gidebilir ([www.upsot.com](http://www.upsot.com)).

Amerika'daki lisansüstü eğitimin amacı meslek eğitimi vermek ve geleceğin bilim adamlarını yetiştirmektir. Lisansüstü öğrenime devam eden öğrenciler bilimin devamını sağlayan gençler olarak görülmektedir (Rosovsky,1996).

ABD'de yüksek lisans eğitimi sırasında öğrencilerden altı ile sekiz ders arasında dersi başarıyla tamamlaması beklenmektedir. Ders aşaması bir ya da iki yıl sürmektedir. Ders aşamasını bitiren öğrencilerin bir proje veya tez hazırlaması zorunludur. Yüksek lisans eğitimi kişinin lisans eğitimi aldığı alanda olabileceği gibi farklı alanda da olabilir (Kepenekçi, 2006).

Amerika'da uygulanan başlıca yüksek lisans programları sanat yüksek lisans derecesi (M.A.) ve bilim yüksek lisans derecesi (M.S.)dir. Eğitim alanı bilim yüksek lisans programı içerisindedir. Bu programlarda öğrencilerin bir ya da iki öğretim yılında 30 ile 60 saat arasında krediyi tamamlaması gerekir (www.ekdil.com).

Amerika'da lisansüstü eğitimin en üst düzeyi doktora eğitimi oluşturmaktadır. Doktora programları ile kimya, mühendislik ve ekonomi gibi alanlarda araştırmacılar yetiştirmektedir. Doktora programlarına girebilmek için önce yüksek lisans programını tamamlamak zorunludur. Doktora programında bir öğretim üyesinin danışmanlığında hazırlanan ve özgün bir araştırmaya dayanan bir doktora tezinin savunulması gerekir (www.ekdil.com).

## **Fransa**

Fransa'da üniversiteler doğrudan MEB'na bağlıdır. Üniversitelere her ne kadar daha fazla yetki verilmeye çalışılmışsa da akademik yapıdaki ülke çapındaki homojenlik ve hükümetin üniversiteler üzerindeki etkin kontrolü hala etkisini sürdürmektedir (Gürüz, 1992). Bunun temelinde ise 19. yüzyıl başlarında Fransa'da ortaya çıkan Napolyonik Üniversite modelinin etkisi olduğu söylenebilir.

Fransa'da Üniversite sistemi üç düzeyden oluşur. Birinci düzey belirli alanlarda temel eğitimin verildiği düzeydir ve iki yıl sürer. İkinci düzey genel

ve profesyonel programlar içeren iki yıllık eğitim ve “maitrise” (yüksek lisans), üçüncü düzey ise doktora programıdır (Demir, 2006).

Yüksek Lisans programı iki farklı programdan oluşur. Bunlardan biri mesleki eğitim veren Masters Professionals diğeri doktora programına öğrenci yetiştiren ve akademik bir çalışma isteyen Masters Recherche programlarıdır. Doktora programı da benzer şekilde iki diplomadan oluşur. Bunlardan biri bir yıllık eğitimin ardından verilen mesleki diploma (DESS) diğeri dört yıllık akademik eğitimden sonra verilen doktorat (DEA) unvanıdır. Doktorayı tamamlamak için bir tezin ya da araştırma projesinin sunulması gereklidir (<http://www.univ-rennes1.fr>).

Fransa’da mesleki ve akademik bir lisansüstü yapılanması olması nedeniyle lisansüstü eğitimin amacı bilgiyi üretmek ve üretilen bu bilgiyi öğrencilere aktarmakla birlikte öğrencileri mesleki yaşama hazırlamaktır, (Monteil, 2005).

## **İngiltere**

İngiltere’de üniversiteler 1820’lerden itibaren kurulmaya başlamıştır. Bu dönemde ilk olarak birçok mekanik enstitüsü kurulmuş, bunların bir çoğu önce teknik okullara sonra üniversitelere dönüşmüştür. Bu kurumların amacı ferdin öğrenme isteğinin tatmin edildiği eğitim-öğretim ortamı yaratmaktır. 20. yüzyılın başlarından itibaren üniversitelerde fen bilimlerinin önemi artmış ve mesleki öğretime yöneliş başlamıştır. Cambridge Üniversitesi’ndeki geleneksel teoloji kürsüsü mühendislik eğitim ve öğretim programlarına dönüşmüş ve daha sonra kurulan üniversitelere öncülük etmiştir (Gürüz,1992)

İngiltere’de lisansüstü öğretimin amacı kamu ve özel sektörün ihtiyaçlarını karşılamak bireysel gelişmeyi sağlamak, kendi alanlarında öncü ve yaratıcı bireyler yetiştirerek ülke kalkınmasını sağlayan araştırmalar yapılmasını sağlamaktır ([npg.gov.uk](http://npg.gov.uk)). Lisansüstü öğretim tam zamanlı (full time) ve yarı zamanlı (part-time) olmak üzere iki türdür (Tunç, 2006).

İngiltere’de farklı alanlarda 20.000’den fazla yüksek lisans eğitimi veren program vardır. Bazı yüksek lisans eğitim konuları derslerde ve konferanslarda işlenmekle birlikte bazı konular üzerine de çeşitli araştırmalar yapılarak yüksek lisans eğitimi tamamlanır. Üniversiteler yüksek lisans eğitimi boyunca öğrencilere her türlü desteği verir ve öğrencilerin ihtiyaç duyduğu her türlü olanağı öğrencilere sağlar. Yüksek lisans eğitimi altı ayla iki yıl arasında değişen yoğun bir süreçte tamamlanır. Diğer ülkelere göre daha kısa dönemde tamamlanan program öğrenciye hem maddi hem de mesleki açıdan önemli katkı sağlar (www.globalvizyon.com). İngiltere’de her bireyin beklentilerine cevap verecek çeşitli lisansüstü programlar bulunmaktadır. Bunlar Lisansüstü programlar, araştırma dereceleri, yüksek diploma programları, profesyonel programlar ve lisansüstü eğitim sertifikasıdır (www.ekdil.com).

Lisansüstü Programlar hem bir yıllık lisansüstü diplomalar hem de Master derecesi ile sonuçlanan bir ya da iki yıllık programlar vardır. Master derecesi İngiltere’de genellikle 1 takvim yılı sürmektedir. Bir Master programına girebilmek için lisans diploması aranmaktaysa da bazı hallerde bir profesyonel belge de kabul edilebilir. Yeterli niteliklere sahip olmayan adaylar bir yıllık Master programlarına katılmadan önce lisansüstü bir diploma programına kaydolabilirler. Başvurular doğrudan ilgili üniversiteye yapılır (www.ekdil.com). Yüksek lisans, diploma ve sertifika derecelerini lisansüstü öğretim kursları vermektedir. bu program Türkiye’deki tezsiz yüksek lisans programına benzemektedir (Tunç,2006).

Araştırma Dereceleri tüm üniversitelerde uygulanmaktadır. Giriş için yüksek bir standart, iyi bir lisans derecesi ya da Master derecesi gerekmektedir. Mphil (felsefe yüksek lisansı) derecesi için 1 ya da 2 yıllık tam gün araştırma, doktora (PhD – felsefe doktoru) derecesi için ise 2 ya da 3 yıllık tam gün araştırma gerekmektedir. Araştırma, görevin okul dışında yapılmadığı durumlarda üniversite içerisinde yapılmalıdır. Bir Mphil öğrencisi, üniversitenin öğrencinin ilerlemesinden memnun olduğu durumlarda Doktora Programı’na geçebilir (www.ekdil.com). Araştırma derecesi almak için bir araştırma tamamlamak ve sonunda bir tez sunmak



gerekir. Bu program Türkiye'deki tezli lisansüstü öğretim programlarıyla aynıdır (Tunç, 2006).

Yüksek Diploma Programları (BTEC Higher National Diploma) 2 yıl tam gün ya da profesyonel veya endüstriyel alanda staj olanağı sağlayan 3 yıllık programlar olarak uygulanmaktadır. Giriş koşulları GCE O Level/GCSE ve en az bir A Level derecesidir. Çok çeşitli konuda programlar bulunmaktadır ve başvuru lisans derecesine başvuru ile aynı şekilde yapılmaktadır (www.ekdil.com.tr).

Profesyonel Programlar uluslararası profesyonel kurumların sınav ve diplomalarını hazırlayan programlardır. Konular arasında muhasebe, bankacılık, yönetici sekreterlik, pazarlama, araştırma, sosyal hizmetler ve hukuk sayılabilir (www.ekdil.com).

Lisansüstü Eğitim Sertifikası (PGCE) programları ilk ya da ortaokul öğretmeni olmak isteyen lisans eğitimini tamamlamış kişilere yöneliktir. Bir yıl süreli bu programlar teorik ve pratik unsurları birlikte içerir (www.ekdil.com).

İngiltere'de doktora öğretimi iki düzeydedir. Birincisi PhD olarak adlandırılır ve kimi programlarda ders dönemi olmadığından öğrenci ders almadan bir araştırma projesini bitirebilmektedir. Bu program en az üç yıl sürmektedir. Gerekli olduğu durumlarda araştırma eğitimi verilmektedir. İkincisi yüksek doktora derecesidir ve en yüksek akademik dercedir. Bu derece yüksek standartta bir bilimsel çalışma ortaya koyan, bilime özgün bir katkı sağlayan kişilere daha önce yayınlanmış akademik çalışmaları esas alınarak verilir. Doktora çalışmaları tam zamanlı olarak üç – dört yılda, yarı zamanlı olarak beş – altı yılda tamamlanır (Tunç, 2006).

Bu açıklamalarda görüldüğü lisansüstü öğretim programları ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Ancak burada önemli olan nokta bu ülkelerdeki üniversitelerin lisansüstü öğrenim yapmak isteyenlere her türlü yardımı yaptığı ve bireylerin her tür ve düzeydeki ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiş olduğu ve bu programlara girebilmek için herhangi bir sınav şartı aranmamasıdır.

## **Dünyada Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerin Yetiştirilmesi**

Bu başlık altında bazı ülkelerde uygulanan öğretmen ve yönetici yetiştirme politikalarına yer verilmiştir.

### **Amerika**

Amerika'da öğretmenlik 4 (veya 5) yıllık lisans ve lisansüstü olmak üzere iki düzeyde verilen eğitimle kazanılır. Öğretmen eğitimi yapan üniversite ve programlara her aday kabul edilmez. Kabulden önce öğretmenin niteliklerini oluşturacak birtakım özel beceriler, anlayışlar ve kişisel özelliklere sahip olup olmadıklarının saptanması gerekli görülmektedir (Güçlü ve Bayrakçı, 2004). Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına çeşitli kriterlere göre kabul edilen öğrencilerin mezun olmak için yerine getirmesi gereken bazı şartlar aşağıda verilmiştir (Ataunal, 1994, 110) :

1. Belirli bir kredi/saatlik dersi tamamlama
2. Minimum not ortalamasını tutturmuş olma
3. Uygulamalarda başarı sağlama (Gözetmen denetiminde en az 300-420 iş saati)

Mezuniyet koşulundan sonra diğer çoğu eyalette öğretmenliğe devam edebilmek için ilk 5 (veya 10) yıl içerisinde eğitim alanında yüksek lisans yapma şartı vardır. Birçok eyalette öğretmenlikten emekli olma hakkını elde edebilmek için yüksek lisans derecesi alma veya 5 yıl çalışma koşulu vardır (Güçlü ve Bayrakçı, 2004).

Amerika'da ilkokul öğretmenliği için açılan lisansüstü programlara kabul için en az dört üzerinden üç not ortalamasına sahip olma, mesleki deneyim, tavsiye mektupları, standardize testler, mülakat ve herhangi bir alanda yazılmış yazı örneği gibi şartlar istenmektedir. Lisansüstü öğretimde kültür derslerine yer verilmemektedir. Bu düzeydeki eğitimde en az 18 kredi /saat program ve öğretim yöntemleri, 12 kredi /saat eğitimin temelleri ile ilgili derslere ve 6 kredi/saat alan deneyimine ayrılmaktadır (Ataunal,1994,107-109).

Amerika'da eğitim yöneticiliği giriş düzeyinde bir iş değildir. Yöneticiler kariyerine ilgili mesleklerde başlar ve eğitim yönetimi alanındaki bir iş için eğitim yönetiminde master veya doktora derecesini tamamlaması gerekir (Aksoy, 2002). Amerikan Eğitim Sisteminde okul müdürlerinin yetiştirilmesi eyaletlerin kontrolündedir ve öğretmen olmayanlar bu programlara katılamazlar. Okul müdürü olma temel koşulları bütün eyaletlerde ortaktır (Akt.Aydın, 2002). Bu koşullar (Akt. Aydın, 2002):

1. Eğitim yönetimi alanında yüksek lisans derecesi
2. Okul müdürü olmak için geçerli bir sertifika
3. Kamu okullarında bilimli bir süre deneyim
4. Adayların niteliklerinin yönetim kurulları tarafından uygun bulunmasıdır.

## **Fransa**

Fransa'da öğretmenler, Bir lisans diplomasına bakalorya sınavının ardından alınan üç yıllık üniversite eğitimi sonucunda alınan lisans diplomasına veya *agrégation* (uzman öğretmenlik) söz konusu olduğunda bir mastır derecesine bakaloryadan sonra dört yıllık üniversite eğitimi sonunda alınan master diplomasına ya da eşdeğer olarak nitelendirilen başka herhangi bir yeterlilik derecesine sahip adayların katılımına açık bir sınav sonucunda işe alınan devlet memurlarıdır. Bu sınavlara hazırlık eğitimi, bu eğitimi almak isteyenlere IUFM'ler (öğretmen eğitim enstitüleri) tarafından sağlanır. Sınavda başarı gösterilmesinin ardından öğretmenlik mesleği için bir yıllık zorunlu bir eğitim süreci içerisine girilir ve bu süreç, bir IUFM'de verilen teorik bilgileri uygulamaya dönük çalışmalarla birleştirir ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org))

## **İngiltere**

İngiltere'de öğretmenler devlet memuru statüsünde değildir. Okul öğretmenleri okulun türüne bağlı olarak ya yerel makamlar tarafından, ya da bireysel kurumlar tarafından istihdam edilmektedirler. Diğer eğitim türlerindeki öğretmenler bireysel kurumların çalışanlarıdır ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

Okul öğretmenlerinin başlangıç eğitimi genellikle dört yıllık bir Eğitim Lisans derecesini ya da Eğitim alanında bir yıllık bir Lisansüstü Sertifikasını (PGCE) içermektedir. Her iki yol da ilkokul öğretmenleri için olağandır. İkincisi orta okul öğretmenleri için daha yaygındır. İngiltere’de ve Galler’de diğer eğitim yolları da mevcuttur. Bunların arasında yarı zamanlı, esnek ve istihdam tabanlı eğitim bulunmaktadır. Başlangıç öğretmen eğitimi dersleri “Kalifiye Öğretmen Statüsü”ne (İngiltere ve Galler) ve öğretme uygunluğuna (Kuzey İrlanda) yönlendirmektedir ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

Kuzey İrlanda’da göreve ilişkin başlangıç öğretmen eğitimi yeterliliklerine sahip olmayan, ileri eğitimdeki öğretmenlerin, öğretmenlik yapmayı istedikleri konuda üniversite derecesi ya da mesleki bir yeterlilik gibi onaylı bir yeterlilik sahibi olması gerekmektedir. Bu öğretmenlerin sözleşme gereği atandıktan sonraki üç yıl içerisinde Lisansüstü Sertifikası (İleri ve Yüksek Öğrenim) almaları gerekmektedir ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

İngiltere’de okul müdürü olmak isteyenlere ulusal mesleki standartları kazandırmak amacıyla Öğretmen Yetiştirme Merkezi (TTA) tarafından “Okul Müdürleri İçin Ulusal Mesleki Standartlar (NPQH)” yetiştirme programı uygulanır. Bu programla okul müdürü olmak isteyen öğretmenlere okul geliştirmeye dayalı, uygulamalı ve mesleki bir eğitim sunulması hedeflenmektedir. NPQH gerek süresi gerekse içeriği açısından oldukça kapsamlı bir yetiştirme programıdır (Çınkır, 2002).

## **Finlandiya**

Finlandiya’da kreşlerdeki öğretmenler ve rehber elemanlar ya bir üniversiteden veya teknik okuldan lisans derecesine sahiptirler ya da ortaöğretim ikinci devre sonrası mesleki yeterlilikler olarak bilinmekte olan yeterliliklere sahiptirler. Buna ek olarak, ortaöğretim ikinci devre düzeyinde ilgili mesleki yeterliliklere sahip olan diğer çocuk bakımı profesyonelleri tarafından desteklenmektedirler ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

Temel eğitimin ilk altı yılında görev yapan öğretmenler genelde tüm derslere girmektedirler (sınıf öğretmenleri), buna karşılık son üç yıllık

dönemde ve ortaöğretim ikinci devre düzeyinde konu uzmanı öğretmenler (konu öğretmenleri) görev yapmaktadır. Sınıf öğretmenleri Eğitim Masterı yapmış kişiler iken konu öğretmenleri pedagojik derslerin yanı sıra ders verdikleri konuda Master derecesine sahip kişilerdir ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

Sınıf öğretmenliği eğitimine başvuran kişilerin üniversite giriş sınavını başarıyla tamamlamış olmaları gerekmektedir. Sınıf öğretmenliği eğitimi için giriş sınavı yazılı bir sınav, bir yetenek testi ve mülakat içermektedir. Bazı üniversiteler aynı zamanda bir grup durum çalışması ve seçmeli olarak kendi sınavlarına girilmesini talep etmektedirler ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

Konu öğretmenliği için başvuruda bulunan kişiler her zamanki prosedürü takip ederek ayrı ayrı üniversite fakültelerine ve kendi ana konularından sorumlu olan bölümlere (örneğin matematik) başvuru yapmaktadırlar. Konu öğretmeni olmayı arzu eden kişiler bundan başka ayrıca konu öğretmenliği eğitimi için başvuruda bulunacaklardır. Bazı üniversite fakültelerinde öğrenciler doğrudan konu öğretmenliği eğitimine başvuru yapabilmektedirler ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

Kuruma ve konuya bağlı olarak, mesleki ve teknik okul öğretmenlerinin

- 1) uygun bir lisans (ya da lisansüstü) akademik derece
- 2) uygun bir teknik okul derecesi veya
- 3) kendi mesleki alanlarında mümkün olan en üst düzeyde yeterliliğe,

alanda en az 3 yıllık deneyime ve en az 35 kredilik (52.5 ECTS) pedagojik çalışmaya sahip olmaları gerekmektedir. Üniversite öğretim görevlilerinin genel olarak bir doktora ya da diğer lisansüstü derecelere sahip olmaları gereklidir ([www.megep.meb.gov.tr](http://www.megep.meb.gov.tr)).

## **Japonya**

Japonya'da öğretmen olarak atanabilmek için öğretmenlik sertifikası almak gerekir. Öğretmen sertifikaları sürekli ve geçici olmak üzere iki çeşittir. Sürekli sertifikalar da kendi içinde birinci ve ikinci sınıf olmak üzere ikiye

ayrılmaktadır. Sürekli sertifika tüm ülke genelinde geçerlidir. Bu sertifikaya sahip olanlar asil öğretmen olarak görev yapmaktadır. Geçici sertifikalar ise sadece verildikleri illerde geçerli olup, bu sertifikaya sahip olanlar yardımcı öğretmen olarak atanmaktadır. Japonya'da anaokulları ve ilkokullarda çalışmak için genel öğretmenlik sertifikası, ortaokul ve liselerde çalışabilmek için ise belli bir alanda alınan sertifika gerekmektedir. Ayrıca bu sertifikaların verilmesi, okul kademelerine göre değişiklik göstermektedir. İki yıllık yüksekokullardan mezun olanlara lise öğretmenliği için geçici, ana, ilk ve ortaokul öğretmenliği için ise birinci sınıf sertifika verilmektedir. Dört yıllık yüksek öğretim tamamlayanlar lise öğretmenliği için ikinci sınıf, ana, ilk ve ortaokul öğretmenliği için de birinci sınıf sertifika almaya hak kazanırlar (Uçar ve Uçar,2001).

Japonya'da öğretmen adayları, öğretmen olabilmek için genel kültür, alan ve meslek bilgilerini içeren ve yılda üç defa yapılan bir yeterlik sınavına alınmaktadır. Bu sınavı geçen adaylar, ayrıca görüşme ve uygulama sınavına da tabi tutulmakta, bu sınavlarda başarılı olan adaylar, stajyerlik dönemine alınmakta ve altı aylık bu süreyi tamamlayanlar kamu görevlisi hakkını kazanıp asil öğretmen olarak atanmaktadırlar. Öğretmenler ulusal, yerel ve belediyeler düzeyinde örgütlenmiş birimlerce hizmet içi eğitim faaliyetlerinden geçirilmektedir. Bu eğitim; kurslar, seminerler, lisans tamamlama ve lisansüstü eğitim şeklinde yapılmaktadır (Uçar ve Uçar,2001).

Görüldüğü gibi birçok ülkede lisansüstü öğrenim öğretmen ve eğitim yöneticisi olmanın gereğidir. Birçok ülkede eğitim yöneticiliği için açılan yönetici yetiştirme programlarını tamamlama zorunluluğu vardır ve bu programlara öğretmen olmayanlar katılamazlar.

### **Dünyada Eğitim Denetimi**

Eğitim sisteminde hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını anlayabilmek etkili bir denetim sistemi ve bu denetimi gerçekleştirecek etkili müfettişlere sahip olmakla mümkündür. Dünyada eğitim denetimi ile ilgili farklı uygulamalar mevcuttur.

İngiltere’de okullar “yerel eğitim otoriteleri tarafından denetlenmektedir. Denetim eğitim müfettişleri, alan müfettişleri ve meslekten olmayan müfettişler tarafından gerçekleştirilmektedir. Eğitim müfettişleri denetimlerini yönetmeleri için sözleşme yapılmış olan grup liderleridir ve denetim grubunun seçimi, yönetimi, görev dağılımı ve denetim raporunun yazılmasından sorumludur. Eğitim müfettişleri genellikle eski müfettişler arasından seçilir ([www.ofsted.gov.uk](http://www.ofsted.gov.uk)). Alan müfettişleri öğretmenlik tecrübesine sahip kişilerdir ve uzman oldukları alanda yazdıkları raporlarla denetime katkıda bulunurlar ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org)). Meslekten olmayan müfettişler herhangi bir okulun yönetimi ve benzeri görevlerde kişisel tecrübesi olmayan ve her denetim grubunda olması gereken kişilerdir ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org)).

Almanya’da yasal ve akademik denetim olmak üzere iki türlü denetim vardır. Yasal denetim okulda yapılan uygulamaların hukuka uygunluğunun denetlenmesinin, akademik denetim ise eğitim-öğretim faaliyetlerinin denetlenmesini ve öğretmenlere tavsiyelerde bulunmayı içerir ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org)).

Fransa’da eğitim denetimi eğitim yönetimi genel müfettişleri ve Milli Eğitim Genel Denetleme Kurulu ile gerçekleştirilir. Eğitim yönetimi genel müfettişlerinin görevi denetleme, değerlendirme ve rehberlik etmektir. Bu kişiler eğitim sisteminin yönetimini, yapısını, uygulanan metotların tutarlılık ve etkililiğini denetler. Genel denetleme kurulu denetim, yönetim, eğitim, öğretim ve yönlendirmeyi gerçekleştiren personelin kontrolünü yapar ve doktora derecesi olan ya da orta öğretimde öğretmenlik yapabilmek için uygulanan sınavı (agregation) geçmiş olan öğretmenlerden seçilir ([www.eurydice.org](http://www.eurydice.org)).

Görüldüğü gibi dünyadaki uygulamalarda eğitim denetimi farklı alanlarda farklı müfettiş gruplarıyla gerçekleştirilmektedir. Her müfettişin görev alanı farklıdır. Müfettişler genelde öğretmenler arasından seçilmektedir. Öğretmen olabilmek için lisansüstü öğrenimin zorunlu olduğu düşünülürse bu öğretmenler arasından seçilen müfettişlerin de lisansüstü öğrenim görmek zorunda oldukları açıktır. Hatta bazı denetim kurullarında görev almak kişilerde doktora derecesi şartı aranmaktadır.

## **Türkiye’de Üniversitelerin ve Lisansüstü Öğretimin Gelişimi**

Türkiye’deki üniversiteler Batı’da olduğu gibi yüzlerce yıllık bir süreç içinde türlü değişikliklere uğrayarak ve hatta yer yer verilen büyük mücadeleler sonucunda şekillenmemiş, tersine Batı’dan olduğu gibi alınan kurumlardır (DPT,2005).

Atatürk, Cumhuriyet’in ilanından sonra Darülfünun üzerinde önemle durmuş, 1933’te Darülfünun lağvedilerek yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. 1933 Reformu (Kanun No: 2252), çağdaş üniversitenin ülkemizdeki gerçek başlangıcıdır. Yüksek Mühendis Mektebi’nin 1944’te yeniden düzenlenmesiyle İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) kurulmuş olup bunu 1946’da, Ankara’da daha önce kurulmuş olan mektep, fakülte ve enstitülerin birleştirilmesiyle kurulan Ankara Üniversitesi izlemiştir. 1955-1957 yılları arasında kurulan Ege Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve Atatürk Üniversitesi ile yükseköğretimin Anadolu’ya yayılması hız kazanmıştır (DPT, 2005). Kurulan bu dört üniversite Amerikan üniversitelerine benzer şekilde kampus üniversiteleri olarak kurulmuş ancak sadece ODTÜ gerek akademik yapısı ve gerekse idari yönetimi itibarıyla gerçekten Amerikan modeline göre kurulmuştur (Gürüz, 1992). ODTÜ üniversiteler alanına yenilik ve çeşitlilik getirmiş, yeni fikirlere ve dışarıya açık bir üniversite profili çizmiş ve yabancı dilde eğitim yapmaya başlamıştır . 1970’li yılların başında ODTÜ’nün getirdiği çeşitliliği ve yeniliği yaygınlaştıran Hacettepe Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi Kurulmuştur. 1973-1981 yılları arasında on yeni üniversite kurulmuştur (Akşit, 2004).

1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Yasası ile bütün üniversiteler bir çatı altında toplanmış ve vakıf üniversitelerinin kurulmasının önü açılmıştır. Hızla artmakta olan üniversite ve bunlara başvuran öğrenci sayıları karşısında 1974 yılında Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) kurularak üniversitelere merkezi sınavla öğrenci alınmasına başlanmıştır. Yükseköğretime artan istek karşısında, aynı yıl kurulan ve mektupla öğretim yapan YAYKUR ile örgün öğretim yanında Açıköğretim



veya daha doğru bir deyimle uzaktan-öğretime de başlanmıştır. 2006 yılı itibariyle Türkiye’de 79 üniversite bulunmaktadır (DPT, 2005).

Türkiye’de üniversite sistemi ön lisans, lisans ve lisansüstü öğretimden oluşur. Ön lisans ortaöğretime dayalı en az dört yarıyılık bir programı kapsayan, ara insangücünü yetiştirmeyi amaçlayan veya lisans öğretiminin ilk kademesini oluşturan bir eğitim programıdır. Lisans, ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyılık bir programı kapsar. Lisansüstü öğretim yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimini kapsar (2547 Sayılı Yükseköğretim Yasası).

2547 Sayılı Yükseköğretim Yasasında “yüksek lisans (bilim uzmanlığı, yüksek mühendislik, yüksek mimarlık, master), bir lisans öğretimine dayalı eğitim-öğretim ve araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan bir yükseköğretim” olarak tanımlanmıştır. Yüksek lisansın amacı alanında uzmanlaşmış bireyler yetiştirmek, doktora eğitimine temel oluşturmak ve bireylere bilimsel süreci kavratmaktır (Sayan ve Aksu, 2005).

Aynı yasada doktora “lisansa dayalı en az altı veya eczacılık veya fen fakültesi mezunlarınca Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’nca düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlığa dayalı en az dört yarıyılık programı kapsayan ve orijinal bir araştırmanın sonuçlarını ortaya koymayı amaçlayan yükseköğretim” olarak tanımlanmıştır. Doktora eğitiminin amacı ülke kalkınmasında temel oluşturan nitelikli insangücünü yetiştirmek, teknolojik gelişmeleri sağlayacak ve bilgi üretecek araştırmaların yapılmasını sağlamaktır (Sayan ve Aksu, 2005).

Yükseköğretim Yasasında tıpta uzmanlık “ Sağlık ve sosyal Yardım Bakanlığı tarafından düzenlenen esaslara göre yürütülen ve tıp doktorlarına belirli alanlarda belirli yetenek ve yetki sağlamayı amaçlayan bir yükseköğretim” olarak tanımlanmıştır.

Aynı yasada sanatta yeterlik ise “lisansa dayalı en az dört yarıyılık programı kapsayan ve orijinal bir sanat eserinin ortaya koyulmasını, müzik ve

sahne sanatlarında ise üstün bir uygulama ve yaratıcılığı amaçlayan doktora düzeyinde lisansüstü bir doktora eşdeğeridir” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi yüksek lisans öğretimi lisans düzeyinde öğrenilen temel bilgilerin sentez yapıldığı bir basamak, doktora eğitimi ise lisans ve yüksek lisans düzeyinde kazanılan bilgilerin birleştirildiği ve bilimsel bir eserin ortaya çıkarıldığı bir basamaktır (Gök ve Sılay, 2005).

Türkiye’deki yüksek lisans ve doktora programlarının amacının ve niye bu programlara ihtiyaç duyulduğunun anlaşılması için Türkiye’de lisansüstü öğretimin gelişimini incelemek gerekir. Türkiye’de lisansüstü öğretimin gelişimi 1960 öncesi dönem, 1960 – 1982 arası dönem ve 1982 sonrası dönem olmak üzere üç bölümde incelenebilir (Arıcı, 2001).

### **1960 Öncesi Dönem**

Bu dönem özellikle 1933 yılında yapılan Üniversite reformuyla başlayan uygulamalarla kendini göstermiştir. Bu reformla; Osmanlı devletinin sona ermesinden sonra kurulan ilk üniversite olan İstanbul Darülfunun’u kapatılmış yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. Ayrıca üniversiteye sağlanan akademik özerklik kaldırılmış, üniversite Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve rektör bu bakanlık tarafından atanmıştır (Tuna, 2003). Bu reformdan sonra kabul edilen İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi’nde “Üniversite tahsili, topta doktora ile diğer fakültelerde lisans veya doktora ile nihayet bulur” ve “iki lisans bir doktora eş sayılır” hükümleri yer almıştır (Karakütük, 2002).

1946 yılında çok partili siyasi yaşama geçilmesiyle birlikte, Üniversiteler Kanunu kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla 1933 yılında kaldırılan özerklik tekrar getirilmiş, fakültelere tüzel kişilik sağlanmış, katma bütçe uygulamasına geçilmiştir (Tuna, 2003). Bu kanunda tıpta uzmanlık ve doktora programlarının üniversitelerce düzenlenebileceği belirtilmiştir (Karakütük, 2002).

Arıcı’ya (2001) göre, 1960 öncesi dönemde üniversitelerde usta – çırak uygulaması görülmektedir. Hoca (usta) uygun gördüğü öğrencisine

(çıracak) doktora derecesi vermektedir. Yüksek lisans derecesi bilinmemektedir. Bu dönemde lisansüstü öğretim için yurtdışına öğrenci gönderilmeye başlanmıştır.

### **1960 –1980 Dönemi**

Planlı kalkınma dönemine geçilmesiyle birlikte yükseköğretimin amacı, felsefesi ve işlevleri değişmeye başlamış bu değişimden lisansüstü öğretimde etkilenmiştir. Bu dönemde ilk kez düzenli ve yazılı lisansüstü öğretim programları hazırlanmaya başlanmıştır. Lisansüstü öğretim yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki aşama halinde algılanmaya başlandı. Ayrıca önceki dönemde görülen usta çırak ilişkisi yerine kurumsallaşmış lisansüstü öğretim uygulamalarına geçilmiştir (Arıcı, 2001).

Bu dönemdeki gelişmeler kalkınma planlarında da yer almıştır. Birinci beş yıllık kalkınma planında “ tabii bilimlerde temel ve uygulamalı araştırmaları teşkilatlandırmak, bunlar arasında işbirliğini sağlamak ve araştırma yapmayı teşvik etmek için Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurulu kurulacaktır” maddesi yer almıştır (DPT). Bunun sonucunda Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) kurulmuştur. Kurum, özellikle doğa bilimlerinde temel ve uygulamalı araştırmaları düzenlemek, koordine etmek ve özendirmek amacıyla kurulmuştur. Kurumun başlangıçtaki iki temel görevi, akademik araştırmaları desteklemek ve genç araştırmacıları teşvik etmek, özendirmektir. Bu görevleri yerine getirebilmek amacıyla, Temel Bilimler, Mühendislik, Tıp, Tarım ve Hayvancılık alanlarında dört araştırma grubu ile en üst karar organı olan Bilim Kurulu'na bağlı bir Bilim Adamı Yetiştirme Grubu kurulmuştur. Bilim adamı ve araştırmacıların yetiştirilmesi için yurt içi ve yurt dışı doktora burs programları desteklenmektedir ([www.tubitak.gov.tr](http://www.tubitak.gov.tr)).

İkinci beş yıllık kalkınma planında “öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla 3000 öğrencinin yurt dışına gönderileceği”, ve “üniversitelerin lisansüstü programı başlatmalarının, öğretim üyesi yetiştirmelerinin, üniversite dışında doktora ve yabancı dil programları ile yayın faaliyetlerinin teşvik edileceği” maddeleri yer almıştır. (DPT). Lisansüstü öğretim kavramı ilk defa bu planda

belirtilmiş ve yükseköğretimde gerekli insan gücünün yetiştirilmesi için yurt dışına öğrenci gönderilmesi desteklenmiştir.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planında “üst seviyeli uygulayıcı insan gücü, araştırmacı, yüksek öğrenim için eğitici, üretim ve hizmet süreci için yüksek düzeyde sevk ve idarecinin yetiştirileceği”, ve “öğretim üyesi açığını gidermek ve yeni yüksek öğretim kurumlarının ihtiyacını karşılamak için yurt dışına doktora yapmak üzere öğrenci gönderilmesine devam edileceği, ancak yurt içinde lisans üstü eğitime de ağırlık verileceği” maddeleri yer almıştır (DPT). Bu planda yurt dışına öğrenci göndermenin yanı sıra yurt içinde lisansüstü öğretime ağırlık vereceği vurgulanmıştır.

Dördüncü ve beşinci beş yıllık kalkınma planlarında yüksek öğretimin tüm nitelikleriyle bir bütünlük içinde ele alınarak düzenlenmesi, özerklik anlayışı doğrultusunda plânlı yaklaşım ve disiplinine uygun olarak geliştirilmesi ve yönlendirilmesi ilkesi benimsenmiştir (Tuna, 2003).

Lisansüstü öğretim 1960 – 1982 yılları arasında yapılan Milli Eğitim Şuralarında da yer almıştır. 1962 tarihinde toplanan yedinci Milli Eğitim Şurası'nda Eğitim Bilimleri Yüksek Enstitüsü kurulmasına karar verilmiştir (MEB). Şura kararlarında öngörülen enstitü kurulamamış ancak 1934 yılında Ankara üniversitesine bağlı olarak ilk Eğitim Bilimleri Fakültesi kurulmuştur. fakülte eğitim bilimleri alanında lisansüstü programlarının uygulanmasında öncülük etmiştir (Karakütük, 2002).

Bu dönemde 1981 yılında toplanan onuncu Milli Eğitim Şurası'nda ilk defa öğretmenlerin lisansüstü öğretimi üzerinde durulmuş, öğretmenlerin lisansüstü öğretim programlarıyla yetiştirilmeleri, bu programların bilim uzmanlığı (master) seviyesinde olması ve zamanla doktora doğru uzatılabileceği belirtilmiştir (MEB). Böylece MEB lisansüstü öğretim ihtiyacını üniversitelere bırakmaktadır (Karakütük, 2002).

### **1980 Sonrası dönem**

Bu dönem 1981 tarih ve 2547 sayılı yükseköğretim kanunun yürürlüğe girmesiyle başlamıştır. Kanununa göre yükseköğretim” önlisans, lisans,

yüksek lisans ve doktora kademelerinden oluşur. Kanununun 50. maddesi lisansüstü öğretimin usul ve şartlarını düzenlemektedir. Buna göre, lisans düzeyinde öğrenim gördükten sonra, yükseköğretim kurumlarında yüksek lisans, doktora ya da tıpta uzmanlık öğrenimi yapmak isteyenler, yükseköğretim kurumlarınca usulüne göre açılacak sınavla ve Üniversitelerarası Kurulca tespit edilecek esaslara göre seçilirler. Bu kanun uyarınca çıkarılan Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği lisansüstü öğretimi düzenler. Bu düzenlemeler lisansüstü öğretime giriş ve sürece yöneliktir. Bu konuya takip eden bölümlerde ayrıntılı değinilecektir.

Bu dönemde uygulanan kalkınma planlarında da lisansüstü öğretime yer verilmiştir. Beşinci beş yıllık kalkınma planında üniversitelerin gerçeklerin devamlı araştırmacıları, toplum değerlerinin koruyucusu, millî birliğin teminatı, gençliğin yönlendiricisi ve toplumun gerektirdiği liderliğin sağlayıcısı konumunda oldukları da belirtilmiştir (Tuna, 2003).

Altıncı beş yıllık kalkınma planında yeni yüksek öğretim kurumları açılması hazırlanacak bir yüksek öğretim master planı bağlanmış, doktora ve master tez konularının sanayinin ihtiyaçlarına yönelik olarak hazırlanması yönünde teşvik edileceği belirtilmiştir (DPT). Bu şekilde lisansüstü öğretimle toplumsal ihtiyaçlar birleştirilmeye çalışılmıştır.

Yedinci beş yıllık kalkınma planında “ öğretmen ve öğretim üyelerinin sayı ve niteliklerinin artırılacağı, başarılı ve üstün yetenekli öğrencilerin bu alana yönlendirilmesinin sağlanacağı, öğretim üyesi ihtiyacının giderilmesinde yurtdışı imkânlardan da yararlanılacağı”, ve “yükseköğretim sisteminin bürokratik ve merkeziyetçi yapıdan kurtarılacağı ve rekabeti geliştirici düzenlemelerin yapılacağı; üniversitelere bilimsel özerkliğin kazandırılacağı” konuları üzerinde durulmuştur (DPT),

### **Türkiye’de Uygulanan Lisansüstü Öğretim Programları**

Bu bölümde Türkiye’de uygulanan yüksek lisans ve doktora öğretim programları hakkında bilgi verilecektir. Lisansüstü Eğitim ve Öğretim yönetmeliği yüksek lisans programını “tezli” ve “tezsiz” olarak ikiye ayırmıştır.

Yönetmeliğe göre Tezli Yüksek Lisans Öğretiminin amacı öğrencinin bilimsel araştırma yaparak bilgilere erişme, bilgileri değerlendirme ve yorumlama yeteneğinin kazanmasını sağlamaktır. Yönetmeliğe göre tezsiz yüksek Lisans Öğretiminin amacı öğrenciye mesleki konuda bilgi kazandırarak mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermektir.

Aynı yönetmelikte doktora öğretiminin amacı “öğrenciye bağımsız araştırma yapmak, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapmak ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmak” olarak belirtilmiştir.

### **Tezli yüksek lisans programı**

Bu program toplam 21 krediden az olmamak koşulu ile en az yedi ders, bir seminer ve tez çalışmasından oluşur. Seminer dersi ve tez çalışması kredisizdir ve başarılı veya başarısız olarak değerlendirilir. Tezli yüksek lisans programını tamamlama süresi dört yarıyıldır. Kredili derslerini ve seminer dersini başarıyla bitiren, ancak tez çalışmasını dört yarıyıl sonuna kadar tamamlayamadığı için tez sınavına giremeyen bir öğrenciye, ilgili enstitü anabilim dalı başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile tezini jüri önünde savunması için en fazla iki yarıyıl ek süre verilebilir. Dört yarıyıl sonunda kredili derslerini ve seminer dersini başarıyla tamamlayamayan veya yükseköğretim kurumunun öngördüğü en az genel not ortalamasını tutturamayan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Tezli yüksek lisans programında, enstitü anabilim dalı başkanlığı her öğrenci için bir tez konusu ve tez danışmanını en geç ikinci yarıyılın sonuna kadar ilgili enstitüye önerir. Tez danışmanı önerisi ilgili Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile kesinleşir. Tez çalışmasının niteliğinin birden fazla tez danışmanı gerektirdiği durumlarda ikinci tez danışmanı atanır. Tez danışmanı, öğretim üyeleri veya ilgili senatonun belirleyeceği niteliklere sahip öğretim görevlileri arasından seçilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Tezli yüksek lisans programındaki bir öğrenci, elde ettiği sonuçları ilgili senato tarafından belirlenen yazım kurallarına uygun biçimde yazmak ve tezini jüri önünde sözlü olarak savunmak zorundadır. Yüksek lisans tez jürisi, ilgili enstitü anabilim dalı başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile atanır. Jüri, biri öğrencinin tez danışmanı ve en az biri yükseköğretim kurumu içindeki başka bir anabilim dalından veya başka bir yükseköğretim kurumundan olmak üzere üç veya beş kişiden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda ikinci tez danışmanı jüri üyesi olamaz. Jüri üyeleri, söz konusu tezin kendilerine teslim edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde toplanarak öğrenciyi tez sınavına alır. Tez sınavı, tez çalışmasının sunulması ve bunu izleyen soru-cevap bölümünden oluşur (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri tez hakkında salt çoğunlukla “kabul”, “red” veya “düzeltme” kararı verir. Bu karar enstitü anabilim dalı başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Tezli Yüksek lisans programının amacı, bireye var olan bilgiye ulaşarak bilgiyi değerlendirme ve yorumlama yeteneğini kazandırmaktır (Çakar, 2001).

### **Tezsiz yüksek lisans programı**

Bu program toplam otuz krediden az olmamak koşuluyla en az on adet ders ile dönem projesi dersinden oluşur. Dönem projesi dersi kredisiz olup başarılı veya başarısız olarak değerlendirilir. Öğrenci, dönem projesinin alındığı yarıyıldan itibaren dönem projesine kayıt yaptırmak ve yarıyıl sonunda yazılı bir rapor vermek zorundadır. İlgili senato tarafından belirlenen esaslara bağlı olarak tezsiz yüksek lisans programının sonunda yeterlik sınavı uygulanabilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Tezsiz Yüksek lisans programının amacı, bireylere mesleki konularda bilgi kazandırmak ve var olanın bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermek ve bilim alanındaki gelişme ve yenilikleri öğretmektir. Tezsiz Yüksek Lisans programı doktora amacı taşımamaktadır (Çakar, 2001).

### **Doktora programı**

Doktora programı, toplam yirmi bir krediden az olmamak koşuluyla en az yedi ders, yeterlik sınavı, tez önerisi ve tez çalışmasından oluşur. Doktora programları yurtiçi ve yurtdışı entegre doktora programları şeklinde de düzenlenebilir. Bu programların uygulama usul ve esasları, ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitülerinin teklifi, Öğretim Üyesi ve Araştırmacı Yetiştirme Kurulunun görüşü üzerine Yükseköğretim Kurulunca belirlenir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Doktora programını tamamlama süresi sekiz yarıyıldır. Daha kısa sürede mezun olabilecek bir öğrenciyle ilgili düzenlemeler, senato tarafından kabul edilen yönetmelikte belirtilir. İlgili yönetmelikleri uyarınca başarısız olan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi bu süreden önce kesilebilir. Dört yarıyıl sonunda kredili derslerini başarıyla tamamlayamayan veya yükseköğretim kurumunun öngördüğü en az genel not ortalamasını tutturamayan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Kredili derslerini başarıyla bitiren, yeterlik sınavında başarılı bulunan ve tez önerisi kabul edilen, ancak tez çalışmasını sekiz yarıyıl sonuna kadar tamamlayamadığı için tez sınavına giremeyen bir öğrenciye, ilgili enstitü anabilim dalı başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile tezini jüri önünde savunması için en fazla dört yarıyıl ek süre verilebilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Öğrencinin temel konular ve doktora çalışmasıyla ilgili konularda derinliğe sahip olup olmadığının sınanması amacıyla yeterlik sınavı yapılır. Yeterlik sınavları yılda iki kez yapılır. Öğrencinin yeterlik sınavına ne zaman gireceği senato tarafından kabul edilen yönetmelikte belirtilir. Ancak öğrenci



en geç beşinci yarıyılın sonuna kadar yeterlik sınavına girmek zorundadır. Yeterlik sınavları, enstitü anabilim dalı başkanlığı tarafından önerilen ve Enstitü Yönetim Kurulu tarafından onaylanan ve sürekli görev yapan beş kişilik Doktora Yeterlik Komitesi tarafından düzenlenir ve yürütülür. Komite, farklı alanlardaki sınavları hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek amacıyla sınav jürileri kurabilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Doktora yeterlik sınavına girebilmek için Üniversitelerarası Kurul Yabancı Dil Sınavı'nda (ÜDS) yüz üzerinden en az elli puan almış olmak ya da Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenen yabancı dil sınavlarından birinde başarılı olmak gerekir. Belirtilen yabancı dil sınavlarında başarısız olan doktora öğrencileri, esasları ilgili senatoca belirlenmek üzere yabancı dil hazırlık programına öğrenci olarak kaydedilebilirler. Bu program süresi en çok bir takvim yılı olup, bu süre sonunda belirtilen sınavlarda başarılı olamayan öğrencilerin yükseköğretim kurumu ile ilişkileri kesilir. Bu programda geçirilen süre öğrenim süresine dâhil edilmez (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Doktora yeterlik sınavı, yazılı ve sözlü olarak iki bölüm halinde yapılır. Doktora Yeterlik Komitesi, sınav jüri önerileri ve öğrencinin yazılı ve sözlü sınavlardaki başarı durumunu değerlendirerek öğrencinin başarılı veya başarısız olduğuna salt çoğunlukla karar verir. Bu karar, enstitü anabilim dalı başkanlığınca yeterlik sınavını izleyen üç gün içinde ilgili enstitüye tutanakla bildirilir. Yeterlik sınavında başarısız olan öğrenci, bir sonraki yarıyıldaki tekrarı sınavına alınır. Bu sınavda da başarısız olan öğrencinin doktora programı ile ilişkisi kesilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Yeterlik sınavında başarılı bulunan öğrenci için ilgili enstitü anabilim dalı başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile bir ay içinde bir Tez İzleme Komitesi oluşturulur. Tez İzleme Komitesi üç öğretim üyesinden oluşur. Komitede tez danışmanından başka ilgili enstitü anabilim dalı içinden ve dışından birer üye yer alır. İkinci tez danışmanının olması durumunda ikinci tez danışmanı dilerse komite toplantılarına katılabilir. Tez İzleme Komitesi'nin kurulmasından sonraki dönemlerde, ilgili enstitü anabilim dalı

başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile üyelerde değişiklik yapılabilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Doktora yeterlik sınavını başarı ile tamamlayan öğrenci, en geç altı ay içinde, yapacağı araştırmanın amacını, yöntemini ve çalışma planını kapsayan tez önerisinin Tez İzleme Komitesi önünde sözlü olarak savunur. Tez İzleme Komitesi, öğrencinin sunduğu tez önerisinin kabul veya reddedileceğine salt çoğunlukla karar verir. Bu karar, enstitü anabilim dalı başkanlığınca tez önerisini izleyen üç gün içinde ilgili enstitüye tutanakla bildirilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Tez önerisi reddedilen öğrenci yeni bir danışman ve tez konusu seçme hakkına sahiptir. Böyle bir durumda yeni bir Tez İzleme Komitesi atanabilir. Programa aynı danışmanla devam etmek isteyen bir öğrenci üç ay içinde, danışman ve tez konusu değiştiren bir öğrenci ise altı ay içinde tekrar tez önerisi son savunmada da reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Tez önerisi kabul edilen öğrenci için Tez İzleme Komitesi, Ocak-Haziran ve Temmuz-Aralık ayları arasında birer kere olmak üzere yılda iki kez toplanır. Öğrenci, toplantı tarihinden en az bir ay önce komite üyelerine yazılı bir rapor sunar. Bu raporda o ana kadar yapılan çalışmaların özeti ve bir yıl sonraki dönemde yapılacak çalışma planı belirtilir. Öğrencinin tez çalışması, komite tarafından “başarılı” veya “başarısız” olarak belirlenir. Komite tarafından üst üste iki kez veya aralıklı olarak üç kez başarısız bulunan öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Doktora programındaki bir öğrenci, elde ettiği sonuçları ilgili senato tarafından kabul edilen yazım kurallarına uygun biçimde yazmak ve tezini jüri önünde sözlü olarak savunmak zorundadır. Doktora tez jürisi, ilgili enstitü anabilim dalı başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile atanır. Jüri, üçü öğrencinin Tez İzleme Komitesi'nde yer alan öğretim üyeleri ve en az biri başka bir yükseköğretim kurumunun öğretim üyesi olmak üzere beş kişiden oluşur. Jüri üyeleri, söz konusu tezin kendilerine teslim edildiği

tarihten itibaren en geç bir ay içinde toplanarak öğrenciyi tez sınavına alır. Tez sınavı, tez çalışmasının sunulması ve bunu izleyen soru-cevap bölümünden oluşur. Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri tez hakkında salt çoğunlukla “kabul”, “red” veya “düzeltme” kararı verir. Bu karar, enstitü anabilim dalı başkanlığınca tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili enstitüye tutanakla bildirilir. Tezi reddedilen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç altı ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sonunda da tezi kabul edilmeyen öğrencinin yükseköğretim kurumu ile ilişkisi kesilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Doktora öğretim programında hazırlanan bir tezin bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme, bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulama ve benzeri özellikleri taşıması gerekir (Çakar, 2001).

### **Lisansüstü Öğretime Öğrenci Kabulü**

Lisansüstü öğrenime başlamak için gerekli olan koşullar 2 Haziran 2007 tarihinde yapılan değişiklikle lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği'nin ikinci maddesinde belirtilmiştir. Buna göre Yüksek lisans programına başvurabilmek için adayların bir lisans diplomasına sahip olmaları ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından merkezi olarak yapılan Akademik Personel Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı'ndan (ALES) başvurduğu programın puan türünde 55 standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek ALES standart puanına sahip olmaları gerekir. Yüksek lisans programlarına öğrenci kabulünde, ALES puanı yanı sıra gerekirse, lisans not ortalaması ve mülakat sonucu da değerlendirilebilir. Bu değerlendirmeye ilişkin hususlar ile, başvuru için adayların sağlaması gereken diğer belgeler (referans mektubu, neden yüksek lisans yapmak istediğini belirten kompozisyon, uluslararası standart sınavlar vb.) ve hangi düzeyde yabancı dil bilgisi gerektiği, ilgili senato tarafından düzenlenen yönetmelikle belirlenir. ALES puanının % 50'den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıkla değerlendirmeye alınacağı, ilgili senato tarafından belirlenir. İlgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü, yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebilir .

Doktora programına başvurabilmek için adayların bir yüksek lisans diplomasına, hazırlık sınıfları hariç en az 10 yarıyıl süreli Tıp, Diş Hekimliği ve Veteriner Fakülteleri diplomasına, Eczacılık ve Fen Fakültesi mezunlarının ise yüksek lisans derecesine veya Sağlık Bakanlığı'nca düzenlenen esaslara göre bir laboratuvar dalında kazanılan uzmanlık yetkisine sahip olmaları ve Akademik Personel Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı'ndan (ALES), başvurduğu programın puan türünde 55 standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek ALES standart puanına sahip olmaları gerekir. Doktora programlarına öğrenci kabulünde, ALES puanı yanı sıra gerekirse, lisans ve/veya yüksek lisans not ortalaması ve mülakat sonucu da değerlendirilebilir. Bu değerlendirmeye ilişkin hususlar ile, başvuru için adayların sağlaması gereken diğer belgeler (referans mektubu, neden doktora yapmak istediğini belirten kompozisyon, uluslararası standart sınavlar vb.) ve hangi düzeyde yabancı dil bilgisi gerektiği, ilgili senato tarafından düzenlenen yönetmelikle belirtilir. ALES puanının % 50'den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıkla değerlendirmeye alınacağı, ilgili senato tarafından belirlenir. İlgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü, yalnız ALES puanı ile de öğrenci kabul edebilir (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Aynı yönetmeliğin üçüncü maddesinde yüksek lisans ve doktora programlarında, adayların eksikliklerini gidermek amacıyla Bilimsel Hazırlık Programı uygulanabileceği belirtilmektedir. Yönetmelikte belirtilen eksiklikler şunlardır:

1. Lisans derecesini başvurdukları yüksek lisans veya doktora programından farklı alanlarda almış olan adaylar,
2. Lisans derecesini başvurdukları yükseköğretim kurumu dışındaki yükseköğretim kurumlarından almış olan yüksek lisans programı adayları,
3. Lisans ve yüksek lisans derecelerini başvurdukları yükseköğretim kurumu dışındaki yükseköğretim kurumlarından almış olan doktora adayları,
4. Yüksek lisans derecesini başvurdukları doktora programından farklı alanda almış olan adaylar.

Bilimsel Hazırlık Programı'ndaki bir öğrenci, bilimsel hazırlık derslerinin yanı sıra ilgili enstitü anabilim dalı başkanlığının önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu onayı ile lisansüstü programa yönelik dersler de alabilir. Bilimsel Hazırlık Programı'nda geçirilecek süre en çok bir takvim yılıdır. Bu süre dönem izinleri dışında uzatılamaz. Bu programda geçirilen süre, yüksek lisans veya doktora programı sürelerine dahil edilmez (Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği).

Yönetmelikte lisansüstü öğretime yatay geçiş yoluyla veya özel öğrenci statüsünde öğrenci kabul edilebileceği belirtilmiştir. Buna göre ilgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü içindeki başka bir enstitü anabilim dalında veya başka bir yükseköğretim kurumunun lisansüstü programında en az bir yarıyılı tamamlamış olan başarılı öğrenci, lisansüstü programlara yatay geçiş yoluyla kabul edilebilir. Yatay geçiş yoluyla kabul edilme koşulları ilgili senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirlenir. Bir yükseköğretim kurumu mezunu veya öğrencisi olup, belirli bir konuda bilgisini artırmak isteyenler, ilgili enstitü, anabilim dalı başkanlığının onayı ile lisansüstü derslere özel öğrenci olarak kabul edilebilir. Özel öğrenci statüsünde ders alanlar öğrencilik haklarından yararlanamaz. Özel öğrenci kabul koşulları ve bu konudaki diğer hükümler ilgili senato tarafından kabul edilen yönetmelikle belirlenir.

### **Lisansüstü Öğrenim İçin Yurtdışına Öğrenci Gönderme**

Cumhuriyetin ilk yıllarında yüksek öğrenim yapmış insan gücüne duyulan ihtiyacın karşılanması amacıyla yurtdışında lisans ve lisansüstü öğrenim yaptırılmasına ve bu konuda çeşitli düzenlemeler yapılmasına önem verilmiştir (Yavuz, 2003).

Türkiye'de lisansüstü öğrenim için yurtdışına öğrenci gönderme üç şekilde yapılmaktadır. Bunlardan birincisi 1929 tarih ve 1416 sayılı "Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun " gereği MEB'nca yurt dışına lisansüstü öğrenci gönderilmesidir. Bu yasa ile yurtdışında lisansüstü düzeyde öğrenim yaptırmak ve yurda nitelikli insan gücü sağlamak amaçlanmıştır (Yavuz,2003). Bu uygulama 1929 yılından bu yana

sürmektedir. Bu yasaya göre MEB tarafından yurt dışına öğrenci gönderilmesinin asıl amacı, üniversiteler için öğretim üyesi yetiştirmektir. MEB, gereksinim duyduğu yüksek nitelikli insan gücünü yetiştirmek için yurt dışına öğrenci göndermemekte, 1416 sayılı Yasadan çoğunlukla üniversitelere öğretim üyesi yetiştirmek için yararlanılmaktadır (Tuzcu, 2003).

Yurtdışına lisansüstü öğrenci göndermede ikinci yol YÖK ve üniversiteler tarafından yurtdışına araştırma görevlisi gönderilmesidir. Öğretim elemanı yetiştirmek amacıyla yurtdışına öğrenci gönderme işlemleri, 1987 yılına kadar 1416 sayılı Kanun kapsamında MEB (MEB) tarafından yürütülmüştür. 1987 yılında 2547 sayılı Kanun'un 33. maddesinde değişiklik yapılarak, üniversitelerin de yurtdışına eleman göndermeleri sağlanmıştır (YÖK, 2005, 56).

Yurtdışına lisansüstü öğrenci göndermede üçüncü yol TÜBİTAK, ve Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) ya da kamu kuruluşlarınca yurtdışına öğrenci gönderilmesidir.

### **Ankara'da Üniversitelerde Uygulanan Lisansüstü Öğretim Programları**

Bu başlık altında Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Alanında Uygulanan Lisansüstü Öğretim programları incelenmiştir.

#### **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; 11 Temmuz 1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkındaki 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne dair 2809 Sayılı Kanun ile 78 ve 190 Sayılı Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında 3837 Sayılı Kanun" un 1/c maddesi ile kurulmuştur ([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html)).

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans programları öğrencinin ilgili bilim dalında bir kavramsal temel ve bilimsel bir

bakış açısı kazanmasına, pratikteki sorunları bu çerçevede tartışabilmesine ve çözüm üretebilme yeterliği kazanmasına yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı bilim dalları ([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html)):

Eğitim Yönetimi, Teftişi Ekonomisi ve Planlaması B.D. (EYTEP)

Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı

Halk Eğitimi Bilim Dalı

Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı

Ölçme ve Değerlendirme Bilim Dalıdır.

Eğitim Yönetimi, Teftişi Ekonomisi ve Planlaması (EYTEP) alanında Eğitim Yönetimi ve Teftişi, Eğitim Ekonomisi ve Planlaması alanlarında yüksek lisans, ve doktora, Eğitim Yönetimi teftişi Ekonomisi ve Planlaması tezsiz yüksek lisans programı olmak üzere beş lisansüstü program yürütülmektedir([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html)).

Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim dalında Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri, Yaratıcı drama, Eğitim Teknolojisi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Eğitimde Program Geliştirme alanlarında yüksek lisans programları yürütülmektedir. Bunlardan yaratıcı drama programı tezsiz, diğer programlar tezlidir. Bu bilim dalında Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri, Eğitim Teknolojisi ve Güzel Sanatlar Eğitimi alanlarında olmak üzere üç doktora programı yürütülmektedir ([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html))..

Ölçme ve Değerlendirme Bilim dalında bir yüksek lisans ve bir doktora programı olmak üzere iki lisansüstü program yürütülmektedir. Ölçme Değerlendirme Yüksek Lisans Programlarına kaydolan eğitim bilimleri dışındaki lisans programlarından mezun olan öğrenciler eğitim bilimleri ile ilgili temel kavramları ve bilgileri kazanmak için bilimsel hazırlık programını tamamlamak zorundadır. Eğitimde Psikolojik hizmetler bilim dalında Eğitim Psikolojisi, Rehberlik ve Psikolojik Hizmetler alanlarında yüksek lisans ve doktora programları verilmektedir ([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html))..

## **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 4 yıllık lisans öğretimine dayalı yüksek lisans ve yüksek lisansa dayalı doktora programlarının gerektirdiği eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama faaliyetlerinden oluşan lisansüstü eğitim vermektedir. Enstitüde; Eğitim Programları ve Öğretimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Eğitim Yönetimi ve Denetimi (Tezli), Eğitim Yönetimi ve Denetimi (Tezsiz), Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri alanlarında yüksek lisans ve doktora programları yürütülmektedir ([www.egtbil.gazi.edu.tr/](http://www.egtbil.gazi.edu.tr/)).

## **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Eğitim Bilimlerinde Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi, Eğitim Programları ve Öğretimi alanlarında yüksek lisans ve doktora programları yürütülmektedir ([www.ebb.hacettepe.edu.tr/](http://www.ebb.hacettepe.edu.tr/)).

## **ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü**

ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimlerinde Eğitim Yönetimi, Eğitim Programları ve Öğretimi, Ölçme ve Değerlendirme, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanlarında yüksek lisans ve doktora, Eğitimde İnsan kaynakları alanında tezsiz Yüksek lisans programları yürütülmektedir. Eğitim dili İngilizce'dir ([www.fedu.metu.edu.tr/](http://www.fedu.metu.edu.tr/)).

Bütün bu açıklamalardan Eğitim Yönetimi ve Teftişi, Eğitim Programları ve Öğretimi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma lisansüstü programlarının incelenen dört üniversitede; Ölçme Değerlendirme lisansüstü programının Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ'de, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri programının Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi'nde uygulandığı görülmektedir. Programlar üniversiteler arasında farklılık göstermektedir. Aşağıda örnek olarak Eğitim Yönetimi ve Teftişi lisansüstü programındaki farklılıklar ele alınmıştır.



Ankara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans Programlarına kaydolan eğitim bilimleri dışındaki lisans programlarından mezun olan öğrenciler eğitim bilimleri ile ilgili temel kavramları ve bilgileri kazanmak için bilimsel hazırlık programını bitirmek zorundadır. Programdaki derslerin tamamı 2 kredi/saat olup toplam 6 dersten oluşmaktadır. Program iki yarıyılıda tamamlanmalıdır ([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html)). .

EYTEP Tezsiz Yüksek Lisans Programı 6 zorunlu ve 17 seçmeli ders olmak üzere toplam 23 dersten oluşmaktadır. Programı tamamlayabilmek için toplam 45 kredi/saat ders almak ve proje seminerinden başarılı olmak gerekmektedir ([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html))..

EYTEP Yüksek Lisans Programının ders aşaması altı alan dersi, bir istatistik dersi, bir araştırma dersi ve iki seçmeli olmak üzere 10 ders (30 kredi/saat) ve bir seminer dersinden oluşmaktadır ([egitim.ankara.edu.tr](http://egitim.ankara.edu.tr)).

Eğitim Yönetimi ve Teftişi Doktora Programı ders aşamasını tamamlayabilmek için bir istatistik dersi, bir araştırma dersi, en az altı alan dersi ve iki seçmeli ders olmak üzere toplam 10 ders (30 kredi/saat) ve bir seminer dersini almak gerekmektedir . ([egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html)).

Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında; Tezli Yüksek Lisans, Tezsiz Yüksek Lisans ve Doktora olmak üzere üç tür lisansüstü program yürütülmektedir ([www.egtbil.gazi.edu.tr/](http://www.egtbil.gazi.edu.tr/)).

Tezli Yüksek Lisans programı öğrencileri, iki yarıyılık bilimsel hazırlık döneminde 24 kredilik 8 ders almak zorundadır. Hazırlık dönemini tamamlayan öğrenciler iki dönem 24 kredilik yüksek lisans derslerini aldıktan sonra tez çalışmalarına başlayabilir ([www.egtbil.gazi.edu.tr/](http://www.egtbil.gazi.edu.tr/)).

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı öğrencileri, Tezsiz Yüksek Lisans programında üç dönem olmak üzere 30 kredi ders ve üç dönem kredisiz zorunlu bitirme projesi dersi almak zorundadır. Programın tamamı altı yarıyılıda tamamlanmaktadır ([www.egtbil.gazi.edu.tr/](http://www.egtbil.gazi.edu.tr/)) .

Doktora programında dersler üç yarıyılıda tamamlanmaktadır. Öğrenci üç yarı yılda 30 kredilik ders alır. Derslerin ardında tezle ilgili süreç baslar ([www.egtbil.gazi.edu.tr/](http://www.egtbil.gazi.edu.tr/)).

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Yönetimi Teftişi planlaması ve Ekonomisi alanında Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Programında bilim dalı dışından ve Hacettepe Üniversitesi dışındaki üniversitelerden mezun olan öğrenciler için Bilimsel Hazırlık Programı uygulanır. Bilimsel hazırlık programı, 6 dersten oluşur. Bilimsel hazırlık programına devamı öngörülen bir öğrencinin hangi derslerden sorumlu olacağı öğrencilerin transkriptine dayalı olarak Bilim Dalınca belirlenir. Yüksek Lisans Programı zorunlu, 2'si seçmeli olmak üzere, 24 kredilik dersten oluşur. Zorunlu derslerden birisi, kredisiz olan Seminer dersidir ([www.ebb.hacettepe.edu.tr](http://www.ebb.hacettepe.edu.tr)).

Bu alanda ayrıca Okul Yöneticiliği ve Deneticiliği (OYED) Tezsiz Yüksek Lisans Programı yürütülmektedir. Bu program 9'u zorunlu, 3'ü seçmeli olmak üzere, 34 kredilik dersten oluşur. Zorunlu derslerden birisi, kredisiz "Dönem Projesi" dersidir .([www.ebb.hacettepe.edu.tr](http://www.ebb.hacettepe.edu.tr))

Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Doktora Programı 7'si zorunlu, 3'ü seçmeli olmak üzere, 27 kredilik dersten oluşur. Zorunlu derslerden birisi kredisiz "Araştırma Semineri" dersidir. Seçmeli dersler, anabilim dalınca uygun görüldüğü takdirde diğer anabilim dallarından da alınabilir. ([www.eytpe.hacettepe.edu.tr](http://www.eytpe.hacettepe.edu.tr)).

ODTÜ Eğitim Yönetimi ve Teftişi yüksek lisans programı bir araştırma, bir seminer bir istatistik ve beşi zorunlu olmak üzere toplam 8 ders ve 21 krediden oluşmaktadır. Seminer dersi kredisizdir. 21 kredi zorunlu derslerle ancak tamamlanabildiğinden seçmeli ders alınamamaktadır. Aynı üniversitede doktora programından mezun olmak için gereken kredi sayısı 21'dir. Yine bu kredi sayısı bir araştırma, bir seminer, bir istatistik ve beş zorunlu dersle tamamlanmaktadır ([www.fedu.metu.edu.tr](http://www.fedu.metu.edu.tr)).

Tablo 1’de bu üniversitelerde uygulanan Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı, karşılaştırılmıştır.

Tablo 1: Ankara’daki Üniversitelerde Uygulanan Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek Lisans Programları

	<b>Ankara Ün.</b>	<b>Gazi Ün.</b>	<b>Hacettepe Ün.</b>	<b>ODTÜ</b>
Bilimsel Hazırlık Programı	12 kredi 6 ders	24 kredi 8 ders	17 Kredi 6 ders	Yok
Seçmeli Ders Sayısı	2	5	2	-
Zorunlu Ders Sayısı	8	3	6	7
Toplam Ders Sayısı	10	8	8	7
Toplam Kredi	30	24	24	21

Tablo 1’de görüldüğü gibi Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek lisans Programı’ndan mezun olabilmek için Ankara Üniversite’sinde 30 kredi gerekirken ODTÜ’de 21 kredi yeterlidir. Bilimsel hazırlık programlarına bakıldığında ise Gazi Üniversitesi’nde 24 kredi gerekirken Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi’nde 12 kredi yeterlidir. ODTÜ’de bilimsel hazırlık programı yoktur.

Tablo 2’de bu üniversitelerde uygulanan Eğitim Yönetimi ve Teftişi doktora programları karşılaştırılmıştır.

Tablo 2. Ankara’daki Üniversitelerde Uygulanan Eğitim Yönetimi ve Teftişi Doktora Programları

	<b>Ankara Ün.</b>	<b>Gazi Ün.</b>	<b>Hacettepe Ün.</b>	<b>ODTÜ</b>
Bilimsel Hazırlık Programı	12 kredi 6 ders	Yok	17 Kredi 6 ders	Yok
Seçmeli Ders Sayısı	2	6	3	-
Zorunlu Ders Sayısı	8	4	7	7
Toplam Ders Sayısı	10	10	10	7
Toplam Kredi	30	30	27	21

Tabloya bakıldığında Eğitim Yönetimi ve Teftişi Doktora programından mezun olma için gereken kredi sayısı Ankara ve Gazi Üniversitesi’nde aynıdır (30 Kredi). Hacettepe Üniversitesi’nde bu sayı 27 kredi, ODTÜ’de ise 21 kredidir. Ankara Üniversitesi ve ODTÜ’de yüksek lisans ve doktora

programındaki kredi sayısı eşittir. Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde ise doktora programındaki kredi sayısı yüksek lisans programındaki kredi sayısından daha fazladır. ODTÜ'de ise her iki program için gereken kredi sayısı eşit olmasına rağmen alt sınırdadır.

### **Türkiye'de Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi**

Son yıllarda, ülke gereksinimi doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) iş birliğinde, 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarında yeniden bir yapılanmaya gidilmiştir (oyegm.meb.gov.tr). Üstüner (2004)'e göre yeniden yapılandırılma gerekçesi belirtilirken geçmiş dönemlerdeki öğretmen yetiştirme programlarındaki eksiklik ve aksaklıklar dile getirilmiş ve bu yapılandırmanın çağın ihtiyaçlarına cevap vermek için artık zorunlu olduğuna dikkat çekilmiştir. 1997 yılından itibaren uygulamaya konulan öğretmen yetiştirme modeli, öğretmenlik mesleğini "öğretim teknisyenliği" olarak yeniden düzenlemeyi amaçlamıştır. Yeniden yapılandırma modelinin özünde, belirli alanlardaki öğretimi gerçekleştirecek olan öğretim teknisyenlerini yetiştirmek vardır.

Bu yeni yapılanma ile (oyegm.meb.gov.tr);

1. İlköğretim alanlarına sınıf ve branş öğretmeni yetiştiren programlar 4 yıllık lisans,
2. İlköğretim ve orta öğretime ortak branş öğretmeni yetiştiren programlar (Resim-iş, Müzik, Beden Eğitimi, Yabancı Dil) ile meslekî ve teknik eğitim kurumları meslek dersleri öğretmenliği programları dört yıllık lisans,
3. Eğitim fakülteleri bünyesindeki orta öğretim alan öğretmenliği ile ilgili programlar 3,5+1,5=5 yıllık tezsiz yüksek lisans,
4. Orta öğretim kurumlarına alan öğretmeni yetiştiren Edebiyat, Fen, Fen-Edebiyat Fakülteleri, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, İlahiyat Fakülteleri ile Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu programları ise 4+1,5=5,5 yıllık tezsiz yüksek lisans düzeyine getirilmiştir.

Eğitim Fakültelerinin öğretmen yetiştiren programlarında yapılan bu yeni düzenleme ile Eğitim Fakültelerinin, ülkenin öğretmen ihtiyacını daha etkili ve verimli bir biçimde karşılamaları, daha nitelikli öğretmen yetiştirmeye yönelik programlar yürütmeleri ve daha sağlıklı bir yapı içinde işlevlerini yerine getirmeleri öngörülmektedir (YÖK,1998).

Karakütük'e (2002,57) göre bu biçimde öğretmen yetiştirme düşüncesi nitelikli öğretmen yetiştirilmesiyle çelişmektedir. Çünkü öğretmen gereksinimi olduğu belirtilirken, öğretmen yetiştirmenin beş yıla çıkarılması düşündürücüdür. Ayrıca daha önce yüksek lisansta verilen "öğretmen bilgisi (formasyonu)" derslerinin, yüksek lisansta aynen verilmesi; bu öğretimi lisansüstü yapmayacaktır.

Uçar'a göre (2001,85) Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı gerçek anlamda bir yüksek lisans programı değildir sadece bir öğretmenlik formasyon programıdır.

Üstüner'e (2004) göre de yeniden yapılandırmanın olumsuz yönlerinden birisi öğretmenlik mesleğinin adeta temel ayaklarından birisini oluşturan eğitim bilimleri bölümlerinin lisans düzeyinde kapatılması ve bunun sonucunda üniversitelerdeki eğitim bilimleri kadrolarındaki öğretim üye ve elemanlarının farklı bölümlerde istihdamlarının sağlanarak yapısal anlamda eğitim bilimleri bölümlerinin büyük oranda boşaltılmış olunmasıdır.

Bu program sekizinci beş yıllık kalkınma planında da tartişılmıştır. 2000 Yılında yayımlanan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yüksek Öğretim Özel İhtisas Raporunda "öğretmen yetiştiren programların ana hedefi; öğretmenlik mesleğini yüceltmek, cazibesini artırarak başarılı ve yetenekli öğrencilerin bu mesleğe yönelmelerini sağlamak olması gerekirken; önerilen 5.5 yıllık program, öğrencileri iş bulma olanağı kısıtlı olan alanlara teşvik eder mahiyettedir. Model, .üniversiteye gir de, hangi bölüm olursa olsun fark etmez; en kötü ihtimalle öğretmen olursun. gibi öğretmenlik mesleğini rencide edici bir imajı pekiştirme tehlikesi taşımaktadır" şeklinde yer almıştır. Aynı raporda öğretmen olma süresinin 5-5.5 yıla çıkarılmasının, üniversitelerin

öğretmen yetiştiren bölümlerinin öğretim elemanı ihtiyacını olumsuz yönde etkileyeceği belirtilmiştir (ekutup.dpt.gov.tr/eğitim/oik550.pdf).

Türkiye’de öğretmene liderlik edecek okul yöneticilerinin yetiştirilmesi sürekli tartışılmaktadır. Son yıllarda yapılan düzenlemelerle , Türkiye’de okul yöneticiliği için herhangi bir eğitim gerekmemektedir. Okul yöneticileri, okulda görev yapan öğretmenlerin arasından okul müdürünün teklifi ve İl veya İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü’nün onayı ile atanmaktadır. Teklif edilecek adaylarda aranan en önemli ölçüt mecburi hizmet görevini yerine getirmiş olmasıdır. Okul yöneticileri göreve başladıktan sonra herhangi bir eğitim almamaktadır (www.memurlar.net).

Görüldüğü gibi ilköğretim öğretmeni olmak için 4 yıllık lisans mezunu olmak yeterlidir. Orta öğretim alan öğretmenliği için 1,5 yıllık tezsiz yüksek lisans programı getirilmiş ancak bu program içeriğinin yüksek lisans düzeyinde olmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Okul yöneticiliği için ise bu alanda lisansüstü öğrenim görmek herhangi bir avantaj sağlamazken, öğretmenin mecburi hizmet görevini yerine getirmiş olması yeterli görülmektedir.

### **Türkiye’de Eğitim Denetimi**

Türkiye’de eğitim denetimi bakanlık müfettişleri ve ilköğretim müfettişleri tarafından gerçekleştirilir. Bakanlık müfettişlerinin görev ve sorumlulukları Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği ile, ilköğretim müfettişlerinin görevleri ise 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ve Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi’ne göre düzenlenmiştir.

Teftiş Kurulu Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanı adına denetim faaliyetlerini bakandan alacağı emir ve onay üzerine yürütür. Buna göre Millî Eğitim Bakanlığının merkez, taşra, yurtdışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşların her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili teftiş, inceleme ve soruşturma işlemlerini yürütmek, bakanlığın gözetim ve denetimine tabi olan diğer kurumlarda teftiş ve incelemelerde bulunmak, bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek

ve mevzuata uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli teklifleri bakana sunmak, özel kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek Teftiş Kurulu Başkanlığının görevlerindedir. İlköğretim müfettişleri başkanlıkları doğrudan il millî eğitim müdürüne bağlı, rehberlik, iş başında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme, soruşturma hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu kişilerdir (<http://ogm.meb.gov.tr>).

Türkiye’de müfettişlik için farklı bir üniversite eğitimi istenmemektedir. Müfettişler seçiminde en önemli ölçüt sınav başarısıdır. Müfettişlik için gereken şartlar yasal düzenlemelerle belirlenmiş ve bu yasalar aşağıda incelenmiştir.

### **Türkiye’de Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin Lisansüstü Öğrenimi İle İlgili Yasal Düzenlemeler**

Lisansüstü öğrenim görenlerle ilgili olarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun üçüncü maddesinde “ memurluğa girmeden önce veya memuriyetleri sırasında yüksek öğrenim üstü master derecesi almış olanlarla yüksek öğrenim kurumlarında en a bir yıl ilave öğrenim yaparak lisansüstü ihtisas sertifikası alanlara bir kademe ilerlemesi, meslekleri ile ilgili öğrenim dallarında doktor yapanlara bir derece yükselmesi uygulanır. “Master” derecesi alıp bir kademe ilerlemesinden yararlanan memura, mesleği ile ilgili öğrenim dalında doktora yaptığı takdirde iki kademe ilerlemesi uygulanır” denilmiştir. Bu madde ile lisansüstü öğrenimin teşvik edilmektedir.

Öğretmenlerin lisansüstü öğrenimleriyle ilgili olarak MEB İzin Yönergesi’nin 41. maddesinde Öğrenim izni başlığı altında Yüksek lisans öğrenimine devam edenlere, görevlerini aksatmamak kaydıyla haftada iki yarım gün izin verilebileceği, öğretmenlerin ders saatleri, bu öğrenimlerine devam edebilmelerine olanak verecek şekilde düzenleneceği maddesi yer almıştır. Bu madde ile yöneticilerin takdir hakkı kaldırılmış ve yöneticilere gerekli düzenlemeleri yapma zorunluluğu getirilmiştir. Ancak yönergede sadece yüksek lisans kavramı yer almıştır. Lisansüstü öğrenimi kavramı yer almadığı için bu doktora öğreniminin bu izin dışında kaldığı düşünülebilir.

1990 yılında yayımlanan MEB'na Bağlı Okul ve Kurum Öğretmenlerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin 26. maddesinde lisansüstü öğrenime kayıtlı öğretmenlerin atanması ile ilgili olarak düzenleme yapılmıştır. Bu yönetmelikte “yurt içinde lisansüstü öğrenim yapmakta olanlarla üniversitelerin öğrenim için ilkökul öğretmenliği yapmış olma şartı aranan bölümlerine devam eden öğretmenlerin görev yerleri bu durumlarını belgelendirme şartı ile öğretim kurumunun bulunduğu yere değiştirilir” denilmiştir.

Ancak MEB'nin 2006 yılı yılında Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin 23. Maddesi'nde Talim ve Terbiye Kurulunun öğretmenliğe atanacakların mezun oldukları yüksek öğretim programları ile aylık karşılığı okutacakları derslere ilişkin kararında belirtilen alanlarda yurt içindeki yüksek öğretim kurumlarında bilimsel hazırlık, yabancı dil hazırlık ve tez dönemi dâhil tezli/tezsiz yüksek lisans veya doktora eğitimine devam etmekte olan öğretmenler, öğrenim gördükleri yüksek öğretim kurumlarının bulunduğu yere görev yerlerinin değiştirilmesini isteyebileceği ancak zorunlu çalışma yükümlülüğüne tabi olan öğretmenlerin bu özür durumundan yer değişikliği isteğinde bulunabilmeleri için zorunlu çalışma yükümlülüklerini tamamlamış olmaları gerektiği belirtilmiştir.

Bu madde lisansüstü öğrenim görmek isteyen öğretmenin zorunlu hizmetini tamamlamasını şart koşmaktadır. Bu durum lisansüstü öğrenim görmek isteyen öğretmenlerin önünde engel olarak gözükmektedir. MEB İzin yönergesi ile yüksek lisans öğrenimine yardımcı olmaya çalışan MEB bir başka yönetmelikte öğrenim görmek isteyen öğretmenlerin önüne engel çıkarmaktadır.

1998 tarihinde yayımlanan MEB'na Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirmelerine İlişkin Yönetmelik, yönetici olacaklarda lisansüstü öğrenim görmüş olayı tercih nedeni olarak kabul etmiş, lisansüstü öğrenimini eğitim yönetimi alanında yapmış olanların seçme sınavına alınmadan doğrudan hizmet içi eğitim programına katılabileceğini belirtmiştir. Bu yönetmelikle okul yöneticilerinin hizmet içi eğitimle yetiştirilmesine verilmiştir. Lisansüstü öğrenim görmeyen adaylara sınav



zorunluluğu getirilmiş ve sınavı kazanan adaylara 120 saatlik hizmet içi eğitim programı zorunlu olmuştur. Ancak 2004 tarihinde yayımlanan MEB Eğitim kurumları Yöneticilerinin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliğinde eğitim yönetimi alanında lisansüstü öğrenim yapanlara da sınav şartı getirilmiş, lisansüstü öğrenim yapmış olmak sadece sınav puanlarının eşit olması durumunda tercih nedeni olarak belirtilmiştir. Daha önce zorunlu olan 120 saatlik hizmet içi eğitim programı kaldırılmıştır.

Lisansüstü öğrenim gören öğretmen, yönetici ve müfettişlerin ders ücretleri ile ilgili olarak da bir takım düzenlemeler yapılmıştır. 1998 yılında yayımlanan 4359 sayılı kanunun birinci maddesinde öğretmenlere ödenen ek ders ücretlerinin alanlarında yüksek lisans yapan öğretmenlere % 25, alanlarında doktora yapan öğretmenlere ise % 40 fazlasıyla verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu öğretmenlerin lisansüstü öğrenim görmelerini teşvik edici niteliktedir. Ancak 2006 yılında ek ders ücretlerinde yeni bir düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme ile master ve doktora yapmış öğretmenlerin ek ders ücretlerinin %25 ve %40 fazlasıyla ödenmesine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kararla eğitim seviyesini ve donanımını artırarak bu niteliğini eğitim sürecine yansıtan öğretmenlerin kazanılmış hakları elinden alındığı gibi lisansüstü öğrenime yeni başlayacak öğretmenler için de maddi yönden bir dezavantaj oluşturmaktadır.

13.08.2005 tarih ve 25905 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında yükselme Yönetmeliği’nin amacı kariyer basamaklarında yükselebilecek öğretmenlerin öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselmeleri ile ilgili usul ve esasları düzenlemektedir. Yönetmelikte öğretmenlik kariyer basamakları adaylık döneminden sonraki öğretmenlik, uzman öğretmenlik ve başöğretmenlik olarak belirtilmiştir. Uzman öğretmen; alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimini tamamlayan öğretmenlerden kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler ve sicil; lisans öğrenimi veya alanı ya da eğitim bilimleri alanı dışında lisansüstü öğrenimi tamamlayan öğretmenlerden ise kıdem, eğitim, etkinlikler, sicil ve sınav ölçütlerine göre yapılan değerlendirme ve başarı sıralaması sonucunda alanlarında ayrılan kontenjana yerleştirilen öğretmenleri

ifade etmektedir. Başöğretmen; alanında ya da eğitim bilimleri alanında doktora öğrenimini tamamlayan öğretmenlerden kıdem, hizmet içi eğitim, etkinlikler ve sicil; lisans öğrenimi veya alanı ya da eğitim bilimleri alanı dışında lisansüstü öğrenimi tamamlayan uzman öğretmenlerden ise kıdem, eğitim, etkinlikler, sicil ve sınav ölçütlerine göre yapılan değerlendirme ve başarı sıralaması sonucunda alanlarında ayrılan kontenjana yerleştirilen öğretmenleri ifade etmektedir. Alanında veya eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans öğrenimi tamamlayan öğretmenler uzman öğretmenlik, doktora öğrenimini tamamlayan öğretmenler ise başöğretmenlik sınavından muafır. Bu durum lisansüstü öğrenim yapan öğretmenler için bir avantaj olmaktadır.

13 Ekim 1999 tarih ve 23785 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği'ne göre müfettiş yardımcılığı için sınava girmek zorunludur. Yönetmeliğin altıncı maddesinde Müfettiş Yardımcılığı sınavı için gereken şartlar arasında " fakültelerin; eğitim yönetimi, teftişi, plânlaması ve ekonomisi veya eğitim yönetimi ve denetimi bölüm/anabilim dalından mezun ya da bu alanlarda yüksek lisans veya doktora yapanlardan Bakanlığa bağlı resmi okul ve kurumlarda en az üç yıl öğretmenlik ve/veya yöneticilik yapmış, olma koşullarından herhangi birini taşımak," maddesi yer almıştır. Aynı yönetmelikte müfettiş yardımcılarının hizmet içi eğitim ile bu eğitimde başarılı olanların katılacağı görev başında yetiştirme eğitimi olmak üzere iki aşamadan oluşan bir yetiştirme programı ile yetiştirileceği belirtilmiştir. Programa göre eğitim yönetimi, teftişi, plânlaması ve ekonomisi veya buna denkliği onaylanmış yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlar ya da bu alanlarda lisansüstü eğitim görenler, Anayasa; Temel Hukuk Bilgileri; Eğitim ve idare Hukuku ile iktisat konularından 240 saatten az olmamak üzere hizmet içi eğitim programına alınırlar.

3.10.1993 tarih ve 21717 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'ne göre de müfettiş yardımcılığı için sınav şartı aranmaktadır. Ancak sınav şartlarında lisansüstü eğitim ile ilgili herhangi bir madde yer almamaktadır. Yönetmeliğin 14. maddesine göre MEB müfettiş yardımcılığına atanabilmek için bakanlığa bağlı okul ve kurumlarda branşında

öğretmenlik veya yöneticilik arasından Bakanlıkça yapılacak giriş sınavını kazanmak şarttır.

Bu yönetmeliklerden anlaşıldığı gibi ilköğretim müfettişliği sınavı için lisansüstü öğrenim yapmak bir avantaj sağlarken bakanlık müfettişliği sınavı için herhangi bir özellik taşımamaktadır.

Bu yasal düzenlemelerde de görüldüğü gibi MEB lisansüstü öğretim konusunda öğretmen, yönetici ve müfettişlere gereken desteği vermemektedir. Hatta son yıllarda yaptığı düzenlemeler öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bu öğrenimleri sırasında daha fazla sorun yaşamalarına neden olmuştur. Dünyadaki birçok ülkede öğretmen olabilmek için lisansüstü öğrenim zorunluyken MEB'nin kendi istekleriyle bu öğrenime devam eden çalışanlarına bu kadar engel çıkarması oldukça düşündürücüdür.

## BÖLÜM 3

### YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizi konularına yer verilmiştir.

#### **Araştırmanın Modeli**

Araştırmada Ankara'da Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan müfettiş, okul yöneticisi ve öğretmenlerin bu öğrenimlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri saptanmıştır. Araştırma var olan durumu ortaya çıkarmaya çalıştığı ve grupları birbirleriyle karşılaştırdığı için karşılaştırma türünde tarama modeli kullanılmıştır.

#### **Çalışma Grubu**

Bu araştırmanın çalışma grubunu Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Eğitim Bilimleri alanında yüksek lisans ve doktora yapan, en az bir dönem devam etmiş ders aşamasındaki öğretmen, yönetici ve müfettişler oluşturmaktadır. Ancak üniversitelerde öğrenci kayıtları tutulurken meslek bilgilerine yer verilmediğinden üniversitelerde kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettiş sayıları kesin olarak tespit edilememiştir. Bu nedenlerle araştırma aracı ulaşılabilen toplam 113 öğrenciye uygulanmıştır. Aşağıda katılımcılara ilişkin genel bilgiler verilmiştir.

#### **Katılımcılara İlişkin Kişisel Bilgiler**

Araştırmaya katılanların kayıtlı olduğu üniversiteye göre, frekans (n) ve yüzde (%) değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversitelere Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.

Üniversite Adı	n	%
Ankara Üniversitesi	68	60.3
Gazi Üniversitesi	24	21.2
Hacettepe Üniversitesi	10	8.8
ODTÜ	11	9.7
Toplam	113	100.0

Tablo 3'e göre araştırmaya katılan 113 kişiden % 60.3'ü Ankara Üniversitesi'nde % 21.2'si Gazi Üniversitesi'nde, % 8.8'i Hacettepe Üniversitesi'nde ve % 9.7'si ODTÜ'de kayıtlıdır. Öğretmen, Yönetici ve müfettişler daha çok Ankara Üniversitesi'nde yoğunlaşmaktadır. Bu durumda Üniversitelerin aldıkları öğrenci sayısı önem taşımaktadır. Örneğin Eğitim Yönetimi ve Teftişi Alanında Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ'de her dönemde bir veya iki öğrenci alırken bu sayı Ankara Üniversitesi'nde her dönemde 10 öğrencidir. Ayrıca ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesi'nin eğitim dilinin İngilizce olması öğrencilerin bu üniversiteleri tercih etmemesine neden olabilmektedir.

Araştırmaya katılanların kayıtlı olduğu programın türüne göre, frekans (n) ve yüzde (%) değerleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programın Türüne göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Programın Türü	n	%
Yüksek Lisans	93	82.3
Doktora	20	17.7
Toplam	113	100

Tablo 4'e göre katılımcıların % 82.3'ü yüksek lisans, %17.7'si doktora öğrencisidir. Doktora programı akademik kariyer yapmak isteyenlerin tercih ettiği bir çalışma olduğu için katılımcıların bu programda daha az yoğunlaştığı düşünülebilir.

Tablo 5'te katılımcıların kayıtlı olduğu programa göre frekans (n) ve yüzde dağılımı (%) verilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programa Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Programın Adı	n	%
Eğitim Yönetimi ve Teftişi	46	40.6
Eğitim Ekonomisi ve Planlaması	2	1.8
Eğitimde Program Geliştirme	2	1.8
Yetişkin Eğitimi	3	2.7
Eğitim Psikolojisi	2	1.8
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	10	8.8
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	8	7.1
Eğitim Programları ve Öğretimi	6	5.3
Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri	1	0,9
Eğitim Yönetimi Teftişi Ekonomisi ve Planlaması	23	20.4
Eğitim Bilimleri	10	8.8
Toplam	113	100.0

Tablo 5'te görüldüğü gibi katılımcıların Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programında yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların % 40.6'sı Eğitim Yönetimi Teftişi Programına kayıtlıdır. Yine katılımcıların 20.4'ü Eğitim Yönetimi Teftişi Ekonomisi ve Planlaması (EYTEP) programını, % 8.8'i Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ve Eğitim Bilimleri alanlarını, % 7.1'i Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programına kayıtlıdır. Bunu % 5.3'le Eğitim Programları ve Öğretimi, % 2.7 ile Yetişkin Eğitimi, % 1.8 ile Eğitim Ekonomisi ve Planlaması, Eğitimde Program Geliştirme ve Eğitim Psikolojisi programları izlemektedir. Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Programı % 0.9 ile son sırada yer almaktadır. Bu sonuçlardan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin çoğunun Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programında yoğunlaştığı söylenebilir. Bu durum Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programının katılımcıların meslekleriyle daha yakından ilgili olduğu veya katılımcıların bu programa devam etmekteki asıl amaçlarının yönetici ya da müfettiş olmayı istemeleri şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılanların görevlerine, ilişkin frekans (n) ve yüzdeler (%) Tablo 6'da yer almıştır.

Tablo 6. Katılımcıların Görevine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Görev	n	%
Öğretmen	98	86.7
Yönetici	13	10.6
Müfettiş	3	2.7
Toplam	113	100.0

Tablo 6'ya göre katılanların % 86.7'si öğretmen, % 10.6'sı yönetici ve % 2.7'si müfettiştir. Bu sonuçtan öğretmenlerin lisansüstü öğrenime daha istekli oldukları söylenebilir. Bunun nedeni olarak öğretmenlerin genelde yarım gün çalışmaları ve görevde yükselme istekleri gösterilebilir. Öğretmenler yarım gün çalıştıkları için lisansüstü öğrenimlerine daha fazla zaman ayırabilmektedir. Ayrıca öğretmenlerin yöneticiliği ve müfettişliği görevde yükselme kademesi olarak gördükleri için bu kademelere ulaşmak için lisansüstü öğrenime devam ettikleri söylenebilir.

Tablo 7'de katılımcıların medeni durumuna göre frekans (n) ve yüzde (%) dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Medeni Durum	n	%
Evli	40	35.4
Bekar	73	64.6
Toplam	113	100.0

Tabloya göre katılımcıların % 35.4'ü evli, % 64.6'sı bekarıdır. Bekarlar lisansüstü öğrenime daha çok katılmaktadır. Bekarların aile hayatlarındaki sorumluluklarının daha az olması bunun nedeni olarak düşünülebilir.

Katılımcıların cinsiyetine ilişkin frekans ve yüzde dağılımını gösteren Tablo 8 incelendiğinde lisansüstü öğrenim gören kadınların erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Cinsiyetine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

<b>Cinsiyet</b>	<b>n</b>	<b>%</b>
Kadın	66	58.4
Erkek	47	41.6
Toplam	113	100.0

Tabloya göre katılımcıların %58,4'ü kadın, % 41,6'sı erkektir. Bu durum kadınların bu alanda kendilerini geliştirmeye daha çok ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Çünkü erkekler yönetim kademelerinde daha kolay yer alırken kadınların bu kademelerde yer alması için bu alanda uzman olduklarını kanıtlaması gerekmektedir. Bu nedenle kadınlar kariyer sahibi olmak için lisansüstü öğrenime ihtiyaç duyuyor olabilir.

Araştırmaya katılanların yaşlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımı gösteren Tablo 9 incelendiğinde lisansüstü öğrenim görenlerin daha çok 26 ile 30 yaşları arasında olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Katılımcıların Yaşına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

<b>Yaş</b>	<b>n</b>	<b>%</b>
25 ve altı	25	22.1
26-30	54	47.6
31-35	15	13.1
36 ve üzeri	11	10.1
Yanıtsız	8	7.1
Toplam	113	100.0

Tabloya göre katılımcıların % 47.6'si 26-30 yaş aralığında, % 10.1'i 36 yaş ve üzerindedir. Buradan gençlerin lisansüstü öğrenime daha istekli olduğu sonucu çıkarılabilir. Gençlerin kendilerini geliştirmeye daha açık olması ve görevde yükselmeyi istemesi bunun nedeni olarak düşünülebilir.

Tablo 10'da katılımcıların meslekteki kıdemine göre yapılan analiz sonuçları verilmiştir.



Tablo 10. Katılımcıların Kıdemine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kıdem	n	%
Bir yıldan az	11	9.7
1 – 5 Yıl	60	53.2
6 – 10 Yıl	30	26.5
11 Yıl ve üzeri	12	10.6
Toplam	113	100.0

Tabloda katılımcıların çoğunluğunun meslekteki kıdeminin 1 ile 5 yıl arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların % 26,5'inin meslekteki kıdemi 6 ile 10 yıl arasındadır. Bu durumda meslekteki kıdemi 1 ile 5 yıl arasında olanların lisansüstü öğrenime istekli oldukları söylenebilir. Meslekteki kıdemi 1 ile 5 yıl arasında olanların genelde genç katılımcılar olduğu düşünülürse meslekte yeni olanların kendilerini geliştirmeye ve ilerlemeye daha istekli olduğu söylenebilir. Bu sonuç katılımcıların yaş değişkenine göre yapılan analiz sonucunu desteklemektedir.

### **Verileri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması**

Bu araştırmada Ankara'da Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sorunlarını saptamak amacıyla araştırmacı tarafından bir anket geliştirilmiştir.

Anket formu alan yazın taramasından sonra, kaynak kişilerin görüşlerini belirtebilecekleri anket taslağı şeklinde hazırlanmıştır. Anket taslağının içerik geçerliliği için anket uzman görüşüne sunulmuş, uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda anket maddeleri geliştirilmiştir.

Araştırma çerçevesinde müfettiş, okul yöneticisi ve öğretmenlerin bu öğrenimlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri saptamak amacıyla öğretmenler, yöneticiler ve müfettişler için tek anket formu düzenlenmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılar ile ilgili kişisel bilgilere yer verilmiştir. Anketin ikinci bölümünde müfettiş, okul yöneticisi ve öğretmenlerin lisansüstü öğrenimlerini sürdürürken karşılaştıkları lisansüstü programlara, bağlı buldukları

kurumlara ve sosyal ve kişisel faktörlere ilişkin sorunlara ilişkin sorulara yer verilmiştir.

Anket beşli likert dereceleme ölçeği şeklinde hazırlanmıştır. Ölçekte (1) Hiç Katılmıyorum, (2) Çok Az Katılıyorum, (3) Biraz/Orta Katılıyorum, (4) Büyük Ölçüde Katılıyorum, (5) Tamamen Katılıyorum ifadeleri yer almıştır.

Aracın maddelerinin anlaşılır olup olmadığının anlaşılması için ön uygulamaya yapılmıştır. Karasar'a (2005, 156) göre tarama türünde bir araştırmada araştırılan konuya bağlı olmakla birlikte, ön deneme grubunun elli birim (kişi) kadar olmasını yeterlidir. Ön uygulama sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda faktör analizi (Temel Bileşenler Analizi) tekniği uygulanmıştır. Bu teknikle ölçeğin bir ya da birden fazla yapıyı ölçüp ölçmediği, tek boyutlu olup olmadığına bakılmıştır. Büyüköztürk'e (2002,118) göre faktör yük değeri .45'in üzerindeki maddelerin seçimi uygundur. Bu nedenle yük değeri .45 altında olan maddeler anket taslağından çıkarılmıştır.

Anket taslağınaın geçerliliği için ayrıca faktör analizi sonunda açıklanan toplam varyans dikkate alınmıştır. Büyüköztürk'e (2002,119) göre, tek faktörlü ölçeklerde açıklanan toplam varyansın % 30 ve daha fazlası olması yeterlidir.

Güvenirlik çalışmaları için, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Bu çalışma için Özdamar'ın (1997,500) alpha katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütleri esas alınmıştır. Bu ölçütler şu şekildedir:

$.00 \leq \alpha \leq .40$  ise ölçek güvenilir değildir.

$.40 \leq \alpha \leq .60$  ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$.60 \leq \alpha \leq .80$  ise ölçek oldukça güvenilirlidir.

$.80 \leq \alpha \leq 1$  ise ölçek yüksek derecede güvenilirlidir.

Ayrıca her bir maddenin madde-toplam korelasyonları hesaplanarak ayırt ediciliğine bakılmıştır. Madde-toplam korelasyonlarının negatif

olmamasına ve .25'ten büyük olmasına dikkat edilmiştir. Özdamar (1997,500), bu kurala uymayan maddelerin ölçekten çıkarılmasını önermektedir.

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerden elde edilen verilerin faktör çözümlenmesine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett testleri sonuçları incelenmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin ve Barlett testlerinin sonuçlarının verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermesi nedeniyle, ölçeğin temel bileşenlerini saptamak için Temel Bileşenler Yöntemi ile faktör analizi gerçekleştirilmiştir. 38 maddeyle yapılan ilk analiz sonucunda KMO= .714 ve Barlett küresellik testi sonucunun [ $\chi^2= 2377,833$ ;  $P<.01$ ] ve anlamlılık değerinin .000 çıkması faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan grup büyüklüğünün yeterli ve verilerin ise faktör analizi yapabilmek için uygun olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006, 322).

Tablo 11'de Lisansüstü Eğitim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar alt ölçeğinde yer alan maddelerin faktör yük değerleri ve madde analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo11. Lisansüstü Eğitim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar Alt Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yük Değerleri ve Madde Analizi Sonuçları

M. No	Maddeler	Faktör Yük Değerleri	Madde Toplam Korelasyonları
1	Dersler mesai saatleri içinde yer aldığından derslere devam etmekte zorlanıyorum.	,522	,2463
2	Programdan mezun olmak için gereken kredi sayısı fazladır.	,519	,3905
3	Derslerde verilen ödevler fazla zamanımı almaktadır.	,851	,2886
4	Derslerde verilen ödevlerin yoğunluğu nedeniyle istediğim nitelikte ödev yapamıyorum.	,824	,3993
5	Derslerde öğrendiklerim alandaki bilgi birikimime katkı sağlamıyor.	,759	,2710
6	Derslerde yetişkin eğitiminin özellikleri dikkate alınmıyor.	,483	,6073
7	Derslerde aktif öğrenmeye yer verilmiyor.	,519	,6311
8	Derslerin amaçlarını içeren bir ders planı dönem başında öğrencilere verilmiyor.	,652	,3957
9	Dersi veren öğretim elemanları ders saatinde bulunamayacağı durumları önceden haber vermiyor.	,644	,5580
10	Dersle ilgili ana ve yardımcı kaynaklar dönem başında önerilmemektedir	,726	,5550
11	Derslerin içeriği beklentilerimi karşılamıyor.	,724	,5823

Tablo 11. Devam

M. No	Maddeler	Faktör Yük Değerleri	Madde Toplam Korelasyonları
12	Dönem başında öğrencilere ölçme ve değerlendirme ölçütleri açıklanmıyor.	,705	,6328
13	Yapılan sınavlardan sonra, sınav sonucu ile ilgili öğrencilere geri bildirim verilmiyor	,601	,5839
14	Değerlendirmede yalnız sınavlara ağırlık veriliyor.	,609	,5318
15	Öğrenci- öğretim elemanı arasında etkili bir iletişim sağlanmamaktadır	,479	,6281
16	Danışmanım dönem başında seçilecek derslerle ilgili yeterli bilgi yermiyor.	,717	,5464
17	Danışmanım bana gerekli zamanı ayırmıyor.	,895	,5415
18	Danışmanıma ulaşmakta zorluk çekiyorum.	,845	,5862
20	Kütüphane kaynak açısından yetersizdir.	,770	,5660
21	Kütüphaneden ödünç kitap alamıyorum.	,743	,5310
22	Kütüphanenin çalışma saatleri mesai saatleri ile sınırlı olduğundan kütüphaneden yararlanamıyorum.	,855	,4351
23	Kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşamıyorum.	,845	,4355
<b>Açıklanan Varyans =% 64,017</b>			
<b>Cronbach –Alfa Katsayısı=,89</b>			

Ölçeğin birinci alt ölçeği olan Lisansüstü Eğitim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar alt ölçeğinde faktör analizi öncesi 23 madde bulunmaktadır. Faktör yük değeri .45'ten küçük olan ' Üniversite'de derslikler öğrenci kapasitesine uygun değildir' maddesi (Madde 19) ölçekten çıkarılmıştır. Bu madde çıkarıldıktan sonra alt ölçeğe yeniden faktör analizi uygulanmıştır. Tablo 11'de de görüldüğü gibi alt boyutta yer alan maddelerin faktör yük değerleri .45'in üstündedir. Faktör analizi sonrasında alt ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin ,519 ile ,895 arasında değiştiği saptanmıştır. Analiz sonrasında tek faktörün toplam varyansın % 64,017'sini açıkladığı görülmüştür. Alt ölçek için Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı  $\alpha = ,89$  olarak belirlenmiştir. Buna göre alt ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğu kabul edilmiştir.

Tablo 12'de Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar alt ölçeğinde yer alan maddelerin faktör yük değerleri ve madde analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar Alt Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yük Değerleri ve Madde Analizi Sonuçları

M. No	Maddeler	Faktör Yük Değerleri	Madde Toplam Korelasyonları
24	Derslere devam edebilmek için izin almada problem yaşıyorum.	,877	,5656
25	Okul Müdürü ders programımı lisansüstü öğrenimime devam edebileceğim şekilde hazırlanmasına yardımcı olmuyor.	,903	,5074
26	MEB Lisansüstü öğrenime gereken kolaylığı göstermiyor.	,581	,5864
27	MEB tayinimi lisansüstü öğrenim hakkı kazandığım şehre yapmıyor.	,463	,4156
28	Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili izin mevzuatı yetersizdir.	,926	,6175
29	Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili atama ve yer değiştirme mevzuatı yetersizdir.	,951	,6023
30	Çalışma arkadaşlarımla lisansüstü eğitim yapmam konusundaki olumsuz görüşleri beni rahatsız ediyor.	,854	,4593
31	Çalışma arkadaşlarımla lisansüstü öğrenimim nedeniyle ders programımın düzenlenmesinden şikayetçi oluyorum .	,901	,4110
<b>Açıklanan Varyans= % 75,143</b>			
<b>Cronbach Alfa Katsayısı = ,80</b>			

Tablo 12’de görüldüğü gibi ölçeğin ikinci alt boyutu olan “Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar” alt ölçeğinde 8 madde bulunmaktadır. Faktör analizi sonrasında alt ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin ,463 ile ,901 arasında değiştiği saptanmıştır. Buna göre ölçekte yer alan maddelerin oluşturduğu faktörün toplam varyansın % 75,143’sünü açıkladığı görülmüştür. Alt ölçek için Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı  $\alpha = ,80$  olarak belirlenmiştir. Buna göre alt ölçeğin iç tutarlılığına sahip olduğu kabul edilmiştir.

Tablo 13’ de “Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar” alt ölçeğinde yer alan maddelerin faktör yük değerleri ve madde analizi sonuçları yer almaktadır.

Ölçeğin üçüncü alt ölçeği olan “Kişisel, Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar” alt ölçeğinde faktör ve madde analizi öncesi 7 madde bulunmaktadır.

Tablo13. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar Alt Ölçeğinde Yer Alan Maddelerin Faktör Yük Değerleri ve Madde Analizi Sonuçları

M. No	Maddeler	Faktör Yük Değerleri	Madde Toplam Korelasyonları
32	Dersler için gerekli olan fotokopi masraflarını karşılamakta zorlanıyorum.	,809	,7007
33	Dersler için gerekli olan kitap masraflarını karşılamakta zorlanıyorum.	,912	,6515
34	Lisansüstü öğrenim için gereken harç ücretlerini karşılamakta zorlanıyorum.	,907	,5879
35	Derslerin yoğunluğundan ailemle ilgilenemediğim için sorun yaşıyorum.	,897	,4503
36	Derslerin yoğunluğundan sosyal etkinliklere katılacak zamanı bulamıyorum.	,893	,4502
<b>Açıklanan Varyans: % 81,25</b> <b>Cronbach Alfa Katsayısı = 78</b>			

Faktör analizi sonrasında alt ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin .809 ile ,912 arasında değiştiği saptanmıştır. Madde toplam korelasyonu .30'dan küçük olan 'Ailem lisansüstü eğitim yapmamı desteklemiyor' maddesi (madde 37) ve 'Lisansüstü öğrenim gördüğüm üniversiteye gidebilmek için gerekli ulaşım masraflarını karşılamakta zorlanıyorum' maddesi (madde 38) anketten çıkarılmıştır. Faktör analizi sonrası alt ölçekte 5 madde kalmıştır. Ölçekte yer alan maddelerin oluşturduğu faktörün toplam varyansın % 81,25'ini açıkladığı görülmüştür. Alt ölçek için Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı  $\alpha = .78$  olarak belirlenmiştir. Buna göre alt ölçeğin iç tutarlılığa sahip olduğu kabul edilmiştir.

### Verilerin Çözümlemesi

Faktör analizi sonucunda son halini alan anket (Ek-1) ile, araştırmacı tarafından toplanan veriler gerekli istatistiksel çözümler için SPSS 10.0 (Statistical Packet for the Social Sciences) programına veri olarak kaydedilmiştir.

Araştırmada toplanan verilerin çözümlemesinde Sosyal Bilimleri İçin İstatistik Paket Programı (SPSS) kullanılmıştır. Verilerin çözümlemesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır.

Araştırmanın amaçları arasında yer alan müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin lisansüstü programlara, bağlı buldukları kurumlara ve kişisel

ve sosyal faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin ifadelere katılma düzeyini belirlemede beşli derecelmeli ölçek kullanılmıştır. Her bir maddeye verilecek cevap kodları 1.00 ile 5.00 arasında değişmektedir. Müfettiş, yönetici ve öğretmenlerin bu konulardaki görüşlerinin neler olduğu ve bu görüşlerin puan sıralaması her maddenin ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Görüşler puan sıralaması en yüksek ortalamadan başlayarak sıralı olarak verilmiştir.

Araştırma öğretmen, yönetici ve müfettişlere uygulanmış ancak yönetici ve müfettiş boyutunda ulaşılan kişi sayısı oldukça azdır. Bu nedenle, analizlerde karşılaştırma yapabilmek için yönetici ve müfettişler bir grupta toplanmış ve öğretmen ve yönetici olarak ele alınmıştır. Aynı şekilde katılımcıların kayıtlı oldukları programın adına göre karşılaştırma yapabilmek için Eğitim Yönetimi ve Teftişi, Eğitim Ekonomisi ve Planlaması, Eğitim Yönetimi Teftişi Ekonomisi Planlaması ve Yetişkin Eğitimi programları Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması (EYTEP); Eğitimde Program Geliştirme, Eğitim Programları ve Öğretimi ve Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri programları Eğitim Programları Öğretimi (EPÖ); Eğitim Psikolojisi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Bilimleri programları Eğitimde Psikolojik Hizmetler (EPH) olarak gruplandırılmış ve analizler bu gruplandırmalara göre yapılmıştır.

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimleri sırasındaki karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama ( $\bar{X}$ ) ve standart sapma (ss) değerleri bulunmuş ve bu ortalamaların değerlendirilmesinde aşağıdaki değerlendirme aralıkları kullanılmıştır. Bu değerlerin katılımcıların cinsiyetine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkisiz t-testi, Mann Whitney U testi, ile yaş, eğitim durumu, yöneticilikteki kıdem süresine ve okul büyüklüğüne göre farklılık gösterip göstermediğine tek yönlü ANOVA (One-way ANOVA) ile bakılmıştır. Farkın anlamlı çıkması durumunda ise farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Manidarlık sınamalarında anlamlılık düzeyi olarak  $\alpha = 0.05$  alınmıştır.

<b>Değerlendirme Dereceleri</b>	<b>Değerlendirme Aralıkları</b>
Hiç Katılmıyorum	0.00 – 1.79
Az Katılıyorum	1.80 – 2.59
Orta Derecede Katılıyorum	2.60 – 3.39
Çok Katılıyorum	3.40 – 4.19
Tamamen Katılıyorum	4.20 – 5.00



## BÖLÜM IV

### BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. Alt amaçlarda yer alan her bir soruya ilişkin bulgular bu doğrultuda yapılan diğer araştırmaların sonuçlarından da yararlanılarak tek tek ele alınmış ve yorumlanmıştır.

#### Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum

“Lisansüstü Öğretim Kurumları Ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar” boyutunda katılımcıların görüşlerine ilişkin ifadelerinin ortalama, standart sapma ve sıra değerleri Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo 14. Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin İfadelerin Ortalama, Standart Sapma ve Puan Sıraları

Madde No	Maddeler	$\bar{X}$	s	Puan Sırası
1	Dersler mesai saatleri içinde yer aldığından derslere devam etmekte zorlanıyorum.	3,55	1,28	2,5
2	Programdan mezun olmak için gereken kredi sayısı fazladır.	2,96	1,40	7
3	Derslerde verilen ödevler fazla zamanımı almaktadır.	3,63	1,09	1
4	Derslerde verilen ödevlerin yoğunluğu nedeniyle istediğim nitelikte ödev yapamıyorum.	3,53	1,25	4
5	Derslerde öğrendiklerim alandaki bilgi birikimime katkı sağlamıyor.	1,85	1,10	22
6	Derslerde yetişkin eğitiminin özellikleri dikkate alınmıyor.	2,61	1,33	8
7	Derslerde aktif öğrenmeye yer verilmiyor.	2,57	1,32	9
8	Derslerin amaçlarını içeren bir ders planı dönem başında öğrencilere verilmiyor.	2,07	1,25	19
9	Dersi veren öğretim elemanları ders saatinde bulunamayacağı durumları önceden haber vermiyor.	2,28	1,45	14,5
10	Dersle ilgili ana ve yardımcı kaynaklar dönem başında önerilmemektedir	1,79	1,17	21
11	Derslerin içeriği beklentilerimi karşılamıyor.	2,28	1,18	14,5
12	Dönem başında öğrencilere ölçme ve değerlendirme ölçütleri açıklanmıyor.	2,10	1,16	18
13	Yapılan sınavlardan sonra, sınav sonucu ile ilgili öğrencilere geri bildirim verilmiyor	2,56	1,38	10
14	Değerlendirmede yalnız sınavlara ağırlık veriliyor.	2,05	1,16	20
15	Öğrenci- öğretim elemanı arasında etkili bir iletişim sağlanmamaktadır	2,46	1,20	12,5
16	Danışmanım dönem başında seçilecek derslerle ilgili yeterli bilgi yermiyor.	2,46	1,34	12,5
17	Danışmanım bana gerekli zamanı ayırmıyor.	2,24	1,27	16
18	Danışmanıma ulaşmakta zorluk çekiyorum.	2,23	1,32	17
19	Kütüphane kaynak açısından yetersizdir	2,97	1,57	6
20	Kütüphaneden ödünç kitap alamıyorum.	2,49	1,63	11
21	Kütüphanenin çalışma saatleri mesai saatleri ile sınırlı olduğundan kütüphaneden yararlanamıyorum.	3,50	1,65	5
22	Kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşamıyorum.	3,55	1,28	2,5

Tablo 14 incelendiğinde öğretmen yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğretim programlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarının  $\bar{X} = 1.79$  ile  $\bar{X} = 3.63$  arasında değiştiği görülmektedir. Verilen 22 madde puan sırasına göre incelendiğinde ilk beş madde “ Dersler mesai saatleri içerisinde yer aldığından derslere devam etmekte zorlanıyorum” ( $\bar{X} = 3.55$ ), “Derslerde verilen ödevler fazla zamanımı almaktadır” ( $\bar{X} = 3.63$ ), “Derslerde verilen ödevlerin yoğunluğu nedeniyle istediğim nitelikte ödev yapamıyorum” ( $\bar{X} = 3.53$ ), “ Kütüphanenin çalışma saatleri mesai saatleri içerisinde yer aldığından kütüphaneden yararlanamıyorum” ( $\bar{X} = 3.50$  ), ve “Kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşamıyorum” ( $\bar{X} = 3.55$ ) maddeleridir. Katılımcılar bu maddelere “çok katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu durum katılımcıların ders saatleri, derslerde verilen ödevler ve kütüphane çalışma saatleri ile ilgili sorun yaşadığını göstermektedir.

Verilen 22 madde puan sırasına göre incelendiğinde son beş madde “Derslerde öğrendiklerim alandaki bilgi birikimime katkı sağlamıyor” ( $\bar{X} = 1,85$ ), “Değerlendirmede sadece sınavlara ağırlık veriliyor” ( $\bar{X} = 2,05$ ), “Derslerin amaçlarını içeren bir ders planı dönem başında öğrencilere verilmiyor” ( $\bar{X} = 2,07$  ), “Dönem başında öğrencilere ölçme değerlendirme ölçütleri açıklanmıyor” ( $\bar{X} = 2,10$ ) ve “Danışmanıma ulaşmakta zorluk çekiyorum” ( $\bar{X} = 2,23$  ) maddeleridir. Katılımcılar bu maddelere “az katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu maddeler incelendiğinde katılımcıların derslerin içeriği, derslerle ilgili ölçme ve değerlendirme ölçütleri ve danışmanlık konularında çok az sorun yaşadığını ortaya çıkmaktadır.

Katılımcıların sorun olarak görmedikleri tek madde “derslerle ilgili ana ve yardımcı kaynaklar dönem başında önerilmemektedir” (madde 10) maddesidir. Bu maddenin ağırlıklı aritmetik ortalaması  $\bar{X} = 1.79$ 'dur. Bu ortalama değeri “hiç katılmıyorum” değerlendirme derecesinin üst sınırındır. Bu durum aslında katılımcıların bu konuda az da olsa sorun yaşadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda lisansüstü öğretim programlarından kaynaklanan sorunlar katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite, kayıtlı oldukları programın türü, kayıtlı olduğu programın adı, görev, medeni durum, cinsiyet, yaş ve kıdem değişkenine göre incelenmiştir.

### **Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre**

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin kayıtlı olduğu üniversiteye göre lisansüstü öğretim programlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin bulgular Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre Karşılaştırılması.

Üniversite	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. Ankara Üniversitesi	68	61,80	13,82	3;109	5,015	.003	1-3
2. Gazi Üniversitesi	24	56,08	19,80				1-4
3. Hacettepe Üniversitesi	10	49,20	18,32				
4. ODTÜ	11	45,36	11,21				

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğretim programlarından kaynaklanan sorunlarını ortaya çıkarmak amacıyla Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ olmak üzere dört üniversite incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü eğitim programlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark [ $F_{(3-109)} = 5.01; p < 0,05$ ] vardır. Farkın hangi üniversiteler arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, Ankara Üniversitesi'ne ( $\bar{X} = 61.80$ ) kayıtlı öğretmen yönetici ve müfettişlerin, Hacettepe Üniversitesi ( $\bar{X} = 49.20$ ) ve ODTÜ'de ( $\bar{X} = 45.36$ ) kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Ankara Üniversitesi'ne kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişler derslere devam etmekte daha fazla sorun yaşamaktadır. Bunun nedeni lisansüstü derslerinin mesai saatleri içerisinde yer alması olabilir. Örneğin 2006 – 2007 öğretim yılının I. Döneminde Eğitim Yönetimi ve Teftişi Yüksek

lisans programında açılan yedi dersin 6 tanesi, doktora programında açılan 5 dersin 3 tanesi mesai saatleri içersindedir. Aynı şekilde II. Dönem Ölçme ve Değerlendirme yüksek lisans programında açılan 10 dersin 9 tanesi mesai saatleri içersindedir.

Ayrıca Ankara Üniversite'sinde kütüphane çalışma saatleri ile ilgili olarak daha fazla sorun yaşanmaktadır. Ankara Üniversite'sinde kütüphane çalışma saatleri mesai saatleri ile sınırlıyken, ODTÜ'de kütüphane hafta içi saat 09.00–21.00, hafta sonu 09.00–18.00 saatleri arasında açıktır.

### **Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programın Türüne Göre**

Katılımcıların lisansüstü öğretim programlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin kayıtlı olduğu programa göre ortaya çıkan bulgular Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Kayıtlı Oldukları Program Türüne Göre Karşılaştırılması.

<b>Program Türü</b>	<b>N</b>	<b>Sıra Ortalaması</b>	<b>Sıra Toplamı</b>	<b>U</b>	<b>p</b>
Yüksek Lisans	93	60,53	5629,50	601,50	.013
Doktora	20	40,58	811,50		

Analiz sonuçlarına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin Lisansüstü Eğitim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara ilişkin Görüşleri arasında kayıtlı oldukları program türüne göre anlamlı bir fark [ $U= 601,50$ ;  $p<0,05$ ] vardır. Lisansüstü eğitim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunları yüksek lisans programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişlerin (60,53) doktora programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişlere (40,58) göre daha fazla yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni yüksek lisansa devam eden öğrencilerin sayıca daha fazla olması olarak düşünülebilir.

## Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programa Göre

Katılımcıların kayıtlı olduğu programın adına göre lisansüstü öğretim programlarından kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 17'de yer almıştır.

Tablo 17. Lisansüstü Eğitim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Program Adına Göre Karşılaştırılması.

Program Adı	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamli fark (LSD)
1. EYTEP	74	57,05	15,90	2;110	6,216	.003	3-1
2. EPÖ	19	50,63	15,09				3-2
3. EPH	20	67,80	14,75				

Analiz sonuçlarına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü devam ettikleri programın adına göre eğitim programlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark [ $F_{(2-110)} = 6.21$ ;  $p < 0,05$ ] vardır. Farkın hangi programlar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, Eğitimde Psikolojik Hizmetler programına kayıtlı ( $\bar{X} = 67.80$ ) öğretmen, yönetici ve müfettişlerin Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması ( $\bar{X} = 57.05$ ) ve Eğitim Programları ve Öğretimi ( $\bar{X} = 50.63$ ) programlarına kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Ankara Üniversitesi 2006 -2007 öğretim yılı II. Dönem EPH Yüksek Lisans ders programları incelendiğinde bu program bünyesinde açılan 11 dersin 9'unun mesai saatleri içerisinde yer aldığı görülmüştür. Aynı şekilde doktora ders programı incelendiğinde açılan 8 dersin 7'si mesai saatleri içerisinde olduğu görülmektedir. Bu durumda katılımcıların derslere devam etmesi güçleşmektedir.

## Katılımcıların Görevlerine Göre

Katılımcıların görev değişkenine göre yapılan analiz sonuçları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18. Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Görevlerine Göre Karşılaştırılması.

Görev	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Öğretmen	98	56,98	5584,50	733,50	.990
Yönetici ve Müfettiş	15	57,10	856,50		

Araştırma öğretmen, yönetici ve müfettişlere uygulanmıştır. Burada araştırmaya katılan yönetici ve müfettiş sayısı yeterli olmadığı için yönetici ve müfettişler bir grup altında toplanmış ve analizler yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre lisansüstü programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin katılımcıların görüşleri görevlerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir [U= 733,50; p>0,05]. Bu durum araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin lisansüstü öğretim kurumlarından kaynaklanan yaşadığı sorunlar arasında fark olmadığını ortaya koymaktadır. Lisansüstü Öğretim Programları her öğrenciye aynı şartlarla uygulandığı için öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bu boyutta benzer sorunları yaşadığı düşünülebilir.

#### Katılımcıların Medeni Durumuna Göre

Katılımcıların medeni durumuna göre yapılan analiz sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması.

Medeni Durum	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Evli	40	57,77	16,94	111	0,049	.961
Bekar	73	57,93	16,03			

Tabloya göre lisansüstü öğretim programlarından kaynaklanan sorunlar öğretmen, yönetici ve müfettişlerin medeni durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir [t<sub>(111)</sub>= 0.049; p>0,05].

#### Katılımcıların Cinsiyetine Göre

Lisansüstü öğretim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici müfettişlerin cinsiyet değişkenine göre yapılan analiz sonuçları Tablo 20'de yer almıştır.

Tablo 20. Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	66	57,09	14,15	111	0,606	.566
Erkek	47	58,97	18,99			

Analiz sonuçlarına göre lisansüstü öğretim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin cinsiyet değişkenine göre, öğretmen, yönetici ve müfettişlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır [ $t_{(111)} = 0.606$ ;  $p > 0,05$ ].

### Katılımcıların Yaşlarına Göre

Tablo 21’de lisansüstü öğretim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin görüşlerinin yaş değişkenine göre yapılan karşılaştırma sonuçları verilmiştir.

Tablo 21. Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması.

Yaş	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. 25 ve altı	25	55,76	13,90	3;101	0,770	.51	
2. 26-30	54	57,44	16,54				
3. 31-35	15	63,13	18,78				
4. 36 ve üzeri	11	60,27	13,34				

Yaş değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına göre lisansüstü öğretim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşler arasında gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(3-101)} = 0.77$ ;  $p > 0,05$ ].

### Katılımcıların Kıdemlerine Göre

Katılımcıların mesleki kıdemine göre lisansüstü öğretim kurumları ve programlardan kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 22’de yer almıştır.

Tablo 22 . Lisansüstü Öğretim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması.

Kıdem	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. Bir yıldan az	11	46,81	10,30	3;109	3,345	.022	3-1
2. 1-5 yıl	60	56,43	15,39				4-1
3. 6-10 yıl	30	62,66	17,57				
4. 11 yıl ve üzeri	12	63,25	17,06				

Analiz sonuçlarına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğretim kurumları ve programlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark [ $F_{(3-109)} = 3.34$ ;  $p < 0,05$ ] vardır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre; meslekteki kıdemi bir yıldan az ( $\bar{X} = 46.81$ ) olan öğretmen yönetici ve müfettişlerin, meslekteki kıdemi 6-10 yıl ( $\bar{X} = 17.57$ ) ve meslekteki kıdemi 11 yıl ve üzeri ( $\bar{X} = 63.25$ ) olan öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha az sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır.

### Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan kişilerin “Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar” boyutuna ilişkin ifadelerinin ortalama, standart sapma ve sıra değerleri Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin İfadelerin Ortalama, Standart Sapma ve Puan Sıraları.

Madde No	Maddeler	$\bar{X}$	SS	Puan sırası
23	Derslere devam edebilmek için izin almada problem yaşıyorum.	3,60	1,60	4
24	Okul Müdürü ders programımı lisansüstü öğrenimime devam edebileceğim şekilde hazırlanmasına yardımcı olmuyor.	3,31	1,44	6
25	MEB Lisansüstü öğrenime gereken kolaylığı göstermiyor.	2,87	1,50	7
26	MEB tayinimi lisansüstü öğrenim hakkı kazandığım şehre yapmıyor.	3,92	1,29	3
27	Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili izin mevzuatı yetersizdir.	3,39	1,57	5
28	Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili atama ve yer değiştirme mevzuatı yetersizdir.	4,07	1,15	2
29	Çalışma arkadaşlarımla lisansüstü eğitim yapmam konusundaki olumsuz görüşleri beni rahatsız ediyor.	4,14	1,09	1
30	Çalışma arkadaşlarımla lisansüstü öğrenimim nedeniyle ders programımın düzenlenmesinden şikayetçi oluyorum.	2,56	1,51	8



Tablo 23 incelendiğinde öğretmen yönetici ve müfettişlerin lisansüstü eğitim programlarından kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarının  $\bar{X} = 2.56$  ile  $\bar{X} = 4.14$  arasında değiştiği görülmektedir. Verilen sekiz madde incelendiğinde ilk üç madde “MEB tayinimi lisansüstü öğrenim hakkı kazandığım şehre yapmıyor” ( $\bar{X} = 3,92$ ), “Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili atama ve yer değiştirme mevzuatı yetersizdir” ( $\bar{X} = 4,07$ ), “Çalışma arkadaşlarımla lisansüstü eğitim yapmam konusundaki olumsuz görüşleri beni rahatsız ediyor” ( $\bar{X} = 4,14$ ), maddeleridir. Katılımcılar bu maddelere “çok katılıyorum” cevabı vermişlerdir. Bu durum katılımcıların atama ve yer değiştirme mevzuatı ve çalışma ortamında sorun yaşadığını göstermektedir.

Verilen sekiz madde incelendiğinde son üç madde “Okul Müdürü ders programımı lisansüstü öğrenimime devam edebileceğim şekilde hazırlanmasına yardımcı olmuyor” ( $\bar{X} = 3,31$ ), “MEB Lisansüstü öğrenime gereken kolaylığı göstermiyor” ( $\bar{X} = 2,87$ ) ve “Çalışma arkadaşlarımla lisansüstü öğrenimim nedeniyle ders programımın düzenlenmesinden şikayetçi oluyor” ( $\bar{X} = 2,56$ ) maddeleridir. Katılımcılar “Okul Müdürü ders programımı lisansüstü öğrenimime devam edebileceğim şekilde hazırlanmasına yardımcı olmuyor” ve “MEB Lisansüstü öğrenime gereken kolaylığı göstermiyor” maddelerine “orta derecede katılıyorum” cevabı vermişlerdir. Bu durum katılımcıların ders programı ve MEB ile ilgili olarak orta derecede sorun yaşadığını ortaya koymaktadır. Burada ortaya çıkan ilginç sonuç katılımcıların derslere devam edebilmek için izin almada problem yaşıyorum maddesine çok katılıyorum cevabı verirken, lisansüstü öğrenim ile ilgili izin mevzuatını yetersiz buluyorum maddesine orta derecede katılıyorum cevabı vermeleridir. Bu durum aslında öğretmen, yönetici ve müfettişlerin derslere devam etmede problem yaşadığını ancak bu konuyu düzenleyen izin mevzuatı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarından kaynaklanıyor olabilir.

Katılımcıların “az katılıyorum” cevabını verdikleri tek madde “Çalışma arkadaşlarımla lisansüstü öğrenimim nedeniyle ders programımın

düzenlenmesinden şikâyetçi oluyor” maddesidir. Bu sonuç katılımcıların çalışma arkadaşlarının lisansüstü eğitim konusundaki olumsuz görüşlere sahip olduğunu belirtirken bu olumsuz görüşlerin ders programının düzenlenmesinde kolaylık gösterilmesi ile ilgili olmadığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların çalışma arkadaşları ders programının düzenlenmesinden şikâyetçi değildir. Ancak lisansüstü eğitim konusunda olumsuz görüşlere sahiptir. Bunun nedeni kişilerin lisansüstü eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından ve son zamanlarda yapılan düzenlemelerle lisansüstü eğitimin kişiye maddi bir karşılık vermediği için bu eğitimi gereksiz görmesinden olabilir.

Aşağıda katılımcıların bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite, kayıtlı oldukları programın türü, kayıtlı olduğu programın adı, görev, medeni durum, cinsiyet , yaş ve kıdem değişkenlerine göre incelenmiştir.

### **Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre**

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin kayıtlı olduğu üniversiteye göre Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin bulgular Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre Karşılaştırılması

Üniversite	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamli fark (LSD)
1. Ankara Üniversitesi	68	27,79	6,67	3;109	1,453	.232	
2. Gazi Üniversitesi	24	27,58	7,83				
3. Hacettepe Üniversitesi	10	24,30	7,54				
4. ODTÜ	11	24,09	7,10				

Analiz sonuçlarına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bakanlık ve kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(3-109)} = 1.453$ ;  $p > 0,05$ ]. Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ’de lisansüstü öğrenim gören öğretmen, yönetici ve müfettişler benzer sorunlar yaşamaktadır.

### Katılımcıların Kayıtlı Oldukları Program Türüne Göre

Katılımcıların bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin kayıtlı olduğu programa göre ortaya çıkan bulgular Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Kayıtlı Oldukları program Türüne Göre Karşılaştırılması.

Program Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Yüksek Lisans	93	58,39	5430,00	801,00	.331
Doktora	20	50,55	1011,00		

Yapılan analiz sonucunda yüksek lisans programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişler ile doktora programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U = 801,00$ ;  $p > 0,05$ ].

### Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Programa Göre

Katılımcıların kayıtlı olduğu programın adına göre bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 26'da yer almıştır.

Tablo 26. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Program Adına Göre Karşılaştırılması.

Program Adı	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. EYP	74	27,74	6,86	2;110	1,131	.326	
2. EPÖ	19	25,10	7,70				
3. EPH	20	26,50	7,28				

Analiz sonuçlarına katılımcıların kayıtlı oldukları programın adına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(2-110)} = 1.131$ ;  $p > 0,05$ ]. Öğretmen, yönetici ve müfettişler lisansüstü öğrenim gördükleri bütün programlarda aynı sorunları yaşamaktadır.

### Katılımcıların Görevlerine Göre

Katılımcıların görev değişkenine göre yapılan analiz sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Görevlerine Göre Karşılaştırılması.

Görev	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Öğretmen	98	57,16	5602,00	719,00	.892
Yönetici ve Müfettiş	15	55,93	839,00		

Analiz sonuçlarına göre bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin katılımcıların görüşleri görevlerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir [ $U= 719,00$ ;  $p>0,05$ ]. Bu durum araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin yaşadığı bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunların görev değişkenine göre fark olmadığını ortaya koymaktadır.

### Katılımcıların Medeni Durumuna Göre

Katılımcıların medeni durumuna göre yapılan analiz sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması.

Medeni Durum	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Evli	40	26,85	8,04	111	0,254	.812
Bekar	73	27,20	6,55			

Tabloya göre bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar öğretmen, yönetici ve müfettişlerin medeni durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir [ $t_{(111)}= 0,254$ ;  $p>0,05$ ].

### Katılımcıların Cinsiyetine Göre

Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici müfettişlerin cinsiyet değişkenine göre yapılan analiz sonuçları Tablo 29'da yer almıştır.

Tablo 29. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	66	27,45	7,06	111	0,663	.509
Erkek	47	26,55	7,16			

Analiz sonuçlarına göre bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin görüşleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır [ $t_{(111)} = 0.663$ ;  $p > 0,05$ ].

### Katılımcıların Yaşlarına Göre

Tablo 30'da bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin görüşlerinin yaş değişkenine göre yapılan karşılaştırma bulgularına yer verilmiştir.

Tablo 30. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması.

Yaş	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. 25 ve altı	25	26,24	8,41	3;101	0,733	.53	
2. 26-30	54	27,33	6,67				
3. 31-35	15	25,46	6,57				
4. 36 ve üzeri	11	29,27	7,10				

Yaş değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına göre bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşler arasında gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(3-101)} = 0.733$ ;  $p > 0,05$ ].

### Katılımcıların Meslekteki Kıdemine Göre

Katılımcıların mesleki kıdemine göre bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 31'de yer almıştır.

Tablo 31. Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması.

Kıdem	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. Bir yıldan az	11	24,27	8,23	3;109	0,986	.402	
2. 1-5 yıl	60	27,01	7,03				
3. 6-10 yıl	30	28,46	7,08				
4. 11 yıl ve üzeri	12	26,50	6,20				

Katılımcıların meslekteki kıdem değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına göre bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşler arasında gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(3-101)} = 0.986$ ;  $p > 0,05$ ].

Analiz sonuçları incelendiğinde öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimleri sırasında bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar incelenen değişkenler açısından anlamlı bir fark göstermemektedir. Çünkü katılımcıların hepsi MEB'na bağlı devlet memuru statüsündedir ve lisansüstü öğrenim ile ilgili aynı haklara sahiptir. Bu haklar yasalarla düzenlenmektedir. Bu nedenle katılımcılar benzer sorunlar yaşıyor olabilir. Bu sonuçlar Oluk ve Çolak (2005) yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik taşımaktadır. Bu araştırmada da öğretmenlerin lisansüstü öğrenimlerine devam edebilmek için izin almada sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

### **Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin Bulgular ve Yorum**

Araştırmaya katılan kişilerin “Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar” boyutuna ilişkin ifadelerinin ortalama, standart sapma ve sıra değerleri Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar Boyutuna İlişkin İfadelerin Ortalama, Standart Sapma ve Puan Sıraları

Madde No	Maddeler	$\bar{X}$	SS	Puan Sırası
31	Dersler için gerekli olan fotokopi masraflarını karşılamakta zorlanıyorum.	2,11	1,13	5
32	Dersler için gerekli olan kitap masraflarını karşılamakta zorlanıyorum.	2,57	1,36	4
33	Lisansüstü öğrenim için gereken harç ücretlerini karşılamakta zorlanıyorum.	2,62	1,37	3
34	Derslerin yoğunluğundan ailemle ilgilenemediğim için sorun yaşıyorum.	3,23	1,30	2
35	Derslerin yoğunluğundan sosyal etkinliklere katılacak zamanı bulamıyorum.	3,64	1,20	1

Tablo 32 incelendiğinde öğretmen yönetici ve müfettişlerin sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşlerinin puan ortalamalarının  $\bar{X} = 2,11$  ile  $\bar{X} = 3,64$  arasında değiştiği görülmektedir. Verilen beş madde incelendiğinde ilk iki madde “Derslerin yoğunluğundan sosyal etkinliklere katılacak zamanı bulamıyorum.” ( $\bar{X} = 3.64$ ) ve “Derslerin yoğunluğundan ailemle ilgilenemediğim için sorun yaşıyorum” ( $\bar{X} = 3.23$ ) maddeleridir. Katılımcılar ilk maddeye “çok katılıyorum” ve cevabı verirken diğer maddeye “orta derecede katılıyorum” cevabı vermişlerdir. Bu durum katılımcıların lisansüstü öğrenimde ders yükünün fazla olması nedeniyle sosyal faaliyetlere ve ailelerine zaman ayıramadıklarını ortaya koymaktadır. Benzer bir bulguya da Meydan 1994 yılında yaptığı araştırma sonucunda ulaşmıştır.

Verilen beş madde incelendiğinde son iki madde “Dersler için gerekli olan fotokopi ücretlerini karşılamakta zorlanıyorum” ( $\bar{X} = 2,11$ ) ve “Dersler için gerekli olan kitap masraflarını karşılamakta zorlanıyorum” ( $\bar{X} = 2,57$ ) maddeleridir. Katılımcılar bu maddelere az katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum katılımcıların lisansüstü öğrenim için yaptıkları masrafı karşılamakta zorlanmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Aşağıda katılımcıların sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite, kayıtlı

oldukları programın türü, kayıtlı olduğu programın adı, görev, medeni durum, cinsiyet, yaş ve kıdem değişkenlerine göre incelenmiştir.

### **Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre**

Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin kayıtlı olduğu üniversiteye göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin bulgular Tablo 33'te verilmiştir.

Tablo 33 . Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Kayıtlı Olduğu Üniversiteye Göre Karşılaştırılması

Üniversite	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamli fark (LSD)
1. Ankara Üniversitesi	68	14,27	4,58	3;109	0,770	.513	
2. Gazi Üniversitesi	24	14,70	5,08				
3. Hacettepe Üniversitesi	10	12,10	5,60				
4. ODTÜ	11	14,45	3,72				

Analiz sonuçlarına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(3-109)} = 0,770$ ;  $p > 0,05$ ]. Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ'de lisansüstü öğrenim gören öğretmen, yönetici ve müfettişlerin yaşadığı sorunlar benzerlik göstermektedir.

### **Katılımcıların Kayıtlı Oldukları Programın Türüne Göre**

Katılımcıların sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin kayıtlı olduğu programa göre ortaya çıkan bulgular Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Kayıtlı Oldukları Program Türüne Göre Karşılaştırılması.

Program Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Yüksek Lisans	93	55,98	5206,50	835,50	.476
Doktora	20	61,73	1234,50		



Tablo 34'e göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin kayıtlı oldukları program türüne göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U = 835,50$ ;  $p > 0,05$ ].

### Katılımcıların Kayıtlı Oldukları Programa Göre

Katılımcıların kayıtlı olduğu programın adına göre kişisel, sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 35'te yer almıştır.

Tablo 35. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Program Adına Göre Karşılaştırılması.

Program Adı	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. EYP	74	27,74	6,86	2;110	1,131	.326	
2. EPÖ	19	25,10	7,70				
3. EPH	20	26,50	7,28				

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların kayıtlı oldukları programın adına göre öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(2-110)} = 1,131$ ;  $p > 0,05$ ]. Öğretmen, yönetici ve müfettişler lisansüstü öğrenim gördükleri bütün programlarda aynı sorunları yaşamaktadır.

### Katılımcıların Görevlerine Göre

Katılımcıların görev değişkenine yapılan analiz sonuçları Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Görevlerine Göre Karşılaştırılması.

Görev	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Öğretmen	98	58,11	5694,50	626,50	.357
Yönetici ve Müfettiş	15	49,77	746,50		

Analiz sonuçlarına göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin katılımcıların görüşleri görevlerine göre anlamlı bir fark göstermemektedir [U= 626,50; p>0,05]. Bu durum araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin yaşadığı kişisel ve sosyal faktörlerden kaynaklanan sorunlar arasında fark olmadığını ortaya koymaktadır.

### Katılımcıların Medeni Durumuna Göre

Katılımcıların medeni durumuna göre yapılan analiz sonuçları Tablo 37’de verilmiştir. göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlar öğretmen, yönetici ve müfettişlerin medeni durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir [t<sub>(111)</sub>= 0,384; p>0,05].

Tablo 37. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması.

Medeni Durum	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Evli	40	14,42	5,30	111	0,384	.718
Bekar	73	14,06	4,37			

Tabloya göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlar öğretmen, yönetici ve müfettişlerin medeni durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir [t<sub>(111)</sub>= 0,384; p>0,05].

### Katılımcıların Cinsiyetine Göre

Sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici müfettişlerin cinsiyet değişkenine göre yapılan analiz sonuçları Tablo 38’de yer almıştır.

Tablo 38 . Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	66	14,10	4,32	111	0,229	.819
Erkek	47	14,31	5,22			

Analiz sonuçlarına göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin görüşleri arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır [ $t_{(111)}= 0,229$ ;  $p>0,05$ ].

### Katılımcıların Yaşlarına Göre

Aşağıda Tablo 39'da sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettişlerin görüşlerinin yaş değişkenine göre yapılan karşılaştırma sonuçlarına yer verilmiştir

Tablo 39. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması.

Yaş	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. 25 ve altı	25	14,44	4,73	3;101	0,316	,81	
2. 26-30	54	14,11	4,16				
3. 31-35	15	13,06	4,93				
4. 36 ve üzeri	11	14,36	5,31				

Yaş değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşler arasında gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(3-101)}= 0.316$ ;  $p>0,05$ ].

### Katılımcıların Meslekteki Kıdemlerine Göre

Katılımcıların mesleki kıdemine göre kişisel, sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlar hakkındaki görüşlerinin analiz sonuçları Tablo 40'da yer almıştır.

Tablo 40. Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Katılımcıların Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması.

Kıdem	N	$\bar{X}$	S	Sd	F	P	Anlamlı fark (LSD)
1. Bir yıldan az	11	12,09	3,96	3;109	2,259	.086	
2. 1-5 yıl	60	13,96	4,39				
3. 6-10 yıl	30	15,83	5,42				
4. 11 yıl ve üzeri	12	13,16	4,08				

Katılımcıların meslekteki kıdem değişkenine göre yapılan analiz sonuçlarına göre sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara

ilişkin görüşler arasında gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $F_{(3-101)}=2.259$ ;  $p>0,05$ ].

Araştırmanın bu boyutunda çıkan temel bulgu lisansüstü öğrenim görmekte olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sosyal etkinliklere katılacak zaman bulmada sorun yaşadığı ve bu sorunun değişkenlere göre anlamlı bir fark göstermediğidir. Ancak Ankara Üniversitesi'ne kayıtlı öğrenciler verilen ödevlerin fazla zamanlarını almasıyla ilgili daha fazla sorun yaşarken dört üniversitedeki katılımcılar da sosyal etkinliklere katılacak zaman bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum diğer üniversitelerdeki katılımcıların sosyal etkinliklere katılacak zamanı bulamamasının nedeni olarak lisansüstü öğrenimlerini gördüklerini ancak bu öğrenimlerinin aslında çok fazla zamanlarını almadığı şeklinde yorumlanabilir.

## BÖLÜM V

### SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlar ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

#### Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

1. Lisansüstü Eğitim kurumlarından ve programlardan kaynaklanan sorunlara ilişkin sonuçlar:

- a) Derslerde verilen ödevler fazla zaman almaktadır.
- b) Dersler mesai saatleri içerisinde yer aldığından öğretmen, yönetici ve müfettişler derslere devam etmekte sorun yaşamaktadır.
- c) Öğrenciler kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşamamakta, kütüphanenin çalışma saatleri mesai saatleri ile sınırlı olduğundan kütüphaneden gerekli şekilde yararlanamamakta ve kütüphaneden ödünç kitap almakta sorun yaşamaktadır.
- d) Derslerde verilen ödevlerin yoğunluğu nedeniyle istenilen nitelikte ödev yapılamamaktadır.
- e) Katılımcılar programdan mezun olmak için gereken kredi sayısını fazla bulmaktadır.
- f) Katılımcılar danışmanlarına ulaşmakta zorluk çekmektedir.
- g) Derslerle ilgili ölçme ve değerlendirme ölçütleri dönem başında katılımcılara açıklanmamaktadır.
- h) Katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite değişkenine göre Ankara Üniversitesi'ne kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişler Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ'ye kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşamaktadır.
- i) Katılımcıların kayıtlı olduğu program türüne göre yüksek lisans programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişler doktora

programına devam eden öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşamaktadır.

- j) Katılımcıların kayıtlı olduğu programın adına göre EPH programına kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlerin EYTEP ve EPÖ programına kayıtlı öğretmen, yönetici ve müfettişlere göre daha fazla sorun yaşadığı görülmüştür.
- k) Meslekteki kıdemlerine göre meslekte altı yıl ve üzerinde olan öğretmen, yönetici ve müfettişlerin daha fazla sorun yaşadığını ortaya çıkarmıştır.
- l) Katılımcıların kayıtlı olduğu program türü, görev, medeni durum, cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre sorunlar konusunda ortak görüşe sahip oldukları ve değişkenlere göre görüşler arasında anlamlı bir fark göstermediği ortaya çıkmıştır.

## 2. Bakanlık ve okuldan kaynaklanan sorunlara ilişkin sonuçlar:

- a) Katılımcılar, çalışma arkadaşlarının lisansüstü eğitim konusundaki olumsuz düşüncelerinden rahatsız olmaktadır.
- b) Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili atama ve yer değiştirme mevzuatı ve izin mevzuatı yetersiz görülmektedir.
- c) Öğretmen, yönetici ve müfettişler derslere devam etmekte sorun yaşamaktadır.
- d) Katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite, program türü, programın adı, görev, medeni durum, cinsiyet, yaş ve mesleki kıdeme göre görüşler arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

## 3. Sosyal ve ekonomik faktörlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin sonuçlar:

- a) Öğretmen, yönetici ve müfettişler derslerin yoğunluğu nedeniyle sosyal etkinliklere katılacak zaman bulamamakta ve aileleriyle yeteri kadar ilgilememektedir.
- b) Katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite, program türü, programın adı, görev, medeni durum, cinsiyet, yaş ve mesleki kıdem

değişkenlerine göre görüşler arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

### **Öneriler**

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimleri sırasında karşılaştıkları sorunların giderilmesine yardımcı olacağı düşünülen öneriler yer almaktadır.

1. Lisansüstü eğitim dersleri mümkün olduğunca çalışanların devam edebileceği saatlere özellikle de akşam saatlerine konulmalıdır. Ayrıca öğretmen, yönetici ve müfettişlere lisansüstü eğitim derslerine devam edebilmeleri için ilgili izin mevzuatına konu ile ilgili öğretmen, yönetici ve müfettişlerin izin almasını kolaylaştıracak açık ve net bir madde konulmalı ve bu durum bir üst amirin takdirine bırakılmamalıdır. Öğretmenlerin ders programları lisansüstü eğitimlerine devam edebilecek şekilde düzenlenmeli gerekirse lisansüstü eğitimlerine devam edebilmeleri için okuldaki haftalık ders yükü azaltılmalıdır. Ayrıca öğretmen, yönetici ve müfettişlerin derslere devam etmede yaşadıkları sorun nedeniyle lisansüstü eğitimdeki ders aşamasını bitirme süresinde esneklik tanınması da sorunu çözmede yardımcı olabilir.

2. Öğretmen, yönetici ve müfettişler, sadece mesai saatleri içerisinde açık olduğundan kütüphaneden yeteri kadar yararlanamamaktadır. Bu nedenle kütüphane öğle saatlerinde de açık olmalı ve hafta sonu en azından bir gün öğrencilerin hizmetinde olmalıdır. Ayrıca kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşılabilmesi için üniversiteler gerekli çalışmaları yapmalı ve öğrencileri bu konuda bilgilendirmelidir. Öğrencilerin kütüphaneden ödünç alabileceği kitap sayısı artırılmalı ve ödünç kitap alma süresi uzatılmalıdır.

3. Araştırma sonuçları danışmanlık hizmeti ve derslerin işlenişi ile ilgili sorunlar olduğunu ortaya koymuştur. Öncelikle danışmanlar dönem başında öğrencilere ders seçimiyle ilgili bilgileri vermelidir. Gerekirse üniversitelerin ilgili birimleri bu konuyu açıklayan bir kitapçık hazırlayıp öğrencilere dağıtmalıdır. Öğrenciler danışmanlarına ulaşmakta sorun yaşamaktadırlar.

Bu sorunu çözmek için haftada bir gün belirli saat aralığı danışmanlık hizmeti olarak ayrılmalıdır. Ancak belirlenen bu saatte danışman mutlaka yerinde bulunmalıdır.

4. Araştırma sonucunda lisansüstü öğrenim gören öğretmen, yönetici ve müfettişlerin derslerdeki ölçme ve değerlendirme ölçütleri, ders işlenişi ve dersi veren öğretim elemanları ile ilgili sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır. Dersi veren öğretim elemanı dersle ilgili ölçme ve değerlendirme ölçütlerini dönem başında öğrencilere açıklamalı, dersleri değerlendirmede sadece sınavlara ağırlık verilmemeli, öğrencilerin dönem içerisinde sergiledikleri performanslar da değerlendirmeye dahil edilmelidir. Lisansüstü eğitime devam eden kişilerin konuları ve yaşları düşünülerek derslerde yetişkin eğitiminin özellikleri dikkate alınmalı ve ders işlerken öğrencilerin aktif olarak derse katılmaları sağlanmalıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin derslere oldukça zor koşullar altında devam etmeye çalıştığı göz önünde bulundurularak öğretim elemanları derslere gelemeyeceği durumları mümkün olduğunca önceden haber vermelidir. Derslerde gerekli çalışmalar yapılarak öğrencilerin derslerden ne beklediği açıkça ortaya koyulmalı ve ders içerikleri yeniden düzenlenmelidir.

5. Araştırma sonuçlarında programdan mezun olmak için gereken kredi sayısının fazla olduğu belirlenmiştir. Ancak dört üniversite incelendiğinde mezun olmak için gereken kredi sayısının benzer olduğu ve zorunlu derslerle kredi sayısının neredeyse tamamlandığı görülmüştür. Bu nedenle kredi sayısını azaltmak yerine özellikle tam zamanlı çalışanlar için lisansüstü eğitimi bitirme süresinde esneklik tanınmalıdır (tam-zamanlı/ yarı-zamanlı kayıt).

6. Araştırma sonucunda lisansüstü öğrenim gören öğretmen, yönetici ve müfettişlerin mevzuatla ilgili sorunları olduğu saptanmıştır. Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin atama ve yer değiştirme mevzuatı yeniden düzenlenmeli, lisansüstü öğrenim gören öğretmen, yönetici ve müfettişler zorunlu hizmetten muaf tutulmalı ve atamalarının öğrenim gördükleri şehre yapılması için öncelik tanınmalıdır.



7. MEB ve YÖK işbirliği ile öğretmen, yönetici ve müfettişler alanında veya eğitim bilimleri alanında lisansüstü öğrenim görmek koşulu ile lisansüstü eğitim için gerekli olan harç ücretinden muaf tutulmalıdır.

## KAYNAKÇA

- Acar, H. (2002b), **Eğitim Yöneticileri Nasıl Yetiştirilmeli?** 21. yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 313 – 326
- Adams, H.P; Dickey, F.G. (1953). **Basic principles of supervision.** USA: American Book Company.
- Akbaş, O ve Özdemir, S.M. (2002). Avrupa Birliğinde Yaşam Boyu Öğrenme,
- Aksoy, H.H. (2002), **ABD’de Eğitim Yöneticilerinin İstihdamında Aranan Nitelikler, Koşullar ve Ücretleri,** 21. yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 255–274
- Akşit, B. (2004). **Bilgi Toplumu ve Üniversiteler,** Nasıl Bir Üniversite, İstanbul: Değişim Yayınları
- Aktan. C ve Tunç M. (1998). Bilgi Toplumu ve Türkiye, **Yeni Türkiye Dergisi,** Ocak-Şubat Sayısı, 118–134 ([www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi\\_toplumuozellik.htm](http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi_toplumuozellik.htm) )
- Arıcı, H. (2001), **Sosyal Bilimler Alanında Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim,** Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü Eğitim, Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7, 53 – 62
- Ataünal, A (2002), **Bilim ve Eğitimde Görevli Kuruluşların İşlevleri ve İşbirliği (MEB Açısından),** Bilim ve Eğitim, Ankara, TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:2, 151 – 156
- Ataünal, A (1994), **Türkiye’de İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Sorunu (1923 ve 1994) ve ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya’daki Çağdaş Uygulama ve Eğilimler,** Ankara: MEB Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü Yayını
- Aydın, İ.P. (2002), **Amerika Birleşik Devletleri’nde Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi ve Yönetici Geliştirme Akademisi Örneği,** 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 275–292
- Aydın, M. (2000). **Çağdaş Eğitim Denetimi.** Ankara: Hatiboğlu Yayınevi

- Balçı, A ve Çinkır Ş. (2002). **Türkiye’de Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi**, 21. yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 211- 236
- Başer, N., Narlı, S. Ve Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Alanlarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Lisansüstü Eğitim, **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı:1, 129–135.
- Buluç, B (1997), Türk Eğitim Sisteminde Teftiş ve Denetim Alt Sisteminin Tarihsel Gelişimi, **Bilgi Çağında Eğitim Dergisi**, Ekim Kasım Aralık, 27-30 (w3.gazi.edu.tr/~buluc/TEFMAK.DOC 16.12.2006)
- Bursalioğlu, Z. (2000). **Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış**. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Burton, H.W; Brueckner, L.J. (1955). **Supervision a social process**. New York: Appleton – Century Crofts Inc.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. 5.Baskı. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Calderhead, J. (1995). Öğretmenlerin Uzmanlığının Tanınması ve Geliştirilmesi: 21. Yüzyılı Bekleyen Sorunlar, Uluslar Arası Dünya Öğretmen Eğitimi Konferansı, Ankara: MEB
- Çakar, Ö.(2001), **Fen Bilimleri Alanında Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim, Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü Eğitim**, Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7, 65–75
- Çinkır, Ş. (2002), **İngiltere’de Okul Müdürlerinin Yetiştirilmesi: Okul Müdürleri İçin Ulusal Mesleki Standartlar**, 21. yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 293 – 306
- Cradall, L (2005). **Why is Lifelong Learning Must**,  
[www1.worldbank.org/education/lifelon\\_learning](http://www1.worldbank.org/education/lifelon_learning) (25.07.2007)
- Demir, K. (2006). Fransa Lisansüstü Eğitim Sistemleri, Editör: Kasım Karakütük, **Bazı Ülkelerin Lisansüstü Öğretim Sistemleri**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:202, Ankara
- Doğusan, F. (2003). **İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Öğretmenlerin Lisansüstü Öğrenimi Konusundaki Tutumları Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

- DPT, **Kalkınma Planı Birinci Beş Yıl**,1963 –1967, Ankara:1963
- DPT, **Kalkınma Planı İkinci Beş Yıl**, 1968 – 1972, Ankara:1979
- DPT, **Yeni Strateji ve Kalkınma Planı Üçüncü Beş Yıl**,  
1973 – 1977, Ankara:1973
- DPT, **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı**, 1990 – 1994, Ankara:1989
- DPT, **Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, 1996 – 2000, Ankara:1995
- DPT, **Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, 2001–2005, Ankara: 2001
- Erkan, H. (1998). **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları
- Erol, B. (2004). **Ortaçağ Avrupası ve Üniversiteler**, Doğu Batı Dergisi
- Fındıkçı, İ. (2001). **Bilgi Toplumunda Eriyen Değerler ve Eğitim**, 2000 Yılında Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu, Ankara: Tekişik Yayınları
- Geray, C. (2002). **Halk Eğitimi**, Ankara, İmaj Yayınevi
- Gök, T. Ve Sılay, İ. (2005). Lisansüstü Eğitime Yüksek Lisans ve Doktora Koşullarının İrdelenmesi Üzerine Bir Çalışma, Lisansüstü Eğitim, **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı:1, 137-140
- Güven, İ (2001). Öğretmen Yetiştirmenin Uluslararası Boyutu (UNESCO 45. Uluslararası Eğitim Kongresi), **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:150 (yayim.meb.gov.tr/dergiler/Güven.htm. 16.12.2006)
- Güçlü,N ve Bayrakçı M. (2004), Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi Ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu, **Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 2, 51–64, (www.kefad.gazi.edu.tr/2004.2/51-64.pdf.pdf, 17.12.2006)
- Gürüz, K. (1992). **Batı Üniversitelerinin Tarihi Gelişimi**, Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite, Ankara: TC. Başbakanlık Yayınları
- Güven, İ. (2006). Almanya’da Lisansüstü Öğretimde Gelişmeler, Editör: Kasım Karakütük, **Bazı Ülkelerin Lisansüstü Öğretim Sistemleri**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:202, Ankara
- Heper, M. (2000). **2000’li Yılların Eşiğinde Türkiye’de Devlet ve Üniversite**, Dünya’da ve Türkiye’de Bilim, Etik ve Üniversite, Ankara: TÜBA Yayınları Bilimsel Toplantı Serileri:1,13–21

- Hersey, P.ve Blanchard, K. (1982). **Management of Organizational Behavior**, USA: Prentice / Hall International Inc.
- Kalaycı, Ş. (2006). **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Kayıkçı, K. (2001), Yönetici Yetiştirme Sorunu, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:150 (yayim.meb.gov.tr/dergiler/kayikci.htm. 16.12.2006)
- Karakütük, K. (1990). Türkiye’de Lisansüstü Öğretim, Sorunları ve Çözüm Önerileri, **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Ankara Üniversitesi, Cilt: 21, Sayı:1, 505–528
- Karakütük, K.(2002), **Öğretim Üyesi ve Bilim İnsanı Yetiştirme Lisansüstü Öğretimin Planlanması**, Ankara: Anı Yayıncılık
- Karakütük,K.(2000), Öğretmenlerin Lisansüstü Öğretimi Konusunda Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşleri, **Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları
- Karakütük, K.(2002), Lisansüstü Öğretimin Sorunları, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Sayı:7, Ankara: Anı Yayıncılık, 65–75
- Karasar, N.(2005). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. 14. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kepenekçi, Y.K.. (2006). Amerika Birleşik Devletleri’nde Lisansüstü Öğretim Sistemi, Editör: Kasım Karakütük, **Bazı Ülkelerin Lisansüstü Öğretim Sistemleri**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 202, Ankara
- Lewis P.S., Goodman S.H., Fandt P.M. (1998). **Management: Challenges 21. Century**, Ohio: South –Western College Publishing
- Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği Resmi Gazete Sayı: 25305, 03.12.2003
- Meydan, G. (1994). **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne Kayıtlı Lisansüstü Öğrencilerin Sorunları**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1739 SK, 14.06.1973). **Resmi Gazete**. Sayı:14574, 24.06.1973
- MEB Öğretmenlerin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği, **Resmi Gazete**, 04.03.2006, Sayı: 26098

- MEB Öğretmenlerin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği, **Resmi Gazete**, 15.04.1998, Sayı: 23314
- MEB İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği, **Resmi Gazete**, 13 .10. 1999, Sayı: 23785
- MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, **Resmi Gazete**, 3.10.1993 Sayı: 21717
- MEB Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği, **Resmi Gazete**, 13.08.2005, Sayı: 25905
- MEB İzin Yönergesi, Mart 2001, Tebliğler Dergisi, Sayı:2522
- MEB (MEB), Yedinci Milli Eğitim Şurası, 1962, Ankara: 1962
- MEB (MEB), Onuncu Milli Eğitim Şurası, 1981, Ankara: 1981
- MEB (MEB), 14. Milli Eğitim Şurası, 1993, Ankara: 1981
- MEB (MEB), 15. Milli Eğitim Şurası, 1996, Ankara: 1981
- Mondy R. W. ve Premeaux S.R. (1995). **Management Concepts, Practice and Skills**, New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Monteil, J.M. (2005). **The Reform Of Doctoral Education In France And Link Between Universities And Public Research Organizations**, [www.bologna-bergen2005.no/EN/Bol\\_sem/Seminars/050203-05Salzburg/050203-05\\_Monteil.pdf](http://www.bologna-bergen2005.no/EN/Bol_sem/Seminars/050203-05Salzburg/050203-05_Monteil.pdf)
- OECD (1987). **Post Graduate Education in the 1980's**, France: OECD Publications
- Oluk, S. Ve Çolak, F. (2005). Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okullarda Öğretmen Olarak Çalışan Lisansüstü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Bazı Sorunlar, Lisansüstü Eğitim, **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı:1, 141–144
- Oguz, A. (2004), Bilgi Çağında Yüksek Öğretim Programları, Milli Eğitim Dergisi, Sayı:164
- Oğuzkan, F. (1981). **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Özdamar, K. (1997). **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özden, Y. (2002). **Yükselen Değerler ve Eğitim**, Ankara: Pegem A Yayıncılık

- Özdem G., Bülbül T. Ve Güngör S.(2002). **Eğitim Yönetimi Planlaması Teftişi ve Ekonomisi Anabilim Dalı Tezsiz Yüksek Lisans Programına Devam Eden Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Programa İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi**, 21. yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 165-177
- Özoğlu, H.Ç. (1994), Bilim ve Eğitim ilişkileri, Bilim ve Eğitim, Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri: 2, 82
- Özgüven, İ.E. (1997), **Psikolojik Testler**, Ankara: Yeni Doğu Matbaası
- Plunkett W.R. ve Attner R.F. (1986). **Introduction to Management**, Boston: Kent Publishing Company
- Rosovsky, H. (1996). **Üniversite: Bir Dekan Anlatıyor** (Çev: S.Ersoy), Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları
- Sayan, Y ve Aksu, H. (2005). Akademik Personel Olmadan Lisansüstü Eğitim Yapan Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Çalışma, Lisansüstü Eğitim, **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Özel Sayı:1, 59–66
- Schermerhons, J.R. (1996). **Management and Organizational Behavior Essentials**. Canada: John Willey & Sons Inc.
- Sönmez, V. (2003). “Yüksek Öğretimin Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Deneme”, **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 4, 12.
- Şekeroğlu,E. (1996), **Yüksek Lisans Eğitimi Sorunları**, 2. Üniversite Kurultayı, Bildiriler, Ankara: Sarmal Yayınevi,195 – 202
- Taymaz, H. (2005), **Eğitim sisteminde Teftiş**, Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Thomson, S.D. (1992), **School Leadership**, California: Corwin Press,İnc.
- Tosun, İ. (2001), Açılış Konuşması, **Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü Eğitim**, Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7, 7–15
- Tuna, Y. (2003). Kalkınma Planlarında Yükseköğretim, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:160
- Tunç, B. (2006). İngiltere Lisansüstü Eğitim Sistemi, Editör: Kasım Karakütük, **Bazı Ülkelerin Lisansüstü Öğretim Sistemleri**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:202, Ankara
- Tuzcu, G. (2003). Lisansüstü Öğretim için Yurtdışına Öğrenci Göndermenin Planlanması, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:160

- Türker. K.R. (2001). Bilim Adamı Yetiştirme Dünya'da ve Türkiye'de Lisansüstü Eğitim, **Bilim Adamı Yetiştirme Lisansüstü Eğitim**, Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7, 21–32
- Uçar, R. Ve Uçar, H.İ.(2001). Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme: Çeşitli Açılardan Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırma, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt I. Sayı:1 (<http://efdergi/yyu.edu.tr>, 16.12.2006)
- Uçar, A. (2001). **Türkiye'de Öğretmenlik Mesleğine Genel Bir Bakış**, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitiminde Kalite Paneli, Ankara: MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayını
- Üstüner, M. (2004). Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları, **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:5, Sayı:7
- Varış, F. (1972). **Türkiye'de Lisansüstü Eğitim, "Pozitif Bilimlerin Temel ve Uygulamalı Alanlarında"**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:23
- Varış, F. (1973), **Türkiye'de Lisansüstü Eğitim: Sosyal Bilimlerde**, Ankara Ankara: Ankara Üniversitesi Yayını, No:34,
- Varış, F.(1984). Lisansüstü Düzeyde Eğitim Elemanı Yetiştirme, **Eğitim Bilimleri Sempozyumu**, Ankara Üniversitesi Yayınları: 136, 59–54
- Yavuz, A. (2003). Yüksek Öğretim Sisteminde Yurtdışında Yetiştirilen Nitelikli İnsan Gücü / İhtisas Gücü Kaynakları, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Ankara: Evren Yayıncılık, Sayı: 301, 21–33
- Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK, 1998). Öğretmen Yetiştirme Raporu, Ankara Yüksek Öğretim Kanunu ( 2547 SK, 04.11.1984). Resmi Gazete. Sayı:17506 06.11.1981
- [www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/Kasim2005/baslik.pdf](http://www.yok.gov.tr/egitim/raporlar/Kasim2005/baslik.pdf), YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu). (2005). "Türk Yüksek Öğretiminin Bugünkü Durumu", Ankara, 01.05. 2006.
- [egitim.ankara.edu.tr/a\\_bilim.html](http://egitim.ankara.edu.tr/a_bilim.html) (18.12.2006)
- [ekutup.dpt.gov.tr/egitim/oik550.pdf](http://ekutup.dpt.gov.tr/egitim/oik550.pdf) (15.12.2006)
- [www.tubitak.gov.tr](http://www.tubitak.gov.tr) (20.05.2006)
- [www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr) (01.05.2005)
- [www.megep.meb.gov.tr/indextr.html](http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html) (25.06.2006)



[www.egtbil.gazi.edu.tr/](http://www.egtbil.gazi.edu.tr/) (18.12.2006)  
[www.ebb.hacettepe.edu.tr](http://www.ebb.hacettepe.edu.tr) (18.12.2006)  
[www.eod.hacettepe.edu.tr](http://www.eod.hacettepe.edu.tr) (23.12.2006)  
[www.pdr.hacettepe.edu.tr](http://www.pdr.hacettepe.edu.tr) (23.12.2006)  
[www.eytpe.hacettepe.edu.tr](http://www.eytpe.hacettepe.edu.tr) (23.12.2006)  
[www.epo.hacettepe.edu.tr](http://www.epo.hacettepe.edu.tr) (23.12.2006)  
[www.fedu.metu.edu.tr](http://www.fedu.metu.edu.tr) (24.12.2006)  
[www.eurydice.org](http://www.eurydice.org) (01.09.2007)  
[www.univ-rennes1.fr/english/home/academics](http://www.univ-rennes1.fr/english/home/academics) (11.09.2007)  
[oyegm.meb.gov.tr](http://oyegm.meb.gov.tr) (31.05.2006)  
[www.ekdil.com](http://www.ekdil.com) (21.12.2006)  
[www.globalvizyon.com.tr](http://www.globalvizyon.com.tr) (21.12.2006)  
[www.education.uiowa.edu/scied/programs/graduate.html](http://www.education.uiowa.edu/scied/programs/graduate.html) (25.12.2006)  
[www.npg.gov.uk](http://www.npg.gov.uk) (27.02.2007)  
[ec.europa.eu/education/policies/III/life/menoen.pdf](http://ec.europa.eu/education/policies/III/life/menoen.pdf) (01.09.2007)  
[http://www.european-agency.org/nat\\_ovs/germany/9.html](http://www.european-agency.org/nat_ovs/germany/9.html) (14.09.2007)  
[www.upsot.com](http://www.upsot.com) (05.08.2007)  
<http://ogm.meb.gov.tr> (27.03.2006)  
[www.memurlar.net](http://www.memurlar.net) (19.04.2007)

## Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Öğrenim Görmekte Olan Müfettiş, Okul Yöneticisi Ve Öğretmenlerin Sorunları Anketi

Sayın Meslektaşım,

Bu anket, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde Eğitim Bilimleri alanında yüksek lisans ve doktora yapan, en az bir dönem devam etmiş ders aşamasındaki öğretmen, yönetici ve müfettişlerin sorunlarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla sizlerin görüş ve önerilerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişisel bilgilere, ikinci bölümde ise Öğretmen yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlara ilişkin ifadelere yer verilmektedir. Anketlerden elde edilen bilgiler, yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacaktır. Bu nedenle, adınızı belirtmenize gerek yoktur. Ankete vereceğiniz samimi ve doğru yanıtlar, araştırma bulgularının gerçeğe uygunluk derecesini yükseltecektir.

Araştırmaya sağlayacağınız çok önemli katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

**Funda Nayir**

İletişim: Ankara Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Teftişi Programı Yüksek Lisans Öğrencisi : e-mail: fnayir@yahoo.com

### BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Kayıtlı Olduğunuz Üniversite :
2. Kayıtlı Olduğunuz Program Türü: ( ) Yüksek lisans ( ) Doktora
3. Kayıtlı Olduğunuz Programın Adı :
4. Göreviniz : ( ) Öğretmen ( ) Okul Yöneticisi ( ) Müfettiş
5. Medeni Durumunuz: ( ) Evli ( ) Bekar
6. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek
7. Sahip olduğunuz çocuk sayısı :
8. Yaşınız :
9. Meslekteki Kıdeminiz: ( ) Bir yıldan az ( ) 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11 yıl üzeri

### BÖLÜM 2

#### LİSANSÜSTÜ ÖĞRENİMDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

**Aşağıda lisansüstü öğreniminiz sırasında karşılaştığınız sorunlara ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen bu ifadelere katılma derecenizi ilgili seçeneğe (x) işareti koyarak belirtiniz.**

A - Lisansüstü Eğitim Kurumları ve Programlardan Kaynaklanan Sorunlar	KATILMA DERECEŚİ				
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılmıyorum	Orta Derecede Katılmıyorum	Çok Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1. Dersler mesai saatleri içinde yer aldığından derslere devam etmekte zorlanıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
2. Programdan mezun olmak için gereken kredi sayısı fazladır.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
3. Derslerde verilen ödevler fazla zamanımı almaktadır.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
4. Derslerde verilen ödevlerin yoğunluğu nedeniyle istediğim nitelikte ödev yapamıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
5. Derslerde öğrendiklerim alandaki bilgi birikimime katkı sağlamıyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
6. Derslerde yetişkin eğitiminin özellikleri dikkate alınmıyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
7. Derslerde aktif öğrenmeye yer verilmiyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
8. Derslerin amaçlarını içeren bir ders planı dönem başında öğrencilere verilmiyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
9. Dersi veren öğretim elemanları ders saatinde bulunamayacağı durumları önceden haber vermiyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
10. Dersle ilgili ana ve yardımcı kaynaklar dönem başında önerilmemektedir	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
11. Derslerin içeriği beklentilerimi karşılamıyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
12. Dönem başında öğrencilere ölçme ve değerlendirme ölçütleri açıklanmıyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
13. Yapılan sınavlardan sonra, sınav sonucu ile ilgili öğrencilere geri bildirim verilmiyor	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
14. Değerlendirmede yalnız sınavlara ağırlık veriliyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
15. Öğrenci- öğretim elemanı arasında etkili bir iletişim sağlanmamaktadır	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
16. Danışmanım dönem başında seçilecek derslerle ilgili yeterli bilgi yermiyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
17. Danışmanım bana gerekli zamanı ayırmıyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
18. Danışmanıma ulaşmakta zorluk çekiyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
20. Kütüphane kaynak açısından yetersizdir.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
21. Kütüphaneden ödünç kitap alamıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
22. Kütüphanenin çalışma saatleri mesai saatleri ile sınırlı olduğundan kütüphaneden yararlanamıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
23. Kütüphane olanaklarına elektronik ortamda ulaşamıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Lisansüstü eğitim kurumları ve programlardan kaynaklanan başka sorunlar varsa lütfen belirtiniz.

Aşağıda lisansüstü öğreniminiz sırasında karşılaştığınız sorunlara ilişkin ifadeler yer almaktadır. Lütfen bu ifadelere katılma derecenizi ilgili seçeneğe (x) işareti koyarak belirtiniz.

		KATILMA DERECEŚİ				
		Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Derecede Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
<b>B-Bakanlık ve Okuldan Kaynaklanan Sorunlar</b>						
24	Derslere devam edebilmek için izin almada problem yaşıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
25	Okul Müdürü ders programımı lisansüstü öğrenimime devam edebileceğim şekilde hazırlanmasına yardımcı olmuyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
26	MEB Lisansüstü öğrenime gereken kolaylığı göstermiyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
27	MEB tayinimi lisansüstü öğrenim hakkı kazandığım şehire yapmıyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
28	Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili izin mevzuatı yetersizdir.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
29	Öğretmen, yönetici ve müfettişlerin lisansüstü öğrenimi ile ilgili atama ve yer değiştirme mevzuatı yetersizdir.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
30	Çalışma arkadaşlarımın lisansüstü eğitim yapmam konusundaki olumsuz görüşleri beni rahatsız ediyor.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
31	Çalışma arkadaşlarım lisansüstü öğrenimim nedeniyle ders programımın düzenlenmesinden şikayetçi oluyor .	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Bakanlık ve okuldan kaynaklanan başka sorunlar varsa lütfen belirtiniz.

### C- Kişisel, Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan Sorunlar

32	Dersler için gerekli olan fotokopi masraflarını karşılamakta zorlanıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
33	Dersler için gerekli olan kitap masraflarını karşılamakta zorlanıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
34	Lisansüstü öğrenim için gereken harç ücretlerini karşılamakta zorlanıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
35	Derslerin yoğunluğundan ailemle ilgilenemediğim için sorun yaşıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
36	Derslerin yoğunluğundan sosyal etkinliklere katılacak zamanı bulamıyorum.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Kişisel, Sosyal ve Ekonomik Faktörlerden Kaynaklanan başka sorunlar varsa lütfen belirtiniz.

ANKET BİTTİ. CEVAPLADIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER